

Zadnje čase so znova postale popularne razprave na temo zaščite nacionalnega interesa, ki so jih v prvi vrsti sprožile načrtovane prodaje te ali one banke in katerega od uspešnih domačih podjetij, pri čemer je bilo potem vsaj po govorih posameznih razpravljalcev mogoče znova ugotoviti, da v resnici ni v ospredju nacionalni interes, temveč bolj interese posamezne gospodarske, politične ali kakšne druge interesne skupine.

Pa bi se o zaščiti nacionalnega interesa dejansko morali odkrito pogovoriti, še zlasti zato, ker se v procesu množične globalizacije tisto specifično vse bolj izgublja, namesto nacionalnih pa v ospredje prihajajo interesi peščice velikih. Resnici na ljubo, so možnosti majhnih držav, kot je denimo Slovenija, da bi se tem procesom lahko učinkovito uprle, nične, razen v primeru, če bi postali zaplankana vasica nekje na obrobju Evrope in svetovnih dogajanj in se prepustili postopnemu propadanju. Pa vendarle kljub hudim globalizacijskim pritiskom ni prav nikakršnih razlogov, da svojih interesov na ključnih področjih, med katere zagotovo sodi tudi energtika, ne bi mogli učinkoviteje zaščititi. Ne nazadnje se tega lahko učimo tudi pri severnih sosedih, ki so doslej že nekajkrat v praksi pokazali, kako je mogoče s posameznimi podukrepi z nasmehom na ustnicah plesati dunajski valček v ritmu evropskih interesov in hkrati držati figo v žepu. Prvi pogoj za to pa je seveda ta, da lastne interese sploh dobro poznamo in vemo, kaj hočemo. Prav na tej prvi stopnički pa se nam tudi najbolj zapleta. Tako, če se omejimo zgolj na področje, ki nam je blizu, po vseh teh letih denimo še vedno nimamo veljavnega in dolgoročno naravnaneega nacionalnega energetskega programa, posledično pa tudi ne pravih smernic, katerim interesom naj bi s podjetniško, investicijsko in privatizacijsko politiko na energetskega področju sploh sledili. Skratka, proces je postavljen na glavo in namesto, da bi občudovali ostro sliko, se še vedno ukvarjamo bolj z iskanjem in sestavljanjem njenih delčkov. Zagotovila, da bomo na koncu dobili tudi tisto zeleno podobo, pa v tem primeru ni.

IZDAJATELJ
Elektro-Slovenija, d.o.o.

UREDNIŠTVO
Glavni in odgovorni urednik: Brane Janjic
Novinarja: Minka Skubic, Miro Jakomin
Adrema: Tomaž Sajevec
Lektorica: Darinka Lempl
Naslov: NAŠ STIK, Hajdrihova 2,
1000 Ljubljana, tel. (01) 474 30 00
faks: (01) 474 25 02
e-mail: brane.janjic@eles.si

CASOPISNI SVET
predsednik Ervin Kos (DEM), podpredsednica
Ida Novak Jerele (NEK), Majda Kovačič
(El. Gorenjska), Nataša Toni (TE-TOL),
Jana Babič (SEL), Jadranka Lužnik (SENG),
Gorazd Pozvek (TEB), Franc Žgalin (TET),
mag. Violeta Irgl (El. Ljubljana), Danica
Mirnik (El. Celje), Jelka Orožim Kopše (El.
Maribor), Neva Tabaj (El. Primorska), Irena
Seme (TEŠ), Janez Zadravec (ELES), Marko
Smole (IBE), Danila Bartol (EIMV), Joško
Zabavnik (Informatika), Drago Papler (pred-
stavniki stalnih dopisnikov).

Poštmina plačana pri pošti 1102 Ljubljana

OBLIKOVANJE
Peter Žebre

GRAFIČNA PRIPRAVA
MAXILINE d.o.o. Ljubljana

TISK
DELO TISKARNA d.d., Ljubljana

NAŠ STIK
je vpisan v register časopisov pri RSI
podšt. 746. Po mnenju urada
za informiranje št. 23/92 šteje NAŠ STIK
med izdelke informativnega značaja.
NAŠ STIK je brezplačen.
Naklada 7.500 izvodov

Prihodnja ševilka Našega stika
izide 29. marca 2002.
Prispevke zanjo lahko pošljete
najpozneje do 19. marca 2002.

NASLOVNICA
foto: Peter Žebre

ISSN 1408-9548
www.eles.si

Brane Janjic

NALOŽBENIH NAČRTOV TUDI ZA LETOS *veliko*

Naprave, nameščene v slovenskem elektroenergetskem sistemu, niso le izjemno dragocene v smislu zagotavljanja kakovostne in zanesljive oskrbe z električno energijo, temveč večidel tudi izjemno drage. Zato ne preseneča, da elektroenergetska podjetja za vzdrževanje in obnovo vitalnih delov sistema vsako leto namenijo nekaj milijard tolarjev, pri čemer bi jih za izpolnitev vseh želja zagotovo potrebovala še kakšno milijardo več.

Zato da nam ob vsakokratnem pritisku na stikalo zagori luč ali se zažene kakšna naprava, morajo veliko truda vložiti tudi vzdrževalci po posameznih elektroenergetskih podjetjih, ki nenehno skrbijo za nemoteno delovanje, obnavljanje in posodabljanje naprav in omrežja. Poleg njih pa so v ta proces vpleteni tudi pripravljalci gospodarskih načrtov, razvojniki in ne nazadnje finančniki, ki morajo za uresničitev zastavljenih načrtov priskrbeti tudi denar. Skratka, gre za obsežen proces, v katerem pa vsi zasledujejo isti cilj – slovenskim porabnikom v vsakem trenutku zagotoviti dovolj kakovostne električne energije. Katere naložbe so podjetja zapisala v letošnje gospodarske načrte, kako jih nameravajo financirati in do kdaj izpeljati, so bile iztočnice, s katerimi smo skušali izvedeti, kako se bodo te naloge posamezna elektroenergetska podjetja lotila letos.

ZA POTREBE PRENOSNEGA OMREŽJA PET MILIJARD TOLARJEV

Med poglavitnimi letošnjimi Elesovimi investicijami gre vsekakor poudariti la-

ni začeto gradnjo nove 400/110 kV RTP Krško. To je ne samo tehnično, pravi direktor Elesa **mag. Vekoslav Korošec**, temveč tudi glede same višine potrebnih sredstev zelo zahteven projekt, ki pa za zdaj poteka povsem po načrtih in naj bi ga do konca leta tudi uspešno končali. Drugače pa je Eles med letošnje investicijske načrte vpisal tudi vrsto rekonstrukcijskih del, ki naj bi pobrali približno polovico od predvidenih petih milijard naložbenih tolarjev. Gre za nujna dela, ki jih je treba izpeljati zaradi dotrajanosti, nezanesljivosti in tehnološke zastarelosti določenih prenosnih naprav in predvsem z namenom povečanja zanesljivosti napajanja, reševanja morebitnih izpadov in preprečevanja redukcij ob izpadih ter posodobitve sekundarnih naprav. Tako naj bi letos izpeljali vrsto zamenjav dotrajanih zaščitnih naprav v skoraj vseh Elesovih razdelilno transformatorskih postajah ter se lotili zamenjave dotrajanega 110 kV daljnovoda Fala–Pekre ter Gorica–Divača. V prvem primeru gre za odsek daljnovoda, ki je bil zgrajen leta 1922, in katerega jeklena konstrukcija je stara že več kot 80 let, vodniki in izolacijski material pa več kot 40 let. V dru-

gem pa le za malo mlajši daljnovod iz davnega leta 1939, ki je bil zgrajen še pod tedanjo Italijo in je bil namenjen prenosu energije iz Soškega bazena na območje Reke. Ta naj bi se zamenjal etapno, pri čemer je za letos predvidena izvedba vseh pripravljalnih del, geoloških raziskav, ureditev služnostnih pravic in odškodninskih zahtevkov, s konkretnimi deli na terenu pa naj bi začeli prihodnje leto. Sicer pa je v okviru prenosnega omrežja v pripravi tudi nekaj drugih projektov, med katerimi gre še posebej poudariti gradnjo 110 kV daljnovoda Toplarna–Polje–Beričevo, ki je izrednega pomena za nemoteno napajanje centra Ljubljane in pomeni bistveno boljše in zanesljivejšo oskrbo slovenske prestolnice. Kot je znano, je ta projekt že nekaj časa na papirju, pri čemer Eles letos nadaljuje intenzivno zbiranje potrebne investicijske in projektne dokumentacije, tako da bi se lahko takoj po prejetju gradbenega dovoljenja – predvidoma še letos – lotili konkretnih del na terenu. V fazi priprave projektne dokumentacije je tudi eden najpomembnejših Elesovih projektov v naslednjih letih, to je gradnja 400/110 kV RTP Divača, ki bo bistveno izboljšal napajanje Primorske. Podobnega pomena pa je tudi postavitve 400 kV daljnovoda Beričevo–Krško, s čimer bi v Sloveniji uspeli skleniti 400 kV zanko. V zvezi s tem daljnovodom potekajo intenzivna dela pri zbiranju potrebne lokacijske dokumentacije v dogovoru z lokalnimi skupnostmi, pri čemer Eles računa, da bi letos uspeli izdelati tudi projektno dokumentacijo. Posebnega pomena so tudi letošnji projekti, povezani z opravljanjem gospodarske javne službe upravljanja prenosnega omrežja, pri čemer naj bi pripravili vse potrebno za gradnjo novega območnega centra vodenja v Beričevem. Cilj tega projekta je reorganizacija operativnega vodenja slovenskega elektroenergetskega sistema, centralizacija nadzora, optimizacija sistema in uporaba novih standardiziranih protokolov pri izmenjavi obratovalnih in poslovnih podatkov znotraj slovenskega elektroenergetskega sistema in s tujino. Sam projekt je sestavljen iz več podprojektov, ki jih bo Eles nadaljeval tudi v prihodnjih letih, pri čemer gre predvsem za nadgradnjo obstoječega tehničnega sistema vodenja in podporo upravljalcu prenosnega omrežja za opravljanje z

zakonom predvidenih nalog. V zvezi s tem je predvidena tudi določena posodobitev in dograditev obstoječega sistema telekomunikacij, predvsem na tistih področjih, ki pomenijo določena ozka grla glede na sedanji pretok informacij. Sicer pa si Eles, poudarja mag. Vekoslav Korošec, prizadeva, da bi vse predvidene investicije izpeljal z lastnimi sredstvi, kar mu je lani tudi v celoti uspelo. Del načrtovanih naložb naj bi pokrili tudi z deležem kupnin, dobljenih s prodajo lastniškega deleža v Talumu, TDR Ruše in Slovenskih železarnah, pri čemer pa bo treba za dolgoročneje projekte širšega narodnogospodarskega značaja, kot sta denimo mednarodni povezavi Slovenija – Madžarska in Slovenija – Italija poiskati drugačne finančne rešitve. Gre namreč za projekte, ki so bolj zanimivi s stališča trgovcev in proizvajalcev električne energije ter možnosti povečanja tranzita, pri čemer pa se je Eles s svojim znanjem pripravljen vključiti v urejanje prostorske problematike, opredelitev in tudi samo izvedbo teh projektov.

NA DRAVI V OSPREDJU PRENOVA

Dravske elektrarne Maribor, bi lahko po proizvedenih količinah elektrike šteli med osrednja podjetja Holdinga Slovenske elektrarne, če pa ob tem upoštevamo še dejstvo, da gre za obnovljivi vir energije, je še toliko pomembnejše, da lahko vse elektrarne delajo s polno močjo. Za maksimalno izrabo obstoječih naprav in izboljšanje nekaterih parametrov obratovanja so se v Mariboru že pred leti odločili za temeljito obnovo dotrajanih proizvodnih objektov, lani pa začeli konkretna dela na izvajanju druge faze prenove, ki zajema obnovo hidroelektrarn Ožbalt in Vuhred. Gre za obsežna projekta in zato ne preseneča, da je omenjena prenova glavni naložbeni projekt tudi letos. Kot nam je povedal tehnični direktor v Dravskih elektrarnah **Zdravko Močnik**, je druga faza prenove v polnem teku, saj so sklenjene vse pogodbe in gre bolj za samo dinamiko porabe teh sredstev za izvedbo dogovorjenih del, pri čemer naj bi za pokritje vseh obveznosti iz tega naslova letos potrebovali 3,5 milijarde tolarjev. Kot že rečeno, dela za zdaj nemoteno potekajo, čeprav je zaradi nepredvidene

poškodbe na predvodilniku, ki so ji botrovale izjemno nizke letošnje temperature, prišlo do nekajmesečnega zamika del na HE Ožbalt. Na srečo pa poškodba ni takšne narave, da bi lahko bistveno vplivala na predvidene stroške in naj tudi ne bi imela večjega vpliva na postavljene roke za izvedbo celotnih prenovitvenih del. Drugače pa bodo dela letos potekala po ustaljenem redu, pri čemer naj bi prvi prenovljeni agregat na HE Vuhred poskusno zagnali konec maja ali junija in na HE Ožbalt zaradi omenjenega zamika enkrat konec leta ali v začetku prihodnjega. Po teh zagonih bodo začeli prenovo drugih dveh agregatov in prihodnje leto še tretjega para, s čimer naj bi vsa prenovitvena dela končali konec leta 2004. Drugače pa Dravske elektrarne, pravi Zdravko Močnik, letos med večjimi deli čaka še nadaljevanje prenove krova hidroelektrarne Mariborski otok, v okviru katere poteka zamenjava hidroizolacije na jezcu nad zbiralnicami generatorjev, ter sanacija stabilnosti jezcu Melje, kjer se je med tridesetletnim obratovanjem pokazalo, da tedanja tehnika sidranja celotnega jezcu ni bila najbolje izbrana in ne ustreza več današnjim tehničnim zahtevam. Pri tem gre za precejšen finančni zalogaj, ki ga bo treba izpeljati v več fazah, vendar pa naj bi ga letos vendarle že začeli izvajati. Prav tako bo treba izpeljati nekaj gradbenih in sanacijskih del na določenih objektih, pri čemer ne gre za klasična vzdrževalna dela, oziroma opraviti še nekaj nujnih investicijskih posegov, ki pa s planom niso bila predvidena in za katere bo treba poiskati dodatne vire financiranja. Sicer pa so v Dravskih elektrarnah tudi letošnje naložbe skušali opredeliti kot tiste, ki pomenijo zagotavljanje varnosti obratovanja in so kot takšne nujne, ter na druge, ki sodijo bolj v ciklični krog obnavljanja naprav. Na oblikovanje letošnjega gospodarskega načrta, pravi direktor za ekonomiko **Viljem Pozeb**, smo se začeli pripravljati že lani spomladi in naša izhodišča tudi uskladili s smernicami, ki smo jih prejeli od vodstva holdinga, pri čemer pa se je pokazalo, da vse predvidene naložbe ne bodo mogle biti pokrite z načrtovanim prihodkom, tako da pravo kombinacijo virov financiranja še iščemo. Neopredeljene so še tudi nekatere investicije, povezane z našo novo vlogo operativnega vodenja holdinga, kjer bo treba ▶

STROKA, ZBUDI SE!

Zapletena, večplastna problematika investicij v EES še zdaleč ni tema, pri kateri bi zadostoval samo spisek energetskih želja, potreb in načrtov, brez upoštevanja nekih globljih razsežnosti. Razmišljanja vodstev podjetij o investicijski politiki so bila v nekaterih obdobjih bolj kritična in konstruktivna, v drugih pa manj. Kot običajno, so tudi tokrat v temi meseca natančno predstavljeni investicijski načrti za tekoče leto, kar je pohvalno. Glede na proces odpiranja trga z električno energijo, ki tudi investicije postavlja v novo luč, pa nas preseneča, da je v posredovanih informacijah zaslediti zelo malo problemskih, kritičnih in vrednostnih komponent, pa še tiste so nakazane bolj posredno. Kako naj potem na taki podlagi komentiramo zapletene razmere na investicijskem področju v EES? Ker iz energetskih podjetij tokrat ne poročajo o kakih večjih težavah (razen o denarnih), se pri tem nehotе zastavlja vprašanje: Kaj pa, če je podjetja strah, da bi investicijske načrte predstavila v globljih problemskih razsežnostih? Morda pa za pretirano previdnost obstajajo kaki drugi, nam za zdaj še neznani razlogi. Kakor koli že, dejstvo je, da ne živimo več v administrativnem socializmu, temveč v letu 2002, ko si stroka nikakor ne bi smela dovoliti molka, ampak bi se moral njen glas še posebej slišati pri predstavitvi investicijskih in razvojnih težav. Kdaj bo zadonel glas članov uglednih energetskih ustanov, centrov in svetov? Kdaj bo Združenje za energetiko pripravilo kako novo, res globljeno razpravo o investicijski politiki v kontekstu zahtev energetskega trga? Treba pa je priznati, da je državni sekretar za energetiko dr. Robert Golob predstavnik različnih interesnih skupin že večkrat pozval k bolj kritičnemu in konstruktivnemu razmišljanju. Res pa je, da je potem na sejah največkrat sam govoril in ni imel primernega sogovornika. Težava je torej v tem, da se za zdaj še ni razvil strokovni dialog v pravem pomenu besede, še zlasti ne o reševanju ekonomske in denarne problematike energetskih investicij, ki nimajo tržne podlage.

MIRO JAKOMIN

nekaj sredstev še vložiti v obstoječi sistem vodenja ter razrešiti tudi vprašanja dolgoročnega načrtovanja oziroma programske opreme za te namene. Prav tako pa ne gre pozabiti, da je sedanje poslovanje še vedno obremenjeno tudi z vračanjem 2,5 milijarde preostanka posojila za prvo fazo prenove, ki naj bi ga v celoti odplačali konec prihodnjega leta.

V NEK VSESKOZI NA SVETOVNI RAVNI

V NE Krško imajo investicije razdeljene v dve kategoriji. Eno so investicije, ki jih izvajajo v tekočem letu, drugo pa investicije, ki so v pripravi za naslednja leta. Med najpomembnejšimi letošnjimi investicijami, ki jih nadaljujejo od lani, je posodobitev tehničnega sistema varovanja elektrarne. S slednjo bodo dvignili tehnično kakovost in zanesljivost sistemov varovanja na raven najvišjih standardov. Drugi obsežen projekt je uporaba obstoječih zmogljivosti bazena za izrabljeno gorivo. Obstoječe zmogljivosti zadoščajo za obratovanje do konca leta 2003. Da bi v bazenu za izrabljeno gorivo lahko shranjevali izrabljene gorivne elemente do konca predvidene življenjske dobe, je treba postaviti v bazen nova stojala. Nadaljevanje projekta iz prejšnjih let sta tudi projekta daljnovidne zaščite v 400 kV stikališču elektrarne in posodobitev sistema instrumentacije zraka v elektrarni, ki je v funkciji od začetka obratovanja elektrarne. Letos bodo zamenjali tudi enega od dveh pomožnih kotlov in pohištvo in opremo glavne komandne sobe. Najpomembnejša nadstandardna dejavnost med spomladanskim remontom pa bo pregled vijakov oboda reaktorske sredice, pregled odpiranja in pregled glavnega električnega generatorja. Poleg omenjenih investicij bodo letos opravili še okrog 30 modifikacij in večjih zamenjav opreme.

Med večjimi investicijami, ki jih načrtujejo opraviti v naslednjih letih, kaže omeniti zamenjavo in izboljšanje rotorjev in notranjih delov nizkotlačnega dela turbine, kjer bi z izboljšanjem izkoristka lahko pridobili dodatnih 15 MW električne moči. Poleg tega v naslednjih petih letih načrtujejo še več kot 50 večjih zamenjav opreme in komponent.

TE-TOL IZDELUJEJO NOVO RAZVOJNO ŠTUDIJO

Potem ko je lani novi direktor TE-TOL ustavil vse dejavnosti v zvezi s postavitvijo novih enot v termoelektrarni-toplarni, so se v podjetju odločili za izdelavo nove študije izvedljivosti o prihodnjem razvoju kogeneracijske proizvodnje na lokaciji v Mostah. Sicer pa nameravajo v TE-TOL letos za investicije nameniti 762 milijonov tolarjev. Največji del bo šel za vlaganja v zanesljivost obstoječih naprav oziroma njihovo posodobitev. Njihova letošnja največja investicija bo sanacija vrečastega filtra prvega kotla. Od manjših, vendar pa prav tako pomembnih investicij, pa je treba omeniti vzpostavitev centralnega sistema kvalitativno-kvantitativne kontrole poslovnega energenta.

V TEŠ-U VSA POZORNOST 275 MW BLOKU

Najpomembnejša letošnja investicija TE Šoštanj je generalni remont četrtega bloka, ki ga bodo izvedli po šestih letih. Vanj bodo vložili vsa investicijska sredstva, načrtovana za letos. Na izvedbo tega projekta, ki ga sestavljajo podprojekti za kotlovski, turbinski in elektro del, so se pripravljali zadnja tri leta in ga tako dodelali, da ga bodo lahko izvedli v dveh mesecih. Glavni poudarek bodo dali na modernizacijo in posodobitev posameznih kritičnih komponent bloka in njegovih vitalnih delov, ki jih je treba obnoviti. Obratovalne ure 275 MW bloka so v šestih letih naredile svoje in nekateri deli potrebujejo korenit remont, pri nekaterih delih pa gre za zamenjavo posameznih komponent v njegovi celotni, 30-letni, življenjski dobi enote. Tak primer so tokrat parovodi. Z letošnjim posegom bodo končali obdobje kritičnih posegov na štirici in jo pripravili za delovanje z normalnimi remontom do konca življenjske dobe, to je do leta 2015 ali 2017. V TEŠ-u pa sicer računajo, da bi z modernizacijo lahko podaljšali življenjsko dobo četrtega bloka na 50 let.

Drugi večji letošnji šoštanjski projekt je sanacija hladilnega stolpa četrtega bloka. Pri tem bi predvsem zamenjali dotrajane azbestne plošče. S sanacijo bodo optimirali delovanje bloka in povečali učinkovitost hlajenja. Pred leti so opravili podoben poseg na pe-

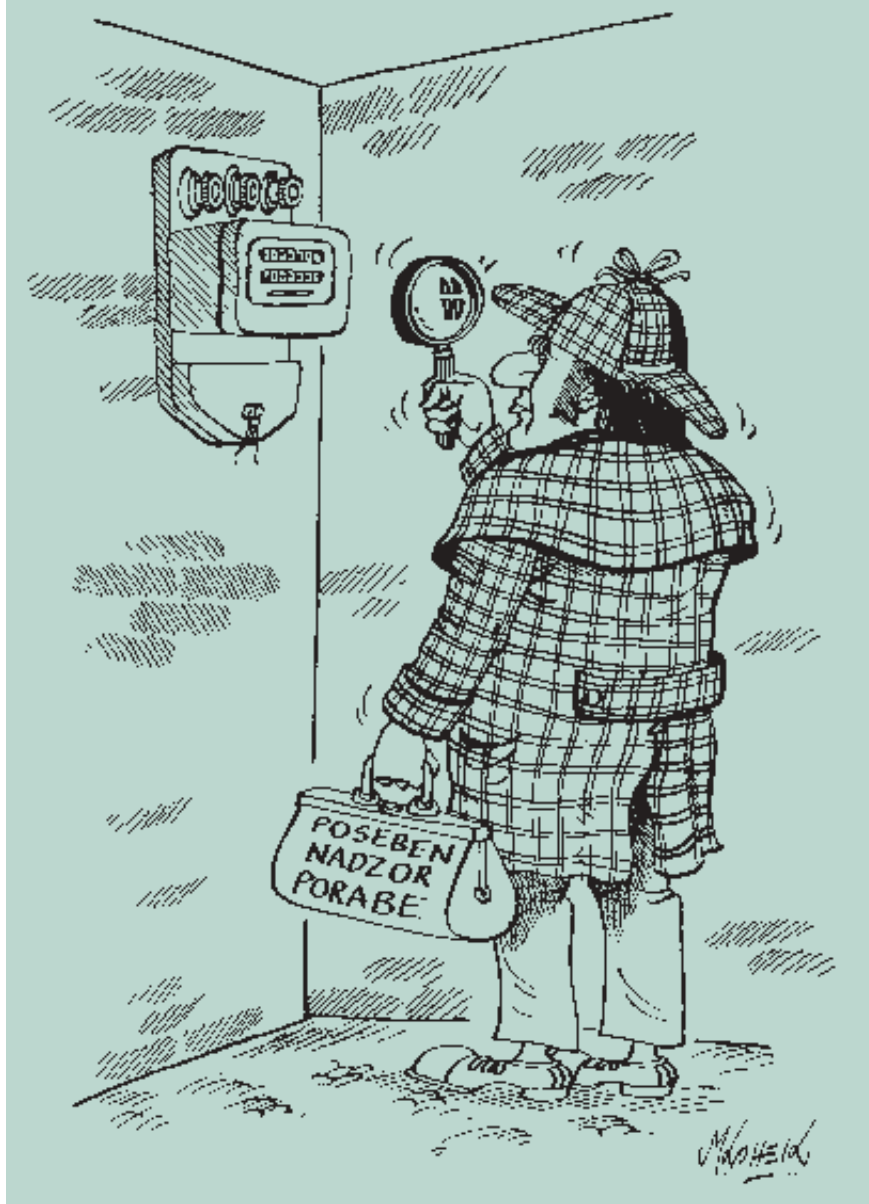
tem bloku. Med ekološkimi projekti pa v začetku letošnjega leta povezujejo prve tri bloke na čistilno napravo štirice. V poskusnem obdobju bi radi ugotovili »ozka grla«, ki bi jih odpravili med dvomesečnim zastojem štirice zaradi generalnega remonta.

V TEB INFORMACIJSKE POVEZAVE S HSE

TE Brestanica je dodobra obremenjena z odplačevanjem kreditov za novi dve plinski enoti, in večjih investicij za letos ne načrtujejo. Še največ investicijskega denarja bodo vložili v informacijske povezave s Holdingom Slovenske elektrarne. Te povezave bodo namenjene prenosu meritev tako proizvedene električne energije kot porabljenega in skladiščenega goriva. Poleg tega načrtujejo vlagati še v ekologijo in požarno varstvo, kjer predvidevajo rekonstrukcijo protipožarnih sistemov. Vsa druga dela načrtujejo vključiti v sklop rednih vzdrževalnih del.

TE TRBOVLJE S ČISTILNO NAPRAVO ALI BREZ NJE

V TE Trbovlje so pripravili letošnji načrt investicijskih vlaganj. Njegova uresničitev pa je odvisna od tega, kako se bosta resorno ministrstvo in vlada opredelila do njihovega sanacijskega programa. Elektrarna je sredi lanskega leta predložila vladi dopolnjen sanacijski program, ki so ga pozneje še razširili in sedaj ta dokument pomeni celotni razvojni program elektrarne z okoljsko sanacijo TET. V njem analizirajo možnosti, ki jih imajo z obstoječim objektom, kjer predvidevajo nadaljnje obratovanje tako s čistilno napravo kot brez nje. Kot menijo v TET, je tako v ekonomskem kot ekološkem pogledu postavitev čistilne naprave primernejša, saj je z uporabo premogov iz svetovnih trgov mogoče obratovanje njihove enote tudi po letu 2007. V podjetju načrtujejo tudi uvajanje daljinskega ogrevanja mesta Trbovelj, analizirane pa imajo tudi možnosti novih termoelektričnih enot. Te bi lahko uporabljale kot energent sortirane komunalne odpadke v kombinaciji z uvoženim premogom ali pa plin oziroma tekoče gorivo. Če bo vlada potrdila razvojno strategijo podjetja s postavitvijo čistilne naprave za čiščenje žveplovega dioksida, bo

del letošnjih investicijskih sredstev namenjen gradnji čistilne naprave. Če ne bo tako, bodo ta sredstva namenili za rušitev starega energetskega objekta. Poleg projekta, katerega usoda še ni dokončno jasna, pa v TET realno načrtujejo, da bodo letos zamenjali merilnike emisij v dimniku, prestavili 0,4 kV stikališče lastne rabe iz objekta PE1, prestavili skladišče iz dotrajanega objekta PE1 v prostore spodnjega dela dimnika. S tem bodo omogočili, da lahko staro plinsko parno enoto porušijo.

V DISTRIBUCIJI POGLATITNI CILJ KAKOVOSTNA OSKRBA

V delniški družbi **Elektro Ljubljana** je predlog načrta investicij za leto 2002 sestavljen na podlagi potreb družbe in usklajen s srednjeročnim načrtom investicij ter načrtovanimi viri sredstev. Po tem predlogu je za letošnje investicije treba zagotoviti 4 milijarde in 415 milijonov tolarjev. Načrt investicij je usmerjen v zago-

tavljanje stalne, zanesljive in kakovostne dobave električne energije vsem odjemalcem na celotnem območju, ki ga pokriva to podjetje. Predlog načrta pri poglavju distribucijskega omrežja obsega prehod na 20 kV napetostni nivo na območju Zagorja in opuščanje 35 kV napetostnega nivoja v Ljubljani, razširitev razdelilnih transformatorskih postaj za zanesljivejšo napajanje Bele krajine, zgraditev distribucijskega centra vodenja, zgraditev telekomunikacijskih zvez, objekte srednjenapetostnega in nizkonapetostnega nivoja za normalizacijo napetostnih razmer pri porabnikih, kjer so napetostne razmere zunaj toleranc, objekte iz naslova že izdanih elektroenergetskih soglasij, sovlaganj v objekte ter objekte za reševanje obmejne problematike na meji s Hrvaško, to je za priklop odjemalcev na slovensko elektrodistribucijsko omrežje. V prvo skupino investicij uvrščajo rekonstrukcijo srednjenapetostnega stikališča v RTP Potoška vas in dograditev RTP Polje

in RTP Vič za potrebe prehoda na 20 kV napetostni nivo zaradi opustitve 35 kV in 10 kV napetostnega nivoja. V skladu z opuščanjem 35 kV in 10 kV napetosti na območju poslovne enote Elektro Trbovlje bodo v letu 2002 začeli s prehodom na 20 kV napetostni nivo. V ta namen je bilo že leta 2000 v RTP Potoška vas kompletirano 110 kV transformatorsko polje TR3 z vso potrebno opremo. V obstoječih 35 kV in 10 kV stikališčih RTP Potoška vas bodo letos po fazah vgradili oziroma dogradili nove 20 kV oklopljene celice z vakumskimi stikali z ustrezno opremo za zaščito ter zamenjali dotrajano in zastarelo napravo za daljinsko vodenje. V sklop prehoda na 20 kV na območju Zagorja sodi tudi dokončanje gradnje RP 20 kV Izlake. Zgraditev teh dveh objektov je nujna predvsem z vidika napajanja gradbišč avtocestnih predorov na območju Trojan. Zaradi opuščanja 35 kV napetosti v Elesovi RTP Kleče načrtujejo dograditev RTP Polje in RTP Vič z dodatnima 110 kV TR poljema za potrebe transformacije 110/20 kV ter dograditev obstoječih 10 kV stikališč z 20 kV stikališčema v obeh RTP. Dejanski obseg sicer nujnih dograditev v RTP Polje in RTP Vič bo odvisen od hitrosti pridobivanja upravne in tehnične dokumentacije in dejansko razpoložljivih finančnih sredstev za investicije v letu 2002.

V skupino z nazivom razširitev objektov za zanesljivejšo napajanje območja Bele krajine, ki se je doslej v primeru snega in žledu pokazalo kot nezanesljivo in je to imelo za posledico tudi veliko gospodarsko škodo, uvrščajo nadaljevanje 2. faze gradnje RTP Metlika z dogradnjo drugega transformatorja moči 20MVA s pripadajočim 110 kV transformatorskim poljem ter z dograditvijo 110 kV daljnovodnih polj in tudi dogradnjo 110 kV daljnovodnih polj v RTP Črnomelj. Dograditev obeh objektov obsega izvedbo gradbenih del in montažo 110 kV stikalne, merilne in zaščitne opreme za vodenje. Druga faza gradnje RTP Metlika je pogojena z zgraditvijo 110 kV daljnovodnih polj v RTP Črnomelj.

Z namenom zagotavljanja kakovostnejše in zanesljivejšo distribucije električne energije na območju družbe Elektro Ljubljana, upravljanja in nadzora omrežja in naprav, načrtovanja in razvoja, obravnavanja motenj

pri preskrbi, denarnega poslovanja in vzpostavitve informacijskega sistema za porabnike, se je podjetje lotilo gradnje novega distribucijskega centra vodenja. Lani so bili zgrajeni prostori za distribucijski center vodenja, za letos pa načrtujejo začetek montaže tehnološke opreme. Za izrabljanje vseh možnosti novega distribucijskega centra vodenja se na območju Elektro Ljubljane modernizira tudi sistem telekomunikacijskih zvez. Obstoječe telekomunikacijsko omrežje Elektro Ljubljana je sestavljeno iz analognega in digitalnega dela. Analogna tehnologija (prenosni medij in terminalne naprave) ne zadovoljuje potreb procesnega in poslovnega podsistema, zato jo bodo zamenjali z digitalno tehnologijo. Medtem ko je v minulih letih podjetje dajalo prednost gradnji optičnih povezav med posameznimi komunikacijskimi vozlišči elektrodistribucijskega sistema Elektra Ljubljana, je letos teža investicijskih vlaganj na terminalni opremi za telekomunikacijska vozlišča. Tako kot že vse od leta 1995, bo tudi letos ena od prednosti pri gradnji objektov sredjenapetostnega in nizkonapetostnega nivoja zgraditev objektov za normalizacijo napetostnih razmer pri porabnikih na nizki napetosti. Tem sledijo objekti, ki izhajajo iz naslova povečevanja odjema v omrežju zaradi izdanih elektroenergetskih soglasij in obmejne problematike. V ta sklop uvrščajo tudi gradnjo in obnovo osnovnih vodov, ki medsebojno povezujejo napajalna območja sosednjih RTP. Načrtujejo, da bo fizični obseg teh investicij letos v okviru preteklih let, to je zgraditev okrog sto novih transformatorskih postaj predvsem manjše instalirane moči z okrog sto kilometrov priključnih vodov in okrog 80 kilometrov nizkonapetostnih razvodov.

NADALJUJEJO Z URESNIČEVANJEM POMEMBNIH OBJEKTOV

V delniški družbi **Elektro Maribor** so za leto 2002 sestavili predlog načrta investicij v višini 3,25 milijarde tolarjev. Med pomembnejšimi projekti načrtujejo naslednje:

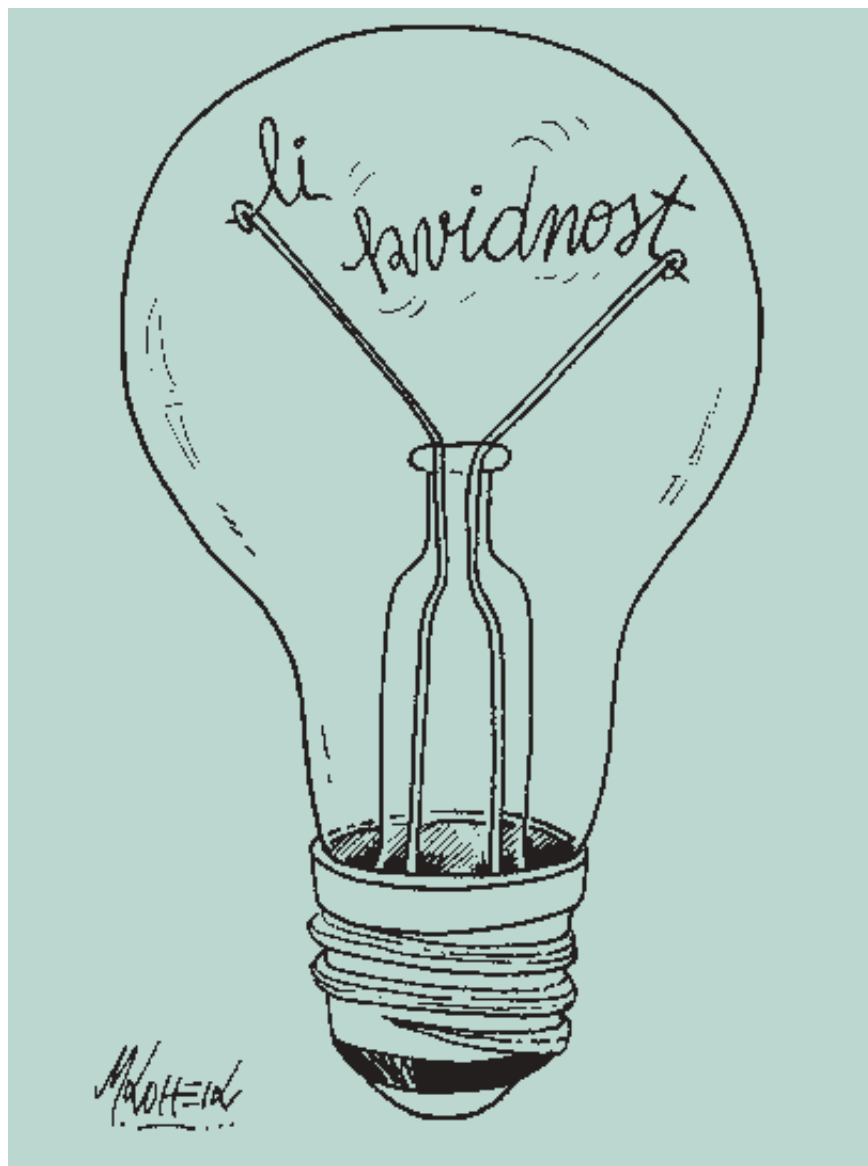
- Končati gradnjo novega distribucijskega centra vodenja (funkcionalni preizkusi, tehnični pregled,

začetek poskusnega obratovanja novega DCV).

- Končati gradnjo nove RTP 110/20 kV Rače z vključitvijo v DV 2x110 kV in zgraditi transformatorsko polje 110 kV za TR II 110/20 kV s pripadajočo primarno in sekundarno opremo, namestitvijo transformatorja TR II 110/20 kV, 20 MVA ter vključitvijo naprav v sistem lokalnega in daljinskega vodenja.
- Z namenom, da bi izboljšali zanesljivost in obratovalno pripravljenost RTP in glede na dotrajanost in zastarelost obstoječe opreme načrtujejo nadaljevati zamenjave zastarele primarne in sekundarne opreme v stikališču 110 kV (2. in 3. faza) v RTP 110/20 kV Ljutomer. Za RTP 110/20 kV Ptuj načrtujejo začetek s 1. fazo zamenjav.
- Dograditi transformatorska polja za transformatorje 110/20 kV v RTP 110/20 kV Ormož za TR II in RTP 110/20-10 kV Dobrava

za TR IV (investiciji v teku). Za dograditev TR polja za TR II v RTP 110/20 kV Lenart (1. faza) načrtujejo samo dobavo opreme.

- Zaradi povečanja porabe električne energije in zagotavljanja napajanja je treba razširiti SN stikališče v RTP 110/20-10 kV Dobrava.
- Faznost zgraditve nadomestne RTP 110/10 kV Melje pogojuje predhodno rekonstrukcijo stikališča 110 kV. Zgraditev nadomestne RTP je potrebna zaradi dotrajanosti in zastarelosti obstoječe opreme in majhne zanesljivosti in obratovalne pripravljenosti obstoječe RTP Melje.
- Dobaviti in zamenjati energetski transformator 110/20 kV v RTP 110/20 kV Lendava. Prav tako načrtujejo zamenjati energetski transformator 110/20 kV v RTP 110/20 kV Radenci.
- Po posameznih RTP-jih 110/X kV nadaljevati z zamenjavami dotrajanih in obratovalno nezanesljivih

- odklopnikov 110 kV z novimi v SF6 izvedbi. Letos načrtujejo zamenjave v RTP Slovenska Bistrica, RTP Radvanje, RTP Tezno, RTP Dobrava, RTP Ormož in RTP Lenart.
- V RTP 110/20 kV Murska Sobota in RTP 110/20 kV Slovenske Konjice zamenjati dotrajane in obratovalno nezanesljive odklop-nike 20 kV.
- Nadaljevati načrtovane ureditve meritev na prevzemno-predajnih mestih. Pri tem načrtujejo montažo merilnih omar skupaj z dobavo in vgradnjo merilnih transformatorjev 110 kV.
- Zaradi zastarelih in neustreznih zaščitnih naprav za daljinsko vodenje (RTU) načrtujejo zamenjave v RTP 110/10 kV Melje in RTP 110/10 kV Radvanje.

Za uresničitev omenjenih investicij bi v Elektro Mariboru potrebovali približno 0,88 milijarde tolarjev. V sklopu objektov srednje in nizke napetosti pa za zagotavljanje nemotene oskrbe in izboljšanje kakovosti oskrbe z električno energijo načrtujejo investicije v višini približno 1,3 milijarde tolarjev. Na tem področju nadaljujejo naslednje projekte: avtomatizacija sredjenapetostnega omrežja, rekonstrukcije povezovalnih sredjenapetostnih vodov, novogradnje transformatorskih postaj z vključitvami v srednje in nizkonapetostna omrežja ter investicije za izboljšanje slabih napetostnih razmer. Na področju telekomunikacijskega omrežja, poslovno-tehničnih informacijskih sistemov in informatike načrtujejo naložbe v izboljšanje TK zvez - z namenom povečati zmogljivost in hitrost prenosa podatkov, zamenjati obstoječo tehnološko zastarelo opremo in uvesti informacijski sistem na tehnično področje - ter naložbe v projekt geografskega informacijskega sistema (GIS). Hkrati načrtujejo tudi projekt upravičeni odjemalci ter projekt obvladovanje in napovedovanje vozniških redov (izbira in dobava ustrezne opreme in programov). S slednjima naj bi obvladovali in napovedovali vozne rede ter ugotavljati njihova odstopanja.

Eden od ključnih ciljev je tudi vzpostavitev klicnega centra, s katerim nameravajo izboljšati obveščanje odjemalcev in zagotoviti pomoč pri reševanju njihovih pritožb. Za našte-

te investicije načrtujejo približno 0,27 milijarde tolarjev.

Poleg tega načrtujejo tudi vlaganja v tehnološko zastarelo in dotrajano ostalo opremo (merilne naprave in instrumente, orodja in mehanizacijo, transportna sredstva, inventar) ter razna obnovitvena dela oziroma gradnjo objektov tehnično operativnih služb na nekaterih njihovih območnih enotah, v skupnem znesku približno 0,7 milijarde tolarjev. Pridobivajo pa tudi investicijsko projektno dokumentacijo za DV 2x110 kV Murska Sobota-Mačkovci; DV 110 kV Murska Sobota-Lendava; DV 110 kV Lenart-Radenci; RTP 110/10(20) kV Melje; RTP 110/10(20) kV Koroška vrata; KBV 110 kV Pekre-Koroška vrata-Melje; RTP 110/20 kV Murska Sobota - zamenjava primarne in sekundarne opreme v stikališču 110 kV, sekundarne opreme v stikališču 20 kV in RTU; DV polje Radenci v RTP 110/20 kV Lenart; DV polje Lenart v RTP 110/20 kV Radenci; DV polje Murska Sobota v RTP 110/20 kV Lendava. Izdelujejo pa tudi investicijsko projektno dokumentacijo za objekte na srednji in nizki napetosti za leto 2002 in 2003. Za izdelavo omenjene dokumentacije načrtujejo približno 0,1 milijarde tolarjev.

PREDVIDENA SREDSTVA NE ZADOŠČAJO ZA VSE POTREBE

V delniški družbi **Elektro Celje** bodo letos nadaljevali že začeta dela na večjih investicijskih objektih. Tako bo treba v RTP 110/20 kV Laško vgraditi še 20 kV opremo, dokončati montažo 110 kV opreme ter opreme za zaščito, meritve in vodenje. V RTP 110/20 kV Brežice, kjer je bil v preteklem letu zgrajen prizidek k obstoječemu 20 kV stikališču, načrtujejo vgradnjo 20 kV opreme za zaščito in vodenje. Zamenjali bodo tudi obstoječi transformator 110/20 kV, 20 MVA ter dokončali montažo 110 kV opreme v transformatorskem polju. V RTP 110/20 kV Podlog bodo zamenjali dotrajano 110 kV opremo (odklopniki, ločilniki, merilni transformatorji). Tudi v RTP 110/20 kV Šentjur bodo zamenjali 110 kV merilne transformatorje in distančno zaščito ter aktivirali drugi transformator 20 MVA, 110/20 kV. Na ob-

močju Laškega se bo zaradi prehoda z 10 kV na 20 kV napetost nadaljevala zamenjava 10 kV kablov in stikalne opreme v TP. Za RTP 35/10 kV Laško mesto, ki bo po ukinitvi transformacije 35/10 kV služila kot RP, bo treba letos pridobiti vso potrebno projektno dokumentacijo. Tudi na območju Velenja bodo zaradi prehoda na 20 kV obratovalno napetost zamenjali obstoječe 10 kV kable in opremo v TP. V ta namen bo treba zgraditi tudi nov KB 20 kV od RTP 110/20 kV Velenje do Konovega. Za RP 20 kV Mežica načrtujejo nakup 20 kV opreme in opreme za zaščito in vodenje ter vsa potrebna montažna dela in vključitev v 20 kV omrežje. Dokončana bo tudi rekonstrukcija 2 x DV 20 kV Podlog-Vransko, ki bo služil za napajanje avtocestnih predorov na Trojanah.

Slabe napetostne razmere in povečanje odjema električne energije bodo reševali z interpolacijo novih TP in rekonstrukcijo obstoječih ter nadaljevali obnovo nizkonapetostnega omrežja. Določena sredstva so predvidena tudi za vgradnjo daljinsko vodenih progovnih stikal v sredjenapetostni mreži, kar bo povečalo zanesljivost napajanja odjemalcev z električno energijo in hitrejše odpravljanje okvar na omrežju. Dokončali bodo tudi gradbena dela na prizidku k 20 kV stikališču, RTP 110/20 kV Lava in tako pridobili ustrezne prostore za nadzorništvi Celje center in Gaberje. Načrtujejo tudi pripravljala dela za obnovo DCV Elektro Celje, ki ga pesti zastarelost obstoječe opreme in se pojavljajo težave z vzdrževanjem. Določena sredstva bodo namenili za širitev TK omrežja in kompletiranje nadzornega sistema.

Če jim bo uspelo pridobiti vsa potrebna soglasja, bodo zgradili tudi OPGW Celje-Sentjur-Rogaška Slatina ter krajše optične privode, ki bodo omogočili kakovostno povezovanje omrežij LAN, hkrati pa tudi trženje telekomunikacijskih storitev. Predvidena sredstva v višini 2,5 milijarde tolarjev pa ne omogočajo uresničitve vseh potrebnih investicij in s tem izboljšanja zanesljivosti in kakovosti napajanja odjemalcev z električno energijo. ►

ZA INVESTICIJE PRISILJENI NAJEMATI DOLGOROČNE KREDITE

V delniški družbi **Elektro Gorenjska** so prednostna investicijska vlaganja že nekaj let: obnova dotrajanih 110 kV objektov, predvsem z vidika vodenja, sanacija slabih napetostnih razmer s postopnim preходом na 20 kV napetost, z interpolacijo novih postaj in z okrepitevami nizkonapetostnega omrežja, zgraditev distribucijskega centra vodenja z avtomatizacijo srednjenapetostnega omrežja, zgraditev poslovnega in procesnega informacijskega sistema. Na podlagi meritev in študij ter glede na sredstva, tako razpoložljiva kot tuja, so vse investicije opredeljene kot prednostne, pri tem pa bo treba najprej končati tiste že začete. Za nemoteno nadaljevanje s srednjeročnimi načrti načrtovanih gradenj, bi letos potrebovali več kot 2 milijardi in 300 milijonov tolarjev. Glede na predvidene vire sredstev, ki jih sestavljajo lastna sredstva, krediti in sofinanciranja, bodo letos za investicije skupno porabili 1 milijardo in 500 milijonov tolarjev. Razporeditev teh sredstev po posameznih skupinah je naslednja: Za objekte na 110-kilovoltni napetosti so predvideli 16 odstotkov sredstev, za objekte na srednji in nizki napetosti 53,6 odstotka, za opremo 24,9 odstotka, za obnovo in rekonstrukcije stavb 4,1 odstotka, za investicijsko in študijsko dokumentacijo 1,4 odstotka. Kakšno je trenutno stanje pri posameznih 110 kV objektih? Rekonstrukcija RTP 110/20 kV Labore je končana. Trenutno poteka jo še zagonski preizkusi. Pri RTP 110/20 kV Medvode so se gradbena dela začela lani in so zaključena 25-odstotno. Javni razpisi za posamezne dele opreme (110 kV GIS stikališče, energetske transformatorji, 20 kV stikališče, priključni 110 kV kabli, sekundarna oprema) so bili objavljeni, izbira dobaviteljev poteka. Rok za dokončanje objekta je februar 2003. Rekonstrukcija in razširitev RTP 110/20 kV Škofja Loka potekata prav zdaj. Na podlagi javnega razpisa so določeni dobavitelji sekundarne opreme in 20 kV stikališča. Dela naj bi bila končana oktobra letos.

Na področju srednjenapetostnega omrežja bodo v skladu s programi za sanacijo slabih napetostnih razmer letos nadaljevali s prehodi z 10 na 20

kV nivo ter z rekonstrukcijo in interpolacijo transformatorskih postaj. Nujno bi bilo zgraditi in rekonstruirati 38 transformatorskih postaj in 41 kilometrov daljnovodov in kablovodov. Pri vlaganjih v nizkonapetostno omrežje se bo investicijska dejavnost prav tako odvijala skladno s programi za sanacijo slabih napetostnih razmer. Sanirati in na novo zgraditi je treba več kot 35 kilometrov nizkonapetostnega omrežja.

V skupini z nazivom oprema so sredstva, ki so namenjena za nabavo potrebne računalniške opreme, za merilne naprave, opremo zaščite in vodenja, za velika orodja in mehanizacijo, za transportna sredstva in podobno. Glavna postavka v tej skupini je oprema za distribucijski center vodenja, ki je gradbeno dokončan, opremljati pa se bo začel letos. V skupini z nazivom obnova in rekonstrukcija stavb so sredstva za dokončanje obnove poslovnih objektov, ki so bila začeta lani. V skupini z nazivom investicijska in študijska dokumentacija pa sredstva namenjajo za izdelavo idejnih projektov, projektov za pridobitev gradbenih dovoljenj in izvedbo 110 kV, 20 in 0,4 kV objektov, projektov za razpis, študij visoko in srednjenapetostnih omrežij, elaboratov vključevanja objektov v prostor itd. Razkorak med obračunano amortizacijo in s prilivi pokrito amortizacijo je še vedno prevelik, da bi zagotavljal zadostno višino lastnih sredstev, zato že nekaj let za investicije najemajo dolgoročne kredite, da bi denarno pokrili vsaj najnujnejša vlaganja.

LETOŠNJI NAČRT NA RAVNI LANSKEGA

V delniški družbi **Elektro Primorska** je načrt investicijskih vlaganj za leto 2002 zastavljen na ravni načrta iz leta 2001, to je v višini okrog 2 milijarde tolarjev. Od te vrednosti načrtujejo investirati v elektroenergetske objekte 1 milijardo in 300 milijonov tolarjev, v opremo 500 milijonov tolarjev in v dokumentacijo 200 milijonov tolarjev. Iz sredstev, ki so predvidena za objekte, je 272 milijonov tolarjev namenjenih za investiranje v 110 kV elektroenergetske objekte, in sicer:

- RTP 110/20 kV Dekani, 2 x 31,5 MVA, novogradnja - pridobitev uporabnega dovoljenja in začetek

rednega obratovanja.

- RTP 110/20 kV Vrtojba, rekonstrukcija transformatorskih polj - pridobitev uporabnega dovoljenja in začetek rednega obratovanja.
- RTP 110/20 kV Pivka - dokončanje vgradnje drugega transformatorja 20 MVA in vključitev v omrežje.
- RTP 110/20 kV Sežana - v pripravi je gradnja novega stikališča 110 kV z dvema transformatorjema 110/20 kV, moči 40 MVA in 20 kV stikališča (v izdelavi je lokacijska in projektna dokumentacija za pridobitev gradbenega dovoljenja).
- RTP 110/20 kV Gorica - rekonstrukcija 20 kV stikališča in transformatorskega polja št. 3.
- Pripravljalna dela meritve, študije in dokumentacija za vetrne elektrarne, ostala sredstva so predvidena za namestitev stikal shunt v RTP Ajdovščina, RTP Vrtojba, RTP Tolmin in RTP Ilirska Bistrica.

Poleg tega je predvidenih 374 milijonov tolarjev za ureditev obratnih in poslovnih stavb, predvsem za servisno skladiščni objekt Kromberk v Novi Gorici.

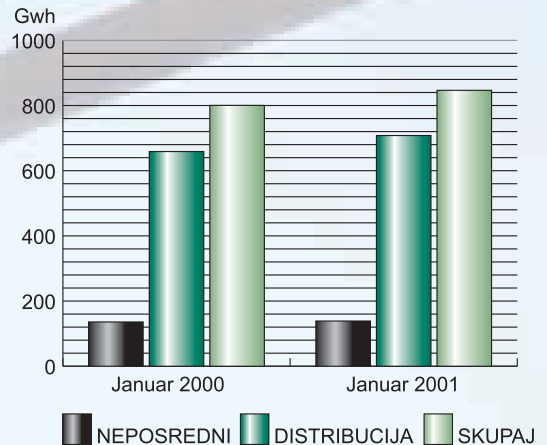
Za srednje in nizkonapetostno omrežje so namenili 654 milijonov tolarjev, in sicer za sanacijo slabih napetostnih razmer v posameznih točkah omrežja, ki se pojavljajo praktično na celotnem območju Elektro Primorske. V ta namen je predvidena novogradnja ali rekonstrukcija: DV 20 kV (20 kilometrov), KBV 20 kV (19 kilometrov), TP 20/0,4 (55 kosov) in nizkonapetostno omrežje (14 kilometrov).

Sredstva za nabavo opreme in naprav so namenjena predvsem za daljinsko vodenje, telekomunikacije, meritve in informacijski sistem za ureditev temeljnih zakonskih potreb pri upravljanju distribucijskega omrežja in odpiranju trga z električno energijo. Pripravljena je razpisna dokumentacija za DCV Elektro Primorska in bo letos izveden javni razpis za investicijo; nadaljuje se avtomatizacija srednjenapetostnega omrežja. Priprava študijske in projektne dokumentacije pa je v skladu s potrebami razvoja in gradnje omrežja in sistema.

**BRANE JANJČIĆ, MINKA SKUBIĆ,
MIRO JAKOMIN IN DOPIŠNIKI**

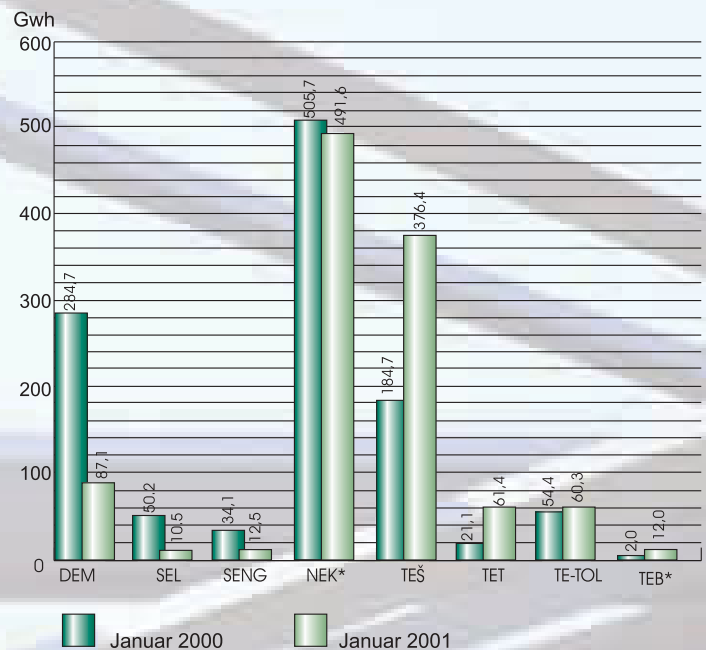
RAST PORABE SE NADALJUJE

Potem, ko smo že zadnje lanske mesece v Sloveniji imeli precejšnjo rast porabe, se je naraščanje povpraševanja po tej dobrini nadaljevalo tudi letos, saj smo januarja porabili kar milijardo 15,8 milijona kilovatnih ur elektrike. Povpraševanje se je še zlasti povečalo s strani distribucijskih podjetij, ki so prvi letošnji mesec iz prenosnega omrežja prevzela 848,3 milijona kilovatnih ur električne energije in tako za 7,1 odstotka preseгла lanske rezultate, medtem ko je poraba petih velikih odjemalcev praktično ostala na lanski ravni. Vse kaže, da se vpliv tržnih dogajanj vse bolj odraža tudi na porabniški strani, in so zato odstopanja od prvotnih napovedi porabe večja kot v minulih letih. Tako je denimo dejanska januarska poraba bilančne količine preseгла kar za 5,5 odstotka.

TERMoeLEKTRARNE ZA 30 Odstotkov več

domača proizvodnja kljub neugodnim okoliščinam izjemno suhe zime in posledično skromni proizvodnji hidroelektrarn za zdaj po za-
slugi večje obremenitve termoobjektov še uspešno sledi povečanim zahtevam. Tako so jedrska elek-
trarna Krško in druge termoelektrarne januarja zagotovile milijardo 1,7 milijona kilovatnih ur električne energije, kar je bilo za 30,4 odstotka več kot v istem času lani, in tako prispevale levji delež k pokritju vseh potreb. Na drugi strani pa smo iz hidroelektrarn januarja prejeli le 110,1 milijona kilovatnih ur električne energije oziroma le tretjino lanskih količin. Dejanske količine kilovatnih ur iz vodne energije so bile tudi krepko pod prvotnimi načrti, saj je bilo doseženih le 60 odstotkov načrtovanih količin. Ker se neugodne vremenske razmere nadaljujejo tudi februarja, lahko žal podobne proizvodne rezultate pričakujemo tudi drugi letošnji mesec.

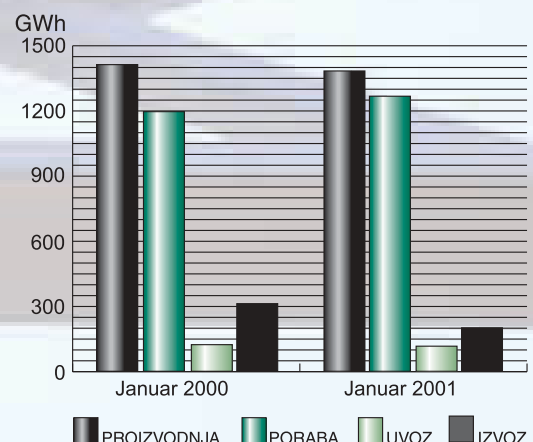

* upoštevana je celotna proizvodnja NEK

* TEB - topla rezerva v sistemu

FEBRUARJA ŠE BREZ TEŽAV

kljub večjemu povpraševanju po električni energiji za zdaj še uspešno zagotavljamo potrebne količine elektrike iz doma-
mačih energetskih virov in po napovedih dispečerjev se za morebit-
ne mrke ni treba bati niti v naslednjih nekaj mesecih. Na deponi-
jah ob termoelektrarnah je namreč dovolj premoga in tekočih gor-
riv, vsi agregati, ki niso na remontih, pa so usposobljeni za obrato-
vanje s polno močjo. Tudi izpad hidroenergije še uspešno pokriva-
mo z večjo termoproizvodnjo in uvozom, pri čemer bi lahko do
večjih težav prišlo le ob večji okvari in izpadu katerega izmed
večjih proizvodnih agregatov. Sicer pa je januarski uvoz znašal le
93,2 milijona kilovatnih ur (10 odstotkov manj kot lani), na tuje
pa nam je uspelo prodati 158,7 milijona kilovatnih ur presežkov
(63 odstotkov lanskih količin).

GIZ DISTRIBUCIJE ELEKTRIČNE ENERGIJE NOVO VPRAŠANJE GLEDE OMREŽNIN

V Gospodarskem interesnem združenju distribucije električne energije so se lani veliko ukvarjali s problematiko omrežnin in iskali ustrezne rešitve v pogovorih z Agencijo za energijo. Po besedah predsednika Petra Petroviča so se v distribucijskih podjetjih znašli v podrejenem položaju, ker je agencija postavila visoko zastavljene kriterije, po katerih bi morali biti distributerji že v začetku bolj evropski, kot so dejansko lahko v danih razmerah. Agencija namreč izhaja iz stališča, da bi morali biti njihovi stroški poslovanja primerljivi z evropskimi. To pomeni, da bi jih morali temeljito oklestiti, kar pa v kratkem času ni mogoče doseči. Da bi distributerji našli skupen jezik z agencijo in utemeljili potrebo po dvigu omrežnine, so pri EIMV-ju naročili izdelavo študije o finančni analizi ekonomske prognoze poslovanja podjetij distribucije v obdobju od 2001 do 2006. Študija med drugim ugotavlja: »V primeru, da ostanejo pogoji poslovanja nespremenjeni, finančna analiza kaže na neugoden finančni izid, ki se bo odražal predvsem v nadaljevanju neekonomičnosti poslovanja, izrazitem povečevanju

obsega zadolženosti, upočasnjevanju investicijskega vlaganja v omrežje ter posledično v padanju kakovosti dobave električne energije.« O odzivu na to študijo v distribuciji in Agenciji za energijo smo obširneje pisali v januarški številki Našega stika.

Kot pojasnjuje Petrovič, se v GIZ-u distribucije električne energije po novem letu ne ukvarjajo več s to problematiko, saj je omrežnina že določena in sprejeta v izhodišče gospodarskega načrta za leto 2002. V zadnjem času je bolj aktualno vprašanje: Ali se bo v razmerah, ko bo skupna cena na tarifnem segmentu višja, pokazala tudi potreba po višji omrežnini? Ker distributerji odgovarjajo pritrdilno, bodo Agenciji za energijo v nadaljnjih pogovorih predstavili vse možne argumente. Poleg tega se v zadnjem času v tem združenju veliko pogovarjajo tudi o načinu reguliranja trženjskih odnosov z upravičenimi odjemalci, o postopku privatizacije v distribuciji ter o problematiki ocenjevanja oziroma vrednotenja distribucijskih podjetij.

MIRO JAKOMIN

*Peter Petrovič, predsednik
GIZ distribucije električne
energije in direktor javnega
podjetja Elektro Celje.*

URAD ZA ENERGETIKO BO NEP VENDARLE OŽIVEL?

Bo že nekoliko pozabljeni Nacionalni energetski program letos res oživel? Kot je v začetku februarja pojasnil državni sekretar za energetiko dr. Robert Golob, je končno steklo delo za pripravo tega potrebnega dokumenta. Pričakuje, da bodo še v tem mesecu v okviru slovenske sekcije WEC-a organizirali plenarno zasedanje in na njem obravnavali to problematiko. Če bo šlo vse po sreči, naj bi do poletja pripravili predlog NEP-a, ki ga bodo posredovali v nadaljnjo proceduro. Tako naj bi na podlagi energetske zakonodaje, s katero so podani tudi tako imenovani robni pogoji, končno postavili potrebno energetske strategijo. Po mnenju dr. Goloba je ta pot - najprej energetska zakonodaja in potem NEP - bistveno bolj primerna, kot pa če bi se zadeve lotili obratno.

MIRO JAKOMIN

TE ŠOŠTANJ MOKER PREM OG ZMANJŠEVAL MOČ

Razlog za večkratno zmanjševanje moči šoštanjskih blokov ob koncu lanskega in v začetku letošnjega leta je bil moker premog iz deponije. Termoelektrarna med rednim obratovanjem Premogovnika Velenje dobiva premog neposredno iz rudnika. Med prazniki rudarji niso delali in elektrarna je kurila premog iz deponije, kjer pa premog ne dosega kakovosti premoga iz jame. Slabo vreme z dežjem in snegom kakovost še dodatno spremeni in tak premog je povzročal težave v termoelektrarni tudi pred letošnjimi novoletnimi prazniki in po njih. Vendar pa kazalci lanskega obratovanja TE Šoštanj kažejo, da je bila razpoložljivost njihovih petih blokov ob upoštevanju remontov prvih dveh blokov boljša kot leto prej. Po besedah direktorja Jara Vrtačnika je bila lanska razpoložljivost elektrarne 96,8-odstotna, kar je boljša razpoložljivost kot v prejšnjih letih in v podobnih napravah drugod. Leta 2000 je bila njihova razpoložljivost 93,1-odstotna. Težav s premogom imajo v nadaljevanju zime manj, razen ob koncih tedna, ko premogovnik ne dela.

MINKA SKUBIC

Foto Miro Jakomin

TE TRBOVLJE

ELEKTRARNA Z VIZIJO

V TE Trbovlje kot objektu, ki ima za zdaj zagotovljeno prednostno dispečiranje, ne čakajo križem rok na konec tovrstnega obratovanja. Analizirali so svoje možnosti v organizacijskem pogledu in ugotovili naslednje: elektrarna lahko še naprej ohranja status neodvisnega proizvajalca, se poveže z drugimi proizvodnimi podjetji v holding, obstaja pa tudi možnost povezovanja s tujim strateškim partnerjem. Pri izbiri odločitve bo odločilna vloga lastnika elektrarne, to je države. Brez odločitve države pa bodo tudi letos v Trbovljah nadaljevali dela na strateškem poslovnem načrtu s konkretizacijo posameznih poslovnih načrtov v smeri racionalizacije poslovanja in uvajanja dopolnilnih dejavnosti.

MINKA SKUBIC

POSLOVNI SISTEM ELEKTROKOVINSKE INDUSTRIJE

POVEZOVANJE OMOGOČA DOBRE SINERGIJSKE UČINKE

V poslovnem sistemu elektrokovinske industrije, v katerem delujejo Tovarna stikalnih naprav (TSN), Elektrokovina (ELKO) in Tovarna elektroenergetskih naprav (IMP TEN), je zaposlenih od 500 do 600 ljudi. Kot je povedal direktor Vladimir Palčec, med temi podjetji obstajajo ustrezne kapitalske, poslovne in druge povezave, ki prispevajo k doseganju dobrih sinergijskih učinkov. V pogovoru je predstavil TSN Maribor kot proizvodno podjetje s petdesetletno tradicijo obstoja. Z dejavnostjo v lastnem razvojno raziskovalnem inštitutu aktivno prispevajo k dvigovanju tehnološke ravni stikalnih celic in vakuumskih odklopnikov, ki jih uporabljajo podjetja za proizvodnjo in prenos električne energije. Med izdelki iz proizvodnega programa TSN je Palčec posebej omenil sredjenapetostne kovinsko oklopljene celice, sredjenapetostne kovinsko pregrajene stikalne celice, sredjenapetostne vakuumске odklopnike itd. Š sodobnimi tehnološkimi izdelki, katerih kakovost so potrdili mednarodno priznani laboratoriji, prodirajo tako na domače kot na tuje trge in se prak-

SLOVENIJA NAPIHUJE STROŠKE

Po mnenju hrvaških jedrskih strokovnjakov je slovenska ocena o potrebnih milijardo evrov za razgradnjo krške nuklearke močno prenapibnjena, saj naj bi po najugodnejšem scenariju za razgradnjo zadostovalo že 300 milijonov dolarjev. Direktor hrvaške agencije za posebne odpadke Damir Subašič v zvezi s tem poudarja, da je najprej treba razjasniti, kaj sploh pomeni razgradnja NEK, in hkrati dodaja, da bi resnično bilo nesmiselno, če bi obe državi gradili trajno odlagališče za izrabljeno gorivo in radioaktivne odpadke, saj je cena takšne gradnje zelo malo odvisna od zmogljivosti, veliko bolj pa od stroškov iskanja najboljše lokacije in potrebne infrastrukture.

Finance, 30. januar

JANUARSKI INFLACIJSKI SKOK

Začetek leta se je, vsaj kar zadeva prirastek cen, začel zelo slabo, saj je bila januarska inflacija zelo visoka. Tako je bil januarski prirastek cen v Sloveniji najvišji v zadnjih sedmih letih in je znašal skoraj polovico celoletne lanske inflacije v evropski petnajsterici. Drugače pa, če pogledamo konkretnije številke, je bila letošnja rast cen življenjskih potrebščin v primerjavi z lanskim decembrom 1,6 odstotka, pri čemer se je blago podražilo za 1,6 odstotka, storitve pa za 2,1 odstotka. V državnem statističnem uradu so še ugotovili, da so bile letošnje januarske cene za 8,4 odstotka višje od tistih pred letom dni, pri čemer bi bilo zvišanje verjetno še višje, če pri obračunavanju ne bi upoštevali tudi pocenitev v okviru posezonskih razprodaj. Sicer pa so na rekorden januarski skok cen poleg številnih podražitev vplivali tudi povišanje trošarin in sprememba stopenj davka na dodano vrednost.

Delo, 9. februar

NAFTINIH PET MILIJARD DOLGA

Petrol in država naj bi v kratkem vendarle dosegla dogovor o sanaciji lendavske rafinerije, čeprav se znova zatika pri dogovoru glede višine dolga. Tako naj bi po neuradnih podatkih Nafta bila zadolžena za približno pet milijard tolarjev, pri čemer naj bi šlo za sredstva iz naslova dolga pri Pariškem klubu v višini 35,1 milijona francoskih frankov, dolg iz novega finančnega sporazuma v višini 9,965 milijona dolarjev ter dolg Petrolu iz naslova medsebojnega poslovanja v obdobju od leta 1996 do 2000 v višini 1,7 milijarde tolarjev. Blizu štiri milijone dolarjev pa Nafta dolguje še Jadranskim naftovodom za uporabo kraka naftovoda od hrvaškega Vira do Lendave, in sicer po pogodbi polno za prazno, ki se izteče šele konec leta 2005. Po dogovoru z vlado naj bi Petrol svoj 55-odstotni lastniški delež v Nafti oziroma svoje terjatve zamenjal za del obstoječih skladišč in zemljišča za gradnjo novih za 90-dnevne rezerve naftnih derivatov, ki jih mora Slovenija zagotoviti do leta 2005.

Delo, 12. februar

LANI ZASLUŽILI ZA SLABIH DESET ODSOTKOV VEČ

V Sloveniji so zaposleni decembra lani v povprečju prejeli 146.273 tolarjev, kar je bilo za 0,1 odstotka manj kot novembra in za 9,6 odstotka več kot leto prej. Povprečna bruto plača na zaposlenega pa je decembra lani dosegla 234.137 tolarjev, kar je bilo za 0,3 odstotka manj kot novembra, a hkrati za 9,9 odstotka več v primerjavi z letom 2000. Zanimiv je tudi podatek, ki govori o lanskih dejanskih povprečnih prejemkih skozi vse leto, po katerem so zaposleni v letu 2001 imeli 134.856 tolarjev plače na mesec oziroma za 11,9 odstotka več kot leto pred tem.

Večer, 18. februar

PRIPREDIL BRANE JANJČ

Direktor Vladimir Palčec pravi, da želijo s povezovanjem podjetij elektrokovinske industrije v prihodnje še povečati njihov delež na domačih in tujih trgih.

Foto Miro Jakomin

tično uveljavljajo po vsem svetu. Uspešno sodelujejo s podjetji za proizvodnjo, prenos in distribucijo električne energije in nenehno vlagajo v razvoj novih izdelkov. V podjetjih tega poslovnega sistema so poglobitvi poudarki na ekonomičnosti poslovanja, zniževanju stroškov, ustvarjanju primerne poslovne kulture ter na motivaciji in zadovoljstvu zaposlenih.

MIRO JAKOMIN

ELEKTRO GORENJSKA GORENJSKE ELEKTRARNE

Skoraj štiridesetletna posebnost Elektro Gorenjske oziroma njegovih pravnih prednikov v primerjavi z drugimi distribucijskimi podjetji je bila v tem, da je bila proizvodnja električne energije v malih hidroelektrarnah organizirana v svojem organizacijskem delu, bodisi kot OE, tozd in nazadnje kot PE. Taka organiziranost in ločeno spremljanje poslovanja dejavnosti proizvodnje sta bila skladna tudi z določilom 6. člena energetskega zakona. Uredba o pogojih za pridobitev

statusa kvalificiranega proizvajalca električne energije (Ur. l. RS št. 29/2001, 99/2001) pa je posegla v organiziranost, saj status kvalificirane elektrarne odreda elektrarni, ki je organizacijsko v sestavi pravne osebe, ki se med drugim ukvarja z dejavnostjo distribucije električne energije, upravljanjem distribucijskega omrežja ali oskrbo tarifnih odjemalcev. Kvalificiranim elektrarnam v lasti navedenih pravnih oseb nalaga, da se morajo do 28. februarja 2002 organizirati kot samostojne pravne osebe. V Elektru Gorenjska je bila konec maja 2001 imenovana tričlanska komisija z nalogo, da pripravi vse potrebno za uresničitev zgornje zahteve v smeri ustanovitve hčerinske družbe, ki se bo ukvarjala s proizvodnjo električne energije. Po določitvi obsega premoženja, izvedeni cenitvi, sprejemu akta o ustanovitvi in določitvi organov je bila 4. januarja 2002 vpisana v sodni register družba Gorenjske elektrarne, proizvodnja elektrike, d.o.o., Kranj, Stara c. 3. Njen direktor je Darko Koželj, člani nadzornega sveta pa so Branko Mervič, Ivanka Jelenc in Simon Peternel. Na družbo so bili preneseni premoženje in delavci dosedanje PE za proizvodnjo električne energije, ki je prenehala delovati kot enota v sestavi Elektro Gorenjske. Dve elektrarni, za kateri teče postopek denacionalizacije, bosta do dokončanja postopka ostali v premoženju Elektro Gorenjske in nova družba z njima upravlja pogodbeno. Zaposlenim so zagotovljene enake pravice, kakršne so imeli v Elektro Gorenjski. Poteka še vrsta poslovnih dejavnosti za resnično osamosvojitve novega pravnega subjekta. Pričakujemo, da bodo Gorenjske elektrarne še ta mesec pridobile licenci za proizvodnjo električne energije in hidroelektrarne status kvalificiranih proizvajalcev.

MAJDA KOVAČIČ

ELEKTRO MARIBOR FEBRUARJA TUDI NA SPLETU

Elektro Maribor, d.d., javno podjetje za distribucijo električne energije, je 1. februarja dobilo svojo spletno stran. Na naslovu www.elektromaribor.si boste tako lahko poiskali predstavitev podjetja ter veliko uporabnih informacij za tarifne in upravičene odjemalce – kako pridobiti soglasje za priključitev, kako skleniti

pogodbo, kako deluje trg električne energije, kakšne so cene, kako so sestavljene in podobno. Od začetka meseca do 18. februarja je na njihovih spletnih straneh potekala tudi nagradna anketa za gospodinjstva (tarifne odjemalce), kjer je imel vsak sodelujoči možnost z malo sreče pri žrebu dobiti eno izmed praktičnih nagrad z znakom podjetja. V podjetju obljublajo dogajanja na njihovih spletnih straneh tudi v prihodnje. Tako bodo vsak mesec zastavili nagradno vprašanje ali pripravili nagradno igro, vsi udeleženci pa bodo sodelovali v žrebanju za različne praktične nagrade. Sicer pa se na njihovi spletni strani nahaja tudi leksikon znanja, ki vam bo prinesel odgovore na doslej odprta vprašanja ali vas seznanil s področji, ki so bila doslej neznana ali neraziskana. Hkrati je omogočena tudi povezava po elektronski pošti, kamor lahko zastavljate vprašanja, izražate želje, pripombe, predloge. Obljublajo, da vam bodo na vsako zastavljeno vprašanje tudi odgovorili.

NATALIA FRANKOVIČ

MUZEJ PREMGOVNIŠTVA SLOVENIJE

TUDI LETOS NOVA PONUDBA

V muzeju premogovništva Slovenije, ki je našel svoje zavetišče v okviru velenjskega premogovnika, se že od odprtja srečujejo z izjemno velikim zanimanjem obiskovalcev. Zaslugo temu gre vsekakor pripisati resnično zanimivi postavitvi in predstavitvi življenja pod zemljo, pa tudi zaposlenim v muzeju, ki nenehno skrbijo za popestritev ponudbe. Tako si lahko obiskovalci od letos ogledajo tudi pristno rudarsko stanovanje iz 30. let 20. stoletja, ki je opremljeno tudi z dvema ekranoma, na katerih gostom prikažejo zanimivo multivizijsko zgodbo o bivalni kulturi slovenskih rudarjev pred 2. svetovno vojno. Slovenski različici zgodbe se bodo kmalu pridružile tudi izpeljanke v angleškem, nemškem in italijanskem jeziku, saj muzej vsako leto obišče vse več tujih gostov. Načrtov jim ne manjka tudi za naprej, pri čemer bodo svojo ponudbo obiskovalcem širše predstavljali tudi na različnih sejnih v Sloveniji in Avstriji, sodelovali pa bodo tudi na evropskem srečanju rudarjev v Arnoldsteinu na avstrijskem Koroškem. Pravo promocijsko priložnost pa v

Velenju vidijo v skupnem nastopu z muzeji, ki so povezani v transferzalo podzemnih muzejev in bodo izmenično gostovali drug pri drugem z enomesečno predstavitvijo vsakega podzemnega muzeja in organizirali tudi nastope različnih rudarskih skupin ter pripravili skupno ponudbo za izlet po vseh sedmih muzejih. Sicer pa v velenjskem muzeju poudarjajo, da letos pričakujejo več kot trideset tisoč obiskovalcev, januarja in prve dni februarja pa si je podzemni svet ogledalo že 1.400 obiskovalcev.

BRANE JANJIC

DEM

HE FALA LANI OBISKALO VEČ KOT PET TISOČ LJUDI

He Fala je začela obratovati že davnega leta 1918 in je bila po temeljiti prenovi, ki se je končala leta 1991, delno predelana v muzej, pri čemer stara strojnica opravlja tudi funkcionalno vlogo jezovne pregrade. Kot nam je povedal vodja poslovne enote Srednja Drava Kristjan Mravljak, je bil stari del elektrarne Fala z odlokom občine Ruše leta 1986 opredeljen tudi kot del tehnične dediščine, kar pomeni, da so vsa obnovitvena dela na elektrarni potekala v skladu s

smernicami spomeniškega varstva, pri čemer so izvajalci elektrarno skušali čim bolj približati prvotni podobi. Kot najstarejši energetski objekt na Dravi je bila hidroelektrarna Fala deležna zanimanja obiskovalcev praktično že ves čas njenega obratovanja, zanimanje javnosti pa se je z zgraditvijo novega sodobnega dela in hkratno ohranitvijo stare strojnice še povečalo, saj gre za edinstven primer, ko si je mogoče v živo ogledati tehnični razvoj pridobivanja energije na enem samem mestu. Tako so samo lani v HE Fala imeli že okrog 5.500 obiskovalcev, med katerimi je bilo največ osnovnošolcev in srednješolcev, pa tudi drugih strokovnih skupin iz vse Slovenije. Ker elektrarna prvotno ni bila zasnovana za tako številčne obiske, so z večjim zanimanjem prišle tudi določene težave, ki pa so jih v Dravskih elektrarnah lani uspešno razrešili. Tako so postavili novo vrtarnico, uredili sanitarije in parkirišča za dva avtobusa in do deset osebnih avtomobilov ter izboljšali sam dostop do elektrarne in vključitev na regionalno cesto Maribor–Dravograd. Sicer pa je elektrarna odprta za skupinske obiske, v okviru katerih si je poleg ogleda starega in novega dela elektrarne mogoče ogledati tudi predstavitvena filma o zgodovini in gradnji

HE Fala ter o celotni verigi Dravskih elektrarn, vsak delovnik, pri čemer je zagotovljeno tudi strokovno vodstvo. Obvezno pa je treba ogled napovedati, pri čemer sta vam na voljo telefon 02/ 3005 512 in faks 02/ 3005 501.

BRANE JANJIC

TE TRBOVLJE

RAZSTAVA SLIK JOŽETA OVNIKA

Letošnji kulturni praznik so v TE Trbovlje počastili z odprtjem razstave risb Jožeta Ovnik. Odprtje je popestril nastop skupine Katicice. Slikar Jože Ovnik večje obvladuje risbo in se igra s perspektivo, ostaja pa kronist dvestotih let industrijskih Trbovelj, Terezije, Neže, Vod, Njive in Lok. Kljub strnjenosti prizora so njegove slike zračne, zelo povedne in še posebej v risbi odlično izdelane. Kolorit avtorjevih kompozicij mehča ostrino kontur in daje risbam nekoliko odmaknjen navdih, kar Ovnik še posebej usposablja za slikarja zgodovinskih oziroma času odmaknjenih tem, piše v spremni zloženki k razstavi likovni kritik dr. Cene Avguštin. Razstava bo na ogled v zgornjem nadstropju TE Trbovlje do srede marca.

MINKA SKUBIC

Foto Brane Janjic

Prenovljen vhod HE Fala je zdaj privržen tudi obiskom večjih skupin.

SKAKAČ mora postati KRALJICA!

Državni sekretar za energetiko dr. Robert Golob je februarja v pogovoru med drugim poudaril tudi naslednje momente: - Nihče naj mi ne razlaga, da lahko pride med Holdingom slovenskih elektrarn in Elesom do konfliktov zaradi tega, ker se vodstvu ne znata dogovoriti glede prostorov, parkirnih mest itd. - Elesovi strahovi so neutemeljeni in se bodo razblinili v nič. - Trenutna razprava o spodnji Savi je čisto politična. - Sindikalizem je v procesu privatizacije zagotovljena vsa možnost aktivnega sodelovanja; sedaj naj dokažejo, da so res dorasli svoji vlogi. - Nekaterim še vedno ni jasno, v čem je bistvo funkcije nadzornega sveta. - Kot je slišati, imamo kralja na Dravi, v sistemu pa je jasno, da to vlogo opravlja neko drugo podjetje.

Dr. Robert Golob s svojim nenavadnim, izvirnim nastopom še vedno preseneča državne, politične, sindikalne, elektroenergetske in druge kroge. Rad se smeji, rad se pogovarja, rad se šali, v življenju ga večkrat sproščajo »airwaves«. Vse po načelu: Probleme hitro prežveči in lažje zadihaj! Včasih se v pisarni intenzivno koncentrira z nogami na mizi in se v razmišljanju ne ozira na zacementirane družbene norme, navade, predsodke. Nekateri ljudi pa najbolj moti, da je mladi, evropsko naravnani mož v kratkem času sprožil tako dinamiko dogajanja v EES, kot je prej ni bilo zaslediti niti v desetih letih. Z aduti, kot so razgledanost, strokovnost, ustvarjalnost, motiviranost, iznajdljivost, fleksibilnost, retorična in organizacijska sposobnost, je bistveno prispeval pri uresničevanju energetskega zakona ter pri ustanavljanju in razvoju Holdinga slovenskih elektrarn. Ker je odličen poznavalec razmer v EES, smo mu februarja zastavili več aktualnih vprašanj.

Vodstvo HSE-ja si je zastavilo zelo ambiciozne cilje na organizacijskem, kadrovskem in trženjskem področju. Kako gledate na strokovno, energetsko, pravno in drugo podporo, ki jo Eles zagotavlja Holdingu slovenskih elektrarn?

»Govorimo o podjetju Eles in o podjetju Holding slovenskih elektrarn. Ne glede na to, da obe podjetji izhajata iz istega sistema, morajo vedno obstajati neki urejeni in konec koncev tudi pravno formalni odnosi. Gotovo ne bi bilo dobro, če bi pristali na logiko, da bi delali vse po domače. S tega vidika je bila ključna tudi podpora, ki jo je Eles lani (včasih celo nevede) dajal holdingu. Če primerjam, je to tako, kot pri procesu odraščanja. HSE je moral posebej pri uvajanju tržnih odnosov in pri nastopu na domačem in tujem trgu shoditi. Holding še lani avgusta ni imel niti enega človeka, ki bi se kdaj v življe-

nju s tem področjem ukvarjal. V dveh mesecih je moral podpisati pogodbe za izvoz električne energije v vrednosti 150 milijonov mark. Da je to nalogo lahko uspešno uresničil, je velika zasluga Eles, tako njegovih ljudi kot organizacije. Ta podpora je bila dostikrat neformalna in se je marsikdo ni zavedal. Če pa je ne bi bilo, in bi to stvar poskušali izpeljati brez Elesovih ljudi, prostorov in njegove logistike, zahtevne naloge ne bi nikoli izpeljali. Sedaj, ko je ta pogodba za nami, se je na podporo Eles pozabilo in se poskuša celotno zadevo skrčiti na podporo pri urejanju prostorov in podobno. To je nesmiselno! Nihče naj mi ne razlaga, da lahko pride med dvema podjetjema do konfliktov zaradi tega, ker se ne znata dogovoriti, koliko bo prostorov, in kako bodo urejeni. To je čista otročarija. Ponovno poudarjam: Eles je svojo nalogo z vidika podpore holdingu opravil v drugem polletju lanskega leta, to je od avgusta do oktobra. Potem ta podpora dejansko ni bila več potrebna.«

Kaj pa odprto vprašanje telekomunikacijskih poti?

»Pri telekomunikacijskih poteh situacija niti ni več samo na ravni Eles holding, ampak mora biti bolj široka. Ravno v zadnjem času smo se začeli intenzivno pogovarjati, da bi s telekomunikacijskimi potmi celotnega elektrogospodarstva začeli bolj aktivno tržiti. In v tem kontekstu je treba gledati tudi na odnos med vsemi subjekti, vključno med holdingom in Elesom. Če je tu mišljeno, ali bo kdo kaj dobil zastonj ali ne, menim, da to ni stvar, s katero naj bi se ukvarjal državni sekretar za energetiko. To tudi ni stvar, s katero naj se direktorji ukvarjajo. To je stvar tržnih odnosov med podjetjema. Popolnoma nesmiselno se mi zdi poslušati take razprave in še manj, da bi se vanje vpletal. Tako, da je precej takih otročjih vprašanj, ki niso vredna, da bi se direktorji tako pomembnih podjetij, kot sta HSE in Eles, z njimi ukvarjali. To želim, da je zapisano, in da se enkrat za vselej s temi otročarijami preneha. Pa še to: Te direktorje gotovo ne plačujemo zato, da bi se ukvarjali s takimi stvarmi!«

Ali ne obstaja nevarnost, da bo Eles zaradi raznih storitev, ki

Pred kratkim so nekateri zaupno šepetali, da bo dr. Robert Golob kmalu nekam odletel. Kot je povedal sredi februarja, v teh dneh res odhaja. Trenutno se seli na drugo stran Dunajske ceste v poslovno stavbo k ministru Janezu Kopaču.

jih zagotavlja holdingu, sčasoma postal tako oslabljen, da bi lahko prišlo celo do resnih motenj pri oskrbi z energijo?

»Ta nevarnost ne obstaja, obstajajo pa strahovi znotraj Elesu, ki so popolnoma neutemeljeni. Ti strahovi so obstajali tudi takrat, ko se je govorilo o ukinitvi mariborskega EGS, r.i. Tudi takrat so bili v Elesu strašno veliki strahovi, koliko zaposlenih bodo morali prevzeti, kakšni dolgovi bodo in podobno. Na koncu iz vsega skupaj ni bilo nič. Isto kot takrat se bodo Elesovi strahovi tudi sedaj razblinili kot milni mehurčki. Menim, da je zraven veliko psiholoških momentov. Ampak tu bi morala celotna uprava, ne samo direktor Korošec, delovati bolj konstruktivno. Zdi se mi, da nekateri člani uprave prav namenoma krepijo strahove, namesto da bi jih blažili.«

Ali je vlada že odločala o predlogu sprememb zakona o izkoriščanju energetskega potenciala spodnje Save?

»Predlog je v vladni proceduri, vlada pa za zdaj o njem še ni odločala. Obstajajo še neka določena vprašanja, ki se ne tičejo samo zakona, ampak celotnega koncepta. Čeprav je pobuda politična (izhaja iz poslanske skupine LDS), gre predvsem za to, da bi najprej razčistili celoten koncept in ne samo prvi del, ki je zakonski. Računam, da bomo v naslednjih tednih ta koncept končno uskladili. Pri nekaterih je precej nezaupanja in bojazni, da bi bil ta zakon sprejet, hkrati pa ne bi bil dosežen dogovor o vseh drugih podrobnostih.«

Zakaj v omenjenem predlogu sprememb ni predloga, kdo naj bi bil koncesionar?

»Problem je pravnoformalne narave. Koncesijsko odločbo ima v rokah podjetje SEL. Če bi to odločbo ukinili z zakonom oziroma s tem, da bi jo podelili nekemu drugemu, bi se postavili možnosti tožbe, na primer s strani manjšinskih lastnikov SEL, ker bi posegli v že pridobljene pravice. Zato smo se temu hoteli izogniti in prepustiti podjetju SEL, da bi samo omogočilo prenos te koncesije, seveda za primerno odškodnino.«

Foto Miro Jakomin

Kako ocenjujete trenutno razpravo o tem, kako se lotiti uredniševanja gradnje HE na spodnji Savi?

»Trenutne razprave o spodnji Savi so postale čisto politične in stroka v njih niti približno ni več soudeležena. Osebnostno se teh razprav skorajda ne udeležujem, ker se morajo politiki najprej sami dogovoriti, kaj hočejo. Najhuje je, da večina teh, ki se je v debate o organiziranosti vključila v zadnjem času, svojih zahtev sploh noče jasno artikulirati.«

Katera so glavna vprašanja v tem trenutku?

»Prvo vprašanje je vprašanje sedeža podjetja. Ker je to vprašanje po mojem mnenju pretežno politične narave, naj se o njem najprej izjasnijo politiki. Drugo vprašanje pa je manj politično, pa vendar se ga nihče ne upa uradno odpri. Gre za vprašanje,

je, ali bomo spodnjesavsko verigo gradili skupaj, ali bomo gradili vsako hidroelektrarno posebej. Jaz sem proti posamični gradnji, ker bomo potem imeli Vrhovo 1, Vrhovo 2, Vrhovo 3 itd. Stroka stoji izključno na stališču za gradnjo celotne verige, politiki pa nihajo levo in desno. Politika bi rada s sredstvi kupčkala za vsako elektrarno posebej, da bi zadovoljila vse apetite. Vendar bi to celotno gradnjo tako podražilo, da bi nas na koncu vse skupaj bolela glava, še posebej v elektrogospodarstvu. Ti dve dilemi sta torej še odprti, politika pa se je zreducirala znotraj največje politične stranke, to je LDS, kjer o teh vprašanjih obstajajo najmanj tri struje.«

Ali so v tem trenutku morda predvidene tudi kake spremembe energetskega zakona?

»Nekatere spremembe so predvidene, vendar ne večji posegi na elektroenergetskem področju. Trenutno razmišljamo o tem, da bi energetskega trga popolnoma odprli s 1. januarjem 2004. To pomeni, da bi tudi gospodinjstva dali na trg, ker imamo velike težave z usklajevanjem tarifnega pravilnika z dejanskimi razmerami na trgu. O tem za zdaj samo razmišljamo in še ni dokončne odločitve. Verjetno pa bodo potrebni obsežnejši posegi v energetske zakon na področju plinskega gospodarstva. Ta zgodba naj bi se predvidoma začela odvijati v drugi polovici tega leta.«

Kaj pa morebitne spremembe glede NEK?

»Kar zadeva NEK, je bila doslej prepovedana privatizacija, in sicer do ureditve statusnih vprašanj s Hrvaško. Če se bodo razmere s sosedi uredile, potem ni nobene potrebe, da bi bila privatizacija še naprej prepovedana. To ne pomeni, da jo bomo privatizirali, ampak se samo prepoved umakne, medtem pa bi prepoved ostala na Elesu. Ta poseg je bil že večkrat najavljen; delno tudi zato, ker si konec koncev tudi Slovenija želi imeti možnost, da bi lahko kupila hrvaški del, če bo enkrat na razpolago. Kar se tega tiče, tu ne vidim nobenega problema.«

Kako ste se januarja počutili v državnem zboru, ko ste bili

navzoči v razpravi o vloženi interpelaciji zoper ministra Janeza Kopača? Nekaj očitkov je le-telo tudi na vaš račun.

»No, vsaka izkušnja je za nekaj dobra. Nietzsche je rekel: Kar ne ubija, krepi! Ni bilo tako hudo, kot je bilo morda videti. Zadeva je bila zoprna predvsem zato, ker je lahko na poslanska vprašanja odgovarjal samo minister, jaz pa po poslovniku DZ nisem imel nobene pravice, da bi kar koli rekel, ko so provokacije letele na moj povsem osebni račun. Drugače pa je bilo zanimivo opazovati razne stvari. Na primer: Dokler je trajal prenos, so bili govorniki dolgi in so z žarom nastopali, ko pa je televizijski prenos ob 18. uri prenehal, se je razprava hitro končala.«

Tudi vas so nekateri zelo dobro opazovali, kot je bilo razbrati iz poročanja medijev.

»Če kateri koli poslanec v razpravi, ki naj bi bila namenjena ugotavljanju, ali je minister spoštoval zakone Slovenije, za govornico nima nič bolj pametnega povedati, kakor to, da se nekdo iz ministrovega spremstva po njegovem mnenju obnaša arogantno oziroma se smeji med razpravo, potem je boljše, da si ta poslanec niti ne vzame besede. Ker očitno ne ve, kje naj bi minister kršil zakon, ali pa celo ve, da ga ni kršil, se potem spravi na tako raven. Jaz sem vseeno pričakoval, da ljudje v parlamentu znajo delovati na višji ravni. To samo kaže na nizko intelektualno raven nekaterih poslancev.«

Sindikata dejavnosti energetike se ne strinja s pogledi svetovalnega podjetja PWC. Meni namreč, da predstavljeni rezultati študije o privatizaciji že vnaprej upoštevajo interese tujih investitorjev, niso pa vgrajene potrebne varovalke za socialno varnost zaposlenih. Kaj menite o tem stališču?

»V tem ne vidim nobene tragike. Še več: Pozdravljam vse pripombe katere koli zainteresirane javnosti v zvezi s privatizacijo EES. Zakaj? Že v začetku sem jasno povedal, da si niti približno ne želim ponovitve primera privatizacije bank.«

Kaj to pomeni? Ste lahko bolj konkretni?

»Vsa odprta vprašanja hočem rešiti, preden sploh začnemo s procesom privatizacije. Zelo si želim slišati vsa mnenja od leve in desne strani. Poskušam najti konsenz med njimi in poiskati tako rešitev, ki bo na koncu sprejemljiva za vse. Kar zadeva SDE, smo šli celo tako daleč, da smo v komisijo, ki bo izvajala in nadzorovala privatizacijo EES, imenovali gospoda Valterja Vodopivca kot podpredsednika SDE-ja. Doslej v Sloveniji še ni bilo takega primera, da bi član sindikata celo aktivno sodeloval v procesu privatizacije. Poglejte, tukaj sem jaz včasih malce hudoben, ampak samo v pozitivnem smislu. Prav tiste, ki najbolj kritizirajo, z veseljem vključim zraven. Absolutno imajo vso pravico povedati svoje mnenje. Še več: Aktivno bodo soudeleženi v celotnem procesu. Kot konstruktivni kritiki bodo lahko intenzivno prispevali k pozitivnemu razpletu tega procesa in bodo na koncu lahko celo prodajali. S tem smo tudi svojo odgovornost z naših ramen delno prerazporedili na njihova pleča. Skratka, sindikalisti imajo zagotovljeno vso možnost, da so soudeleženi pri sprejemanju odločitev. Zato pričakujem, da bodo to možnost tudi izrabili; sedaj naj dokažejo, da so dorasli svoji vlogi. To seveda velja za vse.«

V SDE-ju ne sprejemajo trenutnih stališč PWC-ja in se bojijo, da se ne bi ponovila zgodba o privatizaciji na Madžarskem.

»Zgodba se ne more ponoviti, še posebej ne Madžarska. PWC je pripravil samo osnutek, od tu naprej pa je omenjena komisija odgovorna za pripravo programa privatizacije. Komisija, ki jo vodi mag. Žebeljan in je v njej tudi predstavnik zaposlenih iz EES, ima pri tem delu popolnoma proste roke. Vse pripombe se morajo ustrezno artikulirati skozi delo te komisije, ki bo dokončni program o privatizaciji šele pripravila. Pri tem bomo upoštevali pozitivne izkušnje pri privatizaciji tujih elektroenergetskih sistemov, negativnim pa se bomo uspešno izognili.«

Če smo vas prav razumeli, bo v ta program mogoče vgraditi ta-

ke varovalke, pri katerih socialna varnost zaposlenih ne bo ogrožena. Ali to res drži?

»Ne mogoče, ampak jih je treba obvezno vgraditi, pri čemer ima veliko odgovornost in nalogo prav SDE. SDE si lepšega načina, kot je ta, da se aktivno vključi v pripravo programa privatizacije, sploh ne more želeti. Še več: Oni bodo lastnoročno pisali program privatizacije, ampak ne za ali proti, temveč v smislu izboljšav. Samo v primeru, če komisija ne bi sprejemala njihovih pripomb in bi bili oni zgolj marioneta, imajo pravico demonstrativno izstopiti iz komisije. Prepričan pa sem, da do tega ne bo prišlo, saj nikakor ni namen, da sindikaliste najprej vključimo, potem pa jih izigramo.«

Opravlja vrsto raznih funkcij na področju elektroenergetskega sistema. Nemogoče je, da se pri odločanju o kakih pomembnih zadevah ne bi znašli tudi v protislovni vlogi. Kako rešujete tovrstne situacije oziroma zaplete?

»Čeprav sem to že pojasnjeval, bom omenil še nekatere momente. Tipičen konflikt, do katerega je v zadnjem času prišlo, je delitev presežkov prihodkov. In tu je glavni srž problemov med holdingom in Elesom, ne pa v vseh drugih stvareh, ki jih človek posluša po kuloarjih. Obstaja namreč strah, da bo HSE ves denar pobral Elesu. To niti približno ne drži. Ravno v tem primeru navideznega konflikta med holdingom in Elesom se ne morem postaviti na stališče enega ali drugega. Če bi bil samo v nadzornem svetu holdinga, potem bi lahko izkoristil moč državnega sekretarja za to, da bi Eles oskubil. Če bi bil samo v nadzornem svetu Elesu, bi lahko moč državnega sekretarja izkoristil za to, da holding ne bi dobil niti tolarja. Ker pa sem v obeh nadzornih svetih, ne morem delovati samo za enega ali drugega, ampak se moram postaviti v vlogo državnega sekretarja za energiko, ki mora skrbeti za vse in biti objektiven. To pomeni, da skušam na dolgi rok doseči, da so odgovornosti in pravice enakomerno porazdeljene po vseh energetskih podjetjih. Kot državni sekretar sem odgovoren za vsa podjetja, in ne samo za tista, kjer

TRENTNI POGLEDI SVETOVALCEV. NISO SPREJEMLJIVI

Sredi letošnjega januarja so se svetovalci iz podjetja Price Waterhouse Coopers v Ljubljani srečali s predstavniki Ministrstva za okolje in prostor, Urada za energetiko, Sindikata delavcev dejavnosti energetike Slovenije in elektroenergetskih podjetij. Svetovalci so v grobem predstavili, kakšen naj bi bil model privatizacije EES. Energetski sindikat se z njihovimi pogledi zaradi negativnih izkušenj privatizacije v nekaterih evropskih državah ni strinjal in je na srečanju predstavil svojo zamisel, predvsem s poudarkom na socialni varnosti zaposlenih.

sem v nadzornem svetu. Ravno tako sem odgovoren za TET, kjer nisem v nadzornem svetu, kakor sem odgovoren za HSE. In v tem primeru se pač postavim v vlogo državnega sekretarja za energetiko in pozabim, da sem v funkciji predsednika nadzornega sveta. In temu primerno sprejemam tudi odločitve. Še več: Mislim, da se tu napačno razume funkcija nadzornih svetov. Nadzorni sveti niso samo zato, da v primeru predlogov uprave služijo kot pismonoše do politike. Nadzorni sveti so tam zato, da nadzirajo, ali uprava dejansko izvaja politiko, ki jo izvaja MOP. To pomeni, da je zame nadzorni svet samo podaljšana roka MOP. In če sem v nadzornem svetu podjetja, to pomeni, da samo od bliže nadziram delo uprave. Nekateri pa mislijo, da sem dolžan delati v korist podjetja, če sedim v njegovem nadzornem svetu, kar je popolnoma zgrešeno gledanje.«

Kdo je po vašem kralj, če razmere primerjamo s šahom?

»Ha, ha, ha ... Nekateri pravijo, da imamo kralja na Dravi. V sistemu pa je jasno, da to vlogo opravlja neko drugo podjetje. Če pa smo že pri šahu, bi omenil, da razmere pri ostalih figurah morda niso tako preproste. V novih razmerah bi skakač namreč moral postati kraljica. Težava pa je v tem, da si trenutno preveč želi postati kralj. Preveč čaka, potem skoči, pa spet čaka ... Za zdaj je še premalo konsistenten v svojih stvareh in še ni popolnoma dorasel svoji vlogi. Na to kaže ravno dejstvo, da se v zadnjem času vse preveč spušča v nekatere povsem obrobne in nepomembne zadeve. Vendar bi ravno on moral biti najbolj agilni od vseh in to nalogo so mu tudi namenili. Ker bo po novem obračal največ denarja, bo konec koncev nosil tudi največjo odgovornost.«

MIRO JAKOMIN

Ovsebini omenjenega srečanja smo se v začetku februarja pogovarjali z **Valterjem Vodopivcem**, podpredsednikom Sindikata dejavnosti energetike. Kot je povedal, so predstavniki svetovalnega podjetja Price Waterhouse Coopers (v nadaljevanju PWC) na sestanku pojasnili, da je izdelava študije o reorganizaciji in privatizaciji energetskega sektorja v sklepni fazi, in da so se pogovarjali s predstavniki vseh družb, razen NEK. V študiji bodo obdelane različne variante, o modelu privatizacije in reorganizacije pa bo odločala vlada.

V zvezi s tem je SDE predstavil tri temeljne zahteve, pri katerih bo tudi vztrajal. V pogodbe o prodaji tujim investitorjem je treba vnesti določilo, ki bo zagotavljalo s strani novih lastnikov spoštovanje vseh standardov, zakonov, kolektivnih pogodb in internih aktov, ki bodo veljali na dan podpisa pogodbe o prodaji v posamezni družbi. Sindikat bo zahteval tudi zagotovilo, da bodo novi lastni-

ki zagotovili širitev in razvoj tržnih dejavnosti, in to z obstoječimi kadorskimi zmogljivostmi v okviru obstoječih družb. Sindikalisti bodo nasprotovali izločanju teh dejavnosti iz sektorja energetike. Zahtevali bodo posebno klavzulo, ki bo onemogočala, da bi privatizirane družbe uvažale poceni tujo delovno silo. Svetovalci so povedali, da v študiji ugotavljajo, da je pogoj za uspešen nastop družb na odprtem energetskega trgu predhodna privatizacija. V proizvodnem sektorju je z ustanovitvijo Holdinga slovenskih elektrarn praktično že vse pripravljeno za privatizacijo. Trenutno so v obdelavi še nekatere različice, v kakšnih kombinacijah bi se privatizirale tudi družbe proizvodnje, ki niso vključene v HSE. Glede elektrodistribucije pa je v igri več kombinacij, predvsem glede števila družb. Pri tem svetovalci menijo, da bi bilo optimalno organizirati tri družbe za distribucijo na območju Slovenije, kar bi poleg večje

Predsednik Sindikata dejavnosti energetike Franc Dolar in podpredsednik Valter Vodopivec napovedujeta leto velikih sprememb. Med številnimi dejavnostmi sta posebej omenila priprave na letno skupščino SDE v aprilu, sodelovanje v procesu privatizacije v distribuciji in priprave na kongres SDE v letu 2003.

Foto Miro Jakomin

tekmovalnosti in konkurence pomenilo tudi manjši pritisk na zmanjševanje števila zaposlenih.

NOVIM IZZIVOM BO KOS LE MOČNO PODJETJE

Po tej predstavitvi so predstavniki SDE-ja pojasnili svoja stališča v zvezi z reorganizacijo elektrodistribucije. Poudarili so, da pomeni organiziranje elektrodistribucije v tri družbe zmanjševanje konkurenčnosti sektorja, in to predvsem na področju nastopanja v tržnih dejavnostih, s tem pa tudi samega razvoja v tej smeri. Če bi organizirali distribucijo po vzoru HSE v en holding distribucije, ne bi posegli na področje konkurenčnosti, saj v Sloveniji že delujejo tuje družbe za distribucijo. Na ta način pa bi zagotovili možnosti tudi distribuciji, da se poda v razvoj tržnih dejavnosti, na primer pri oskrbi z vodo, telekomunikacijah ter drugih dejavnostih. Poleg tega so sindikalisti opozorili, da je treba najti delo za vse zaposlene, kar v bistvu pomeni nujno širitev dejavnosti ter nastopanje na trgu, tako v državi kot zunaj nje. Ti cilji pa so v primeru organiziranja treh družb težko uresničljivi, saj je prvi pogoj za uspešen nastop na trgu in za sam raz-

voj, ekonomsko in kadrovsko močno podjetje, ki bo kos izzivom, ki jih prinašata liberalizacija energetskega trga in prodor v druge dejavnosti. Ob koncu srečanja so se sindikalisti zahvalili, da so lahko predstavili svoje poglede na privatizacijo EES. Predstavnikom svetovalnega podjetja PWC so še pojasnili, da bodo enaka stališča zastopali tudi pri pogajanjih z vlado RS.

Ob tem ne gre prezreti, da so svetovalci jasno poudarili, da na tujem vlada veliko zanimanje tujih investitorjev za prodor na slovensko območje. Kot meni Valter Vodopivec, je iz nekaterih dosedanjih ugotovitev študije o privatizaciji slovenskega EES razvidno, da že vnaprej upoštevajo določene interese tujih investitorjev. To je do neke mere razumljivo, ni pa sprejemljivo, še zlasti ne z vidika zaščite socialne varnosti zaposlenih. Čeprav morda kdo drugače pričakuje, energetskega sindikata na tej točki nikakor ne namerava popustiti in zahteva izpolnitev že omenjenih zahtev.

MIRO JAKOMIN

NEMČIJA

DRŽAVA VARUJE KONKURENCO PRED EONOM

Nemški urad za varstvo konkurence je konec januarja energetskega velikanu Eon prepovedal nakup 25,5-odstotnega deleža v največji nemški družbi za distribucijo zemeljskega plina Rubrgas. Kot je pojasnil predsednik omenjenega urada Ulf Boege, se je tako odločil zato, da bi obvaroval konkurenco na domačem trgu. Z združitvijo bi namreč obe podjetji pridobili veliko prednost na trgu. Rubrgas že sedaj nadzoruje skoraj 60 odstotkov nemškega trga z zemeljskim plinom, povezovanje pa bi utrdilo tudi Eonov položaj pri prodaji električne energije, saj se zemeljski plin uporablja kot pogonsko gorivo pri elektrarnah. Sicer pa si to podjetje že nekaj časa skrbno prizadeva, da bi dobilo pod okrilje Rubrgas. Družbi British Petroleum je v zameno za njen 25,5-odstotni delež v njem ponudil svojo družbo Veba, poleg tega se je za prevzem dodatnega 38,4-odstotnega deleža dogovoril tudi s podjetji Vodafove, RWE in ThyssenKrupp. Vendar pa v Eonu predvidevajo, da urad za varstvo konkurence tudi te kupčije ne bo dovolil. Z nakupom družbe Rubrgas bi Eon kot druga največja energetska družba v Evropi že drugič izrabil deregulacijo na tem trgu. Lani je namreč za 7,4 milijarde dolarjev odkupil konkurenčno britansko družbo Powergen, svoj položaj pa je utrdil tudi na ameriškem trgu. Predsednik družbe Ulrich Hartman je napovedal, da bo Eon nemško vlado in urad za varstvo konkurence poprosil, naj ponovno proučita svojo odločitev. Njegov glavni argument je, da mora Nemčija tovrstno povezovanje spodbujati, saj bodo le tako lahko njene družbe konkurenčne tudi v mednarodnem okviru. (STA)

NAČRTI ZA NOVO ELEKTRARNO

Podjetje Intergen, ki se ukvarja z razvojem in gradnjo elektrarn, je vložilo prošnjo za začetek gradnje 800 MW kogeneracijske naprave v Knapsacku. V pripravi dokumentacije so strokovnjaki po besedah Mathewa Bretta iz Intergena upoštevali tako sodobne smernice gradnje kot tudi okoljevarstvene zahteve ter priložili tudi tehnični in časovni potek del. Elektrarno naj bi začeli graditi konec leta 2004 in jo dokončali v dveh letih. Sicer pa so se predstavniki Intergena že dogovarjali z lokalnim upravnikom visokonapetostnega omrežja RWE Netz o tem, kako bi elektrarno vključili v obstoječe povezave. Koliko bo nova pridobitev uspešna, je po izračunih načrtovalcev odvisno predvsem od davčnih olajšav za plin, ki velja za okolju prijazen vir energije. Po predpisih Evropske unije naj bi bili proizvajalci energije iz tega vira oproščeni visokih davkov pet let, v Nemčiji pa razmišljajo, da bi to obdobje podaljšali na deset let. Toda te načrte je Evropska komisija zavrnila, zato se bo Nemčija najbrž prijavila za petletno podaljšanje potem, ko se bo sedanji rok iztekel, to pa bo še letos.

USPELO NAM JE SESTAVITI dobro SKUPINO HSE

Je eden izmed članov tričlanske uprave Holdinga Slovenske elektrarne (HSE), odgovoren za poslovno področje. Do lani je bil v Premogovniku Velenje član posloводства, odgovoren za razvojno področje. Poblíže smo ga začeli spoznavati v elektrogospodarstvu potem, ko je lani v okviru Združenja za energetiko Gospodarske zbornice prevzel koordinacijo projektov ocenjevanje premoženja elektrogospodarstva in nasedlih investicij.

Svojim strokovnim znanjem, strpnostjo, doslednostjo in prijetnim značajem doktor rudarstva Milan Medved v slovenski energetiki še ni rekel zadnje besede.

Vaše dosedanje delo je potekalo izključno v Premogovniku Velenje; kaj vse ste delali v njem od leta 1985, ko ste se tam zaposlili?

»V rudniku sem razmeroma hitro začel opravljati vodstvene funkcije - vse do vodenja razvojnega področja, kar sem opravljal nazadnje. Pri vodenju razvojnega področja je bil največji del moje pozornosti usmerjen na strateški razvoj podjetja, odnose s hčerinskimi podjetji, investicije, delo na elektro trgu in spremljanje aktivnosti, ki so bile povezane s priključevanjem Evropski skupnosti. Vedeti je treba, da se je velenjski premogovnik v zadnjih desetih letih prestrukturiral, kar je zahtevalo veliko dela na organizaciji tega procesa. Običajno sem bil v podjetju pristojen tudi za posebne naloge, kot so odnosi z zunanjimi strankami, pridobivanje dela zunaj proizvodnje premoga za potrebe proizvodnje električne

energije, čemur smo rekli zunanja realizacija, in podobne naloge.«

Kako je po vaši presoji Premogovnik Velenje pripravljen na odprti trg?

»Premogovnik se je v zadnjih desetih letih prestrukturiral. Že pred tremi, štirimi leti smo se začeli pripravljati na odpiranje trga z električno energijo. V zadnjem letu je bilo to prilagajanje intenzivnejše. Naredili smo strateški načrt za premogovnik kot podjetje, katerega temeljna proizvodnja je energetski premog, in strateške načrte posameznih hčerinskih podjetij, ki so se izločila iz temeljne dejavnosti. Veliko je bilo storjenega tudi pri obvladovanju stroškov proizvodnje in poslovanja. V tem trenutku pa je premogovnik kot član Holdinga Slovenske elektrarne sposoben še nadaljnjega optimiranja poslovanja in prilagajanja razmeram na prostem trgu. Ne nazadnje ima premogovnik kakovosten, visoko usposobljen kader ter moderno tehnologijo in opremo.«

Bolje smo vas začeli spoznavati pri projektih ocenjevanja pre-

moženja elektrogospodarstva in premogovništva ter pri programu nasedlih investicij in njihovem reševanju v organizaciji Splošnega združenja za energetiko Gospodarske zbornice Slovenije. Kaj je sedaj s tema projektoma, kako daleč je izdelava dokončnega seznama nasedlih investicij v elektrogospodarstvu in premogovništvu?

»Po sklepu vlade je bilo treba v sklopu programa nasedlih investicij ovrednotiti stvarno premoženje podjetij elektrogospodarstva in premogovništva. Projekt vrednotenja premoženja za potrebe podjetij EGP poteka v organizaciji Splošnega združenja za energetiko pri GZS, v sodelovanju z Uradom za energetiko MOP in s pomočjo delovne skupine, ki jo sestavljajo predstavniki posameznih podjetij EGP. Projekt je tik pred koncem in pričakujemo, da bodo novo ocenjene vrednosti vpisane v bilance podjetij za leto 2001, skladno z vladno zahtevo. Projekt je imel izredno kratek rok izvedbe, saj je bil potrjen sredi lanskega poletja, do konca leta pa je bil že narejen prvi predlog novega vrednotenja. Kljub zahtevnosti in posebnosti, ki ju je bilo treba upoštevati pri vsakemu posameznemu podjetju, je projekt ves čas potekal v okviru terminskega načrta. To je zahtevalo tako od izvajalcev projekta P&S Ljubljana kakor tudi od odgovornih oseb v posameznih podjetjih zelo veliko dodatnega truda. Poleg novega ovrednotenja premoženja je vlada podjetjem naročila izločitev poslovno nepotrebnih sredstev, koncentracijo poslovnih in kapitalističnih funkcij in pa normiranje stroškov. Hkrati s tem pa je delovna skupina pri Splošnem združenju za energetiko GZS v sodelovanju z Uradom za energetiko MOP pripravljala metodologijo za vrednotenje naslednosti posameznih podjetij. Pričakujemo, da bo po pripravi uredbe, ki jo bo na predlog MOP - Urada za energetiko sprejela vlada, celotni program naslednosti podjetij elektrogospodarstva in premogovništva pripravljen za dokončno obravnavo v prvi polovici letošnjega leta.«

Hkrati ste aktivno delali pri ustanavljanju Holdinga Sloven-

Foto Minka Skubic

«Ekipa, ki je začela organizirano delati na ustanavljanju HSE, se je začela oblikovati lani poleti. Na podlagi strateških izhodišč, ki jih je pripravil takrat še v.d. direktorja mag. Drago Fabijan, smo se dogovorili o nalogah, ki jih je bilo treba opraviti. Teh je bilo precej, zato smo določili, katere so prednostne, saj vsega hkrati ni bilo moč opraviti. Poleg nekaterim organizacijskim težavam (prostori, komunikacije) smo se posvetili sklepanju pogodb za leto 2002. Tako nam je do konca lanskega leta uspelo skleniti vse potrebne pogodbe in prodati celotno proizvodnjo članic holdinga. Zelo intenzivno je bilo tudi delo na pripravi pogodb v okviru izvoznih kvot za italijanski trg. Ne nazadnje smo se zaradi novo nastalih razmer na odprtem trgu za vse pogodbe morali dogovoriti z vsakim posameznim kupcem. Hkrati smo imeli intenzivne pogovore z Uradom za varstvo konkurence, kjer smo pravočasno in skladno z zakonom vložili priglasitev koncentracije podjetij, ki jo je urad v celoti potrdil in nam omogočil začetek poslovanja. Lahko rečem, da je sicer številčno majhna, vendar zelo

požrtvovalna ekipa strokovnjakov, ki so prišli v HSE iz podjetij, ki sestavljajo holding, opravila zelo veliko delo.»

Sedaj ste prešli skozi začetniško težavno obdobje. Naštejte nam nekaj najtrših orehov porajanja HSE.

»Srečali smo se z raznovrstnimi težavami, saj smo morali izvesti vse naloge in opraviti vse funkcije za samostojno poslovanje na trgu z električno energijo. Najhujši pa je bil časovni pritisk, ker je moralo biti vse opravljeno do 1. januarja letos. Ker smo se prvič srečevali z vrsto novosti, smo se na primer za pripravo temeljev pogodb obrnili na vse, ki v Sloveniji o tem kaj vedo. Ustrezno pomoč smo dobili tako na Uradu za energetiko kot na Elesu, ki je do konca lanskega leta skrbel za tovrstne pogodbe za celotno elektrogospodarstvo, podrobno pa smo proučili tudi razmere na nekaterih tujih trgih.»

V HSE ste eden od trojice članov posloводства, pristojen za poslovno področje. Kaj vse sodi pod vaše okrilje?

»Področje, ki ga pokrivam, vključuje sektorja za trženje in finančno-računovodski sektor. Poleg tega skrbim še za poslovno informatiko, pravne zadeve in nekatere splošne zadeve, ki so potrebne, da podjetje deluje.»

Se vsak dan vozite na delo iz Velenja v Ljubljano? Vam je vožnja naporna?

»Vsak dan prihajam v Ljubljano in priznati moram, da sem se na to relacijo presenetljivo hitro privadil. Smo pa Slovenci svojevrsten fenomen: nam vsem se zdi problem ura vožnje do delovnega mesta. V razviti Evropi, kamor zelo hitro prodiramo, je to nekaj povsem običajnega. Imam pa to srečo, da se z gradnjo avtocest pretičnost prometa iz našega dela povečuje, in bo Velenje kmalu časovno vse manj oddaljeno Ljubljani. Vožnja mi ne povzroča težav in čas med obema mestoma znam koristno izrabiti.»

Vodilna mesta v HSE ste razde-

lili med predstavnike članic holdinga. Kdaj računate, da boste organizacijsko in kadrovska tako okrepljeni, da bo delo HSE polno zaživel?

»Holding ima vse glavne funkcije že zasedene ali vsaj zasnovane. Skoraj vsi kadri so prišli iz odvisnih družb, ki sestavljajo holding, iz Elesu in EGS, r.i. Na holdingu smo oblikovali tiste funkcije, ki jih je mogoče upravljati za vsa podjetja z enega mesta. V funkcionalnem pogledu pa smo razdeljeni na štiri lokacije. V Ljubljani je sedež posloводства in sektorja trženja, v Mariboru so poleg sedeža tehničnega področja še center vodenja proizvodnje, investicije in strateški razvoj, v Velenju zaposleni holdinga skrbijo za trženje na domačem trgu in dolgoročno načrtovanje proizvodnje. Nova Gorica se nam je zdela zaradi lokacije še posebno primerna za našo poslovno enoto, ki se ukvarja s trženjem na tujih trgih. Tako smo krajevno razpršeni po vsej Sloveniji, kar je lahko z organizacijskega vidika pomanjkljivost, sam pa to jemljem kot potencialno prednost. Prednost zaradi obvladovanja širšega prostora, ki pride še posebej do izraza ob uporabi sodobne informacijske tehnologije. Današnje računalniške povezave lahko zabišejo vse slabe strani krajevne razpršenosti.»

Boste delovali po načelu projektnega dela in angažirali delavce vseh članic holdinga?

»Tudi v prihodnje bomo poskušali vse projekte, pri katerih bo holding sodeloval ali jih vodil, voditi na način, ki bo omogočal kar najbolj izrabiti vse vire članic holdinga. Na ta način se bomo trudili vzpostaviti sinergijske učinke in izkoristiti moč vseh in vsakogar v holdingu.»

Kako čutite prenos moči na holding? Ali ustrezno sodelujete s hčerinskimi podjetji in drugimi podjetji elektrogospodarstva? Kako so bila podjetja EGP pripravljena na spremembe?

»Na razmere, ki so nastale prvega januarja letos, smo bili akterji, ki nastopamo na trgu z električno energijo, različno pripravljeni. Eni bolj, drugi

AGENCIJA SI ŽELI SODELOVATI z reguliranimi podjetji

Slovenija je Energetski zakon (EZ) sprejela z namenom uvedbe energetskega trga. S tem dejanjem je preoblikovala tudi elektroenergetski sistem, vloga elektroenergetskih podjetij kot udeležencev na trgu pa se je močno spremenila. Elektroenergetska podjetja se morajo in se bodo morala veliko bolj kot doslej usmerjati h kupcem. Ob takšni strateški usmeritvi pa bodo uspešna le, če bodo produktivno učinkovita, kar pomeni, da morajo biti njihove storitve čim cenejše in predvsem kakovostne.

manj. V holdingu presojamo, da smo se kljub kratkemu času, ki je bil na razpolago od njegove ustanovitve do prevzema polne vloge 1. januarja 2002, razmeroma dobro pripravljene. Na podlagi srečanj s poslovnimi partnerji pri usklajevanju pogodbenih razmerij za letošnje leto in na podlagi številnih stikov s podjetji celotnega gospodarstva pa lahko sodim, da so se nekatera podjetja zelo dobro pripravila na odpiranje trga, nekatera pa nekaj slabše.«

V holdingu ste zbrani sodelavci z vseh koncev Slovenije, iz različnih podjetij, ki ima vsako svojo zgodovino in interese. Kakšno je vaše medsebojno sodelovanje tako po človeški kot strokovni plati?

»Zelo sem vesel, da nam je uspelo postaviti dobro skupino holdinga. Trudili smo se, da smo dobili ljudi iz vseh odvisnih družb. Že po prvem mesecu sodelovanja in operativnega delovanja holdinga sem pozitivno presenečen nad kadri, ki so v to skupino prišli. Jasno mi je, da še zdaleč ne vemo vsega, pravih izkušenj z razmerami na prostem trgu tudi ni bilo, vendar je zdaj naša skupina že dobro pripravljena na te razmere, ob tem, da se bomo še naprej prilagajali in učili. Menim pa, da je nujno potrebno angažiranje vseh strokovnjakov in menedžerjev, ki delujejo v slovenski elektroenergetiki, če želimo, da bodo naša podjetja ostala prepoznavna tudi v skupnem evropskem prostoru. Holding ne skriva ambicij, da želi postati pomemben dobavitelj električne energije v prostoru Alpe-Adria in da se bo ravno zaradi uravnoteženih poslovnih tveganj razvijal v smeri »multiutility« koncepta. Pomembna prednost našega holdinga je, da ima zelo zanimivo prodajno mešanico energije. Na eni strani imamo poceni hidroenergijo in na drugi zanesljivo termoenergijo, ki je vedno na razpolago, in to je zelo pomembno. Vsi narmreč vemo, da je najdražja energija tista, ki je ni.«

MINKA SKUBIC

Namen reguliranja gospodarskih javnih služb - GJS (oziroma omrežij kot naravnih monopolov) je zagotavljanje zanesljive in kakovostne oskrbe s storitvami, ki jih izvajajo GJS. Cene teh storitev morajo omogočati, da ostanejo gospodarske družbe sposobne za ekonomsko preživetje, hkrati pa morajo GJS spodbujati k stroškovno učinkovitemu poslovanju. Agencija za energijo RS je tako na eni strani vpleta med potrošnike, ki želijo nizko ceno in kakovostne storitve, in na drugi strani med regulirana podjetja, ki želijo višjo ceno in predvsem ustrezen donos. Za podjetja v slovenskem gospodarskem prostoru je značilno, da cena za energijo in za uporabo elektroenergetskih omrežij pomeni velik del njihovih celotnih stroškov. Zato mora agencija pri določitvi cen za uporabo omrežij med drugim upoštevati tudi, kolikšen delež obremenitve s ceno za uporabo omrežij lahko posamezne odjemne skupine v slovenskem gospodarstvu še prenesejo. Res je, da so regulirana podjetja oziroma GJS v Sloveniji v primerjavi s sorodnimi reguliranimi podjetji v državah članicah Evropske unije v bistveno slabšem finančnem položaju, in sicer zaradi izgub, ki so bile tudi posledica nizkih cen električne energije za končne odjemalce. V pre-

teklosti to na videz sicer ni povzročalo resnih posledic, so pa te zdaj, zaradi majhnih naložb v tem času, toliko bolj opazne. Da bi preprečili kopičenje dolgov in hkrati zagotovili zadostne naložbe za kritje potreb v prihodnosti, bo treba cene dvigniti na ekonomsko raven. Dvig cen bo potreben prej, kakor je bilo načrtovano, hkrati pa moramo izhajati iz sedanjih razmer in tako z vidika države kot tudi podjetij in potrošnikov zagotoviti zvezni prehod. Agencija mora torej pri svojem delovanju in odločanju upoštevati določene omejitve in posebnosti naše države. Kot je bilo že velikokrat omenjeno, se v Agenciji za energijo zavedamo problematike cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in omrežnin, pri katerih elektroenergetska podjetja čutijo posledice odločitev v preteklosti, kar pa je bilo zaradi zveznega prehoda in prej omenjenih omejitev treba upoštevati. Navedeno ne pomeni nerazumevanja potreb elektroenergetskih dejavnosti. Slovenija je s spremembami v smeri uvajanja (elektro)energetskega trga sprejela tudi možne posledice - med njimi možnost, da se bo cena električne energije povečala oziroma izenačila s cenami v državah članicah evropske unije.

V minulem letu smo se vsi udeleženi

Foto arhiv

ci na trgu z električno energijo vsak po svojih močeh na svojem področju pripravljali na odprti trg in spoznawali novo vlogo elektroenergetskih dejavnosti. Zaposleni v Agenciji za energijo smo znanja nabirali tudi v tujini, kjer reguliranje energetskih dejavnosti ni več neznanka. Na teh izobraževanjih smo ugotavljali, da se jih ne udeležujejo samo predstavniki regulativnih ustanov, temveč tudi regulirana podjetja, in sicer zato, da spoznavajo namen regulative in vlogo regulatorja. Tako se namreč lažje pripravijo na sodelovanje z njim in tudi predvidijo njegova pričakovanja. Prepričani smo, da se na podoben način z namenom regulative seznanjajo tudi naša regulirana podjetja.

Načelo regulative je vzpostavljanje mehanizmov, ki spodbujajo učinkovitost tako v ekonomskem kot tudi v tehničnem pogledu, kakovost dobav, uporabo najboljših možnih tehnologij, racionalno uporabo tehnologije in tako naprej - vse z dolgoročnim namenom zniževanja stroškov in iz-

boljševanja kakovosti storitev. Standardi kakovosti storitev morajo biti urejeni vnaprej. Z mehanizmi spodbujanja se morajo razvijati v smeri zagotavljanja dolgoročnega izboljševanja kakovosti storitev. To je tesno povezano z razvojem omrežja in z razvojnimi načrti reguliranih podjetij, ki so upoštevani v regulativnih pravilih. Ob tem pričakujemo, da bodo tudi regulirana podjetja sodelovala pri vzpostavljanju pravil. V agenciji si želimo sodelovati z reguliranimi podjetji in menimo, da nam to za zdaj tudi uspeva, pogrešamo pa njihovo intenzivnejšo usmeritev k potrošnikom. Agencija za energijo z metodologijo, ki jo pripravlja, ne bo nadzirala, kako se bo regulirano podjetje obnašalo, saj mora to nalogo v skladu z interesi lastnika opravljati vodstvo podjetja, temveč bo dogajanje nadzirala z omejevanjem splošne ravni cen. Skrbela bo za to, da omejitve ne bo preostra, saj mora regulirana dejavnost ostati sposobna za preživetje, po

na, da potrošniki ne bi plačevali nepotrebno visoke cene.

Temeljno načelo regulative pri cenovnem nadzoru bo v tem, da bodo cene ob upoštevanju splošne ravni cen določene vnaprej za večletno obdobje. V tem času bo gospodarska družba upravičena do vseh dobičkov, ustvarjenih z učinkovitim poslovanjem, seveda pa bo obstajala tudi možnost izgube, če družba ne bo dovolj učinkovita. V Agenciji za energijo bomo tudi v prihodnje skrbeli tako za zaščito potrošnikov kakor tudi za učinkovito delovanje reguliranih dejavnosti. Pri-zadevamo si, da bi predloge za regulativni okvir pripravili čim prej in tako reguliranim podjetjem omogočili, da se ustrezno pripravijo. Veseli bomo vseh konstruktivnih pripomb in predlogov, ki nam bodo v pomoč pri nadaljnjem razvoju metodologije in regulativnih pravil.

PROF. DR. JOŽE KOPRIVNIKAR

KREPKO ZNIŽALI CENO elektrike

V ljubljanski TE-TOL bodo letos proizvedli 1200 GWh toplotne energije in 400 GWh električne energije. Električno bodo kot kvalificiran proizvajalec prodali upravljalcu prenosnega omrežja, toploto pa na podlagi dolgoročne pogodbe ljubljanski Energetiki. Če ne bo nepredvidenih dogodkov, računajo, da bi morali poslovno leto končati pozitivno. Tržni mehanizmi tudi pri njih z vsakim dnem bolj postajajo vsakdanjost.

Na podlagi lani spremenjene poslovne politike podjetja in učinkov iz prav tako lani podpisane dolgoročne pogodbe z Energetiko so v TE-TOL znižali prodajno ceno pri njih proizvedene kWh za 3,85 tolarja. Po besedah **Aleksandra Mervarja**, direktorja TE-TOL, to pomeni ob upoštevanju lanske inflacije realni letošnji padec cene njihove kWh za 21 odstotkov v primerjavi z letom 1999. Po metodi stalnih cen pa letošnja cena pomeni celo samo še 66 odstotkov cene iz leta 1999. »Prodaja naše letošnje proizvodnje je tesno povezana s prednostnim dispečiranjem naših enot, ki ga urejajo energetska zakon in podzakonski predpisi. Imamo pravico do prednostnega dostopa na prenosno omrežje in na podlagi pravilnika o delovanju trga imamo tudi določeno ceno. Za letos je določena na ravni cene iz malih kogeneracij. Razlika med priznano ceno, ki jo je sprejela vlada, in referenčno ceno, ki se oblikuje na organiziranem trgu, pomeni del omrežnine za

potrebe kritja stroškov upravljalca prenosnega omrežja in stroškov objektov s prednostnim dispečiranjem. Glede na nam znane cene, po katerih prodaja električno energijo Holding Slovenske elektrarne, bi bila lahko referenčna cena za nas nižja in s tem dodatek manjši,« meni direktor TE-TOL, ki se hkrati sprašuje, ali je cena za neodvisne proizvajalce pravilno določena, saj ne upošteva razmer na trgu in ne vrste energije, ki jo oddajajo v prenosno omrežje. Sicer pa v prihodnje v TE-TOL načrtujejo čim več prihodka ustvariti na segmentu zagotavljanja sistemskih storitev.

Kot ugotavlja sogovornik, je bila do srede lanskega leta TE-TOL v precejšnji meri vpeta v slovenski elektroenergetski sistem, ki je bil voden centralno. Ob začetku postopnega uvajanja liberalizacije trga z električno energijo so slovenski proizvajalci začeli vstopati vanj z različnih štartnih pozicij. »Energetski zakon v 26. členu predvideva finančne spodbude slovenskim proizvajalcem električne energije za postopno prilagajanje liberaliziranemu trgu z električno energijo. Do sedaj še ni bila izdelana metodologija za oceno upravičenosti prijavljenega obsega nasedlih investicij po posameznih proizvajalcih. Poleg tega je bil lani ustanovljen HSE, kamor TE-TOL ni vključena. Hol-

Aleksander Mervar

Foto Minka Skubic

DOLGOROČNA EKONOMIČNOST naložb

Investicijska politika v jedrskih elektrarnah zahteva stalno spremljanje tehničnih značilnosti opreme, kar pomeni stalno spremljanje prakse v podobnih elektrarnah in regulatornih zahtev s teh področij. Tourstno naložbeno politiko uresničujejo tudi v NE Krško in za investicije v zadnjih letih porabijo na leto okrog 11 milijonov evrov.

ding Slovenske elektrarne lahko zaradi različnih tipov proizvodnje električne energije oblikuje relativno ugodno aritmetično sredino proizvodnih stroškov in s tem tudi prodajno ceno. Glede na to, da je bilo treba s postopnim uvajanjem trga spremeniti tudi način obračunavanja skupnih prodajnih cen za končne porabnike, je zaradi transparentnega načina delež omrežnine za TE-TOL toliko bolj viden. Realni padec cene za kWh iz TE-TOL pa je dejansko tudi padec v strukturi deleža v omrežnini in bo padal tudi v prihodnje,« pojasnjuje Aleksander Mervar javne očitke o tem, da je delež stroškov, ki jih plačujemo vsi porabniki z omrežnino za TE-TOL prevelik in da vsi porabniki električne energije pokrivamo stroške ogrevanja Ljubljane. Kot pravi, prednostno dispečiranje ni nobena posebna ugodnost in tudi ne slovenska izjema. Gre za uporabo preskušanih metod pri članicah Evropske unije, ko so le-te prehajale iz reguliranega v deregulirani sistem. Problem v Sloveniji je, da so vsi proizvodni objekti relativno stari, zaradi tega je tudi amortizacija strošek, ni pa pravilnega sočasnega odliva sredstev. Zato je mogoče prodajne cene prilagajati tako imenovanemu nevtralnemu denarnemu toku na ravni posameznega leta.

»Ne glede na to bomo v TE-TOL naredili vse potrebno, da izboljšamo našo konkurenčno sposobnost. V ta namen izdelujemo študijo izvedljivosti kogeneracijskih enot na lokaciji v Mostah. Nadalje končujemo analizo poslovnih procesov, kar bo podlaga za reorganizacije tako na makro kot mikro nivojih z novo sistematizacijo delovnih mest in novo plačilno politiko. Opravljamo prenavo informacijskega sistema. Kot eno izmed prioritarnih nalog na področju organiziranja poslovnih funkcij bomo še letos organizirali službo za trženje. Hkrati pa tudi intenzivno proučujemo možnosti strateških povezav, predvsem po vertikalnem načelu,« optimistično končuje Aleksander Mervar.

MINKA SKUBIC

Stalno kontinuirano investiranje v posodobitve na področju varnosti, zamenjava dotrajane opreme, ohranitev ali dvig zanesljivosti opreme ter optimiziranje ekonomske učinkovitosti obratovanja NEK, izhajajo iz osvojenе investicijske politike NEK. Ta pa sloni na spremljanju prakse v podobnih jedrskih elektrarnah po svetu in spremljanju novih regulatornih zahtev.

»Naša strategija stalnega vsakoletnega investiranja v podobnih zneskih omogoča dokaj konstantno ceno proizvedene električne energije. Tudi zato smo razvili letne načrte modifikacij in izboljšav, ki jih financiramo iz obratovalnih stroškov - investicijsko vzdrževanje - in večjih investicij, ki jih financiramo iz sredstev letne amortizacije. Poleg letnih načrtov imamo izdelane tudi petletne načrte in desetletna naložbena predvidevanja,« pojasni naložbeno politiko elektrarne **Martin Novšak**, direktor inženiringa NEK.

Med investicijami, ki so jih začeli v minulih letih in jih končujejo letos, uvrščajo posodobitev tehničnega sistema varovanja elektrarne. Večji del Philipsove opreme za ta projekt je bil dobavljen lani, prav tako je bil opravljen precejšen del izvedbenih del. Pomembna vsebinska dela pa bodo opravili letos med rednim obratovanjem elektrarne. Posodobitve so se lotili z namenom, da dvignejo teh-

nično kakovost in zanesljivost sistemov varovanja na raven najsodobnejših standardov in pripravijo te sisteme za ustrezno delovanje v drugi polovici obratovalne dobe NEK. Kot je dejal Martin Novšak, je to prva večja sistematična posodobitev varovanja v dvajsetletnem obratovanju elektrarne. »Po lanskem 11. septembru so po vseh jedrskih objektih poostri sistemi varovanja. V naši elektrarni smo na podlagi priporočil mednarodnih organizacij (IAEA, WANO), pobud posameznih upravnih organov ter lastnih spoznanj in znanj poostri celoten sistem varovanja tako v fizičnem delu (organizacija, varnostniki, zunanji postopki delovanja) kot v tehničnem delu (dodatne tehnične ovire). Prav tako bomo projekt, ki prav zdaj poteka, dopolnili z najnovejšimi priporočili in spoznanji strokovnih institucij.«

Pripravo projekta postavitve novih stoja - rešetk v bazenu za izrabljeno gorivo so začeli pred tremi leti. Trenutne zmogljivosti bazena za izrabljeno gorivo zadostujejo za obratovanje elektrarne do konca leta 2003. S postavitvijo novih stoja pa bo omogočeno obratovanje bazena do konca predvidene življenjske dobe. Z izvedbo tega projekta bodo povečali število stojaš z 828 na 1694. Ob tem kaže omeniti, da so vsi projekti in

Nadaljevanje na str. 33

KAJ PRINAŠA POGODBA IZ NICE?

Pogodba iz Nice pomeni v pripravah Evropske unije širitev na novo stopnico. Šele po njej je ta projekt res mogoče izpeljati, saj predvideva v svojih institucijah prostor tudi za nove članice. Prej namreč ni bilo jasno, kako si bodo stare in nove države pravično in sorazmerno razdelile glasove v skupnosti.

Siritvi Evropske unije in pripravam držav kandidatki smo že v prejšnji številki namenili kar nekaj besed, nismo pa pojasnili, kako se mora Unija sama pripraviti na tak podvig. Nikoli v zgodovini se ta skupnost držav ni širila s toliko kandidatkami – zdaj jih trka na njena vrata namreč kar dvanajst. Prav zato so si njeni predstavniki – zunanji ministri držav članic – konec leta 2000 na medvladni konferenci v Nici zastavili vprašanje, kako vključiti nove države, ne da bi pri tem bistveno spremenili delovanje Unije. Glavno vprašanje pri tem je bilo seveda vključevanje novink v obstoječe institucije, in to tako, da tradicionalne članice in članice, ki v evropski proračun prispevajo tudi največ denarja, ne bi izgubile svojega prevladujočega vpliva. Na omenjeni konferenci so kljub težko rešljivi situaciji našli odgovore in jih zapisali v tako imenovani pogodbi iz Nice, ki so jo evropski komisarji podpisali 26. februarja lani. Pogodba je zdaj v procesu ratifikacije, kar pomeni, da jo mora sprejeti vsaka članica posebej glede na njena notranja pravila – po navadi jo ratificira parlament, ponekod pa je za to potreben tudi referendum. Šele po ratifikaciji bo pogodba res začela veljati.

NAJVEČ 110 NOVIH POSLANCEV

Kot rečeno, prinaša pogodba iz Nice največ sprememb v institucijah Evropske unije, ki smo jih v eni izmed prejšnjih številčk že opisali. Evropski parlament, ki je sestavljen podobno kot nacionalni parlament, v bistvu nima veliko prostora za odločanje v Uniji, na nekaterih področjih ima le možnost soodločanja z Evropskim svetom. Skupaj, denimo, odločata o proračunu, poleg tega pa izvaja parlament demokratičen nadzor nad dejavnostmi komisije. Člani parlamenta so izvoljeni po svoji strankarski pripadnosti in ne kot predstavniki držav. Prebivalci Unije jih volijo na neposrednih volitvah že od leta 1979.

Pogodba iz Nice je vlogo parlamenta nekoliko razširila in utrdila njegovo vlogo pri sprejemanju zakonov. Ena izmed bistvenih novosti je, da lahko po novem sprejema zakonodajo, ki je povezana s poli-

tičnimi strankami na evropski ravni. Sicer pa se bo lahko v prihodnosti po omenjeni pogodbi ta institucija razširila le do 732 poslancev iz držav kandidatki, zdaj pa jih ima 626, kar pomeni, da je kljub dvanajstim morebitnim novim članicam parlament večji le za največ 106 sedežev. Bolgarija bi jih dobila 17, Ciper 6, Češka Republika 20, Estonija 6, Madžarska 20, Latvija 8, Litva 12, Malta 5, Poljska 50, Romunija 33, Slovaška 13 in Slovenija 7. Na ta račun bodo tudi države članice izgubile 91 sedežev, razdelile pa si jih bodo torej 535: Belgija jih bo imela 22, Danska 13, Nemčija 99, Grčija 22, Španija 50, Francija 72, Irska 12, Italija 72, Luksemburg 6, Nizozemska 25, Avstrija 17, Portugalska 22, Finska 13, Švedska 18 in Velika Britanija 72.

Toda takšen razpored sedežev v parlamentu ne dopušča še nadaljnje širitve Unije, saj je največje število že izpolnjeno, razen če bodo predstavniki Evrope pozneje še enkrat prerazporejali poslanska mesta.

ZA VETO V EVROPSKEM SVETU NI VEČ VELIKO PROSTORA

Vloga evropskega sveta je nekoliko drugačna, saj predstavlja države članice, torej uveljavlja njihove nacionalne interese. Kot že rečeno, imata skupaj s parlamentom zakonodajno funkcijo in funkcijo nadzora nad evropskim proračunom. Po drugi strani pa odloča Svet še o zunanjepolitičnih, sodnih in obrambnih vprašanjih ter o zadevah, povezanih s kriminalom. Sestavljajo ga ministri posameznih držav, izbrani s tistih področij, o katerih na določeni seji odločajo. Vsaka država prevzame za pol leta tudi predsedovanje svetu – trenutno ga vodi Španija, v drugi polovici leta pa ga bo prevzela Danska.

V primeru širitve za večje število novih članic sta pomen in vloga prav te institucije najbolj ogrožena. Predstavniki Unije namreč menijo, da bo s 27 članicami svet le s težavo sprejemal odločitve soglasno, zlasti zdaj, ko se vključujejo države, ki imajo drugačno tradicijo, zgodovino in tudi interese.

Zato je pogodba iz Nice zelo zmanjšala število primerov, pri katerih lahko države članice z vetom spodbijajo odločitve, ter natančno določila, kolikšna večina glasov je pri določenih odločitvah potrebna. Tako bo za ratifikacijo pogodbe iz Nice oziroma pri glasovanju o njenih 30 členih potrebna le kvalificirana večina glasov oziroma najmanj 62 odstotkov glasov in ne več soglasje vseh članic. Sicer pa omenjena pogodba dovoljuje kvalificirano večino pri glasovanju na skoraj vseh področjih, vendar je treba pri tem omeniti, da nima vsaka država enake moči, torej enega glasu, ampak so ti razdeljeni glede na število prebivalstva države članice.

Po pogodbi iz Nice bodo tako imele Nemčija, Francija, Italija in Velika Britanija po 29 glasov, Španija 27, Nizozemska 13, Belgija, Grčija in Portugalska 12, Avstrija in Švedska 10, Danska, Irska in Finska

Foto arhiv

7 in Luksemburg 4 glasove. Med državami kandidatki pa prisoja omenjena pogodba po vstopu največ glasov Poljski, in sicer 27, sledi ji Romunija s 14 glasovi, Češka republika in Madžarska z 12, Bolgarija z 10, Litva in Slovaška s sedmimi, Ciper, Estonija, Latvija in Slovenija s štirimi ter Malta s tremi predvidenimi glasovi v Evropskem svetu.

NAJVEČ 27 KOMISARJEV

Evropska komisija je nadnacionalna institucija, saj je njena glavna naloga, da štiti skupne interese Unije. Je vodilna sila v zakonodajnem procesu – predlaga namreč zakone, ki jih morata potem potrditi parlament in svet. Poleg tega je komisija tista, ki bdi nad državami kandidatki in članicami ter nad tem, kako sprejemajo evropsko zakonodajo in spoštujejo evropske pogodbe. Obenem nadzoruje tudi razpolaganje z denarjem v okviru programov Unije, v zunanjih odnosih pa predstavlja skupnost in se pogaja z državami, ki niso njene članice. Zdaj je komisija sestavljena iz dvajsetih komisarjev – pet največjih članic ima po dva, druge pa po enega.

Tudi ta institucija je bila ob odločevanju za širitev Unije jabolko spora, saj bi imela po sedanjem sistemu po sprejemu novih 12 članic kar 33 komisarjev, kar je skoraj štirikrat več, kot jih je imela ob ustanovitvi zveze. Toda o tem, koliko komisarjev bo imela posamezna država, se bodo predstavniki Unije odločali šele, ko bo ta sprejemala nove članice. Pogodba iz Nice pravi, da jih ne bi smela imeti več kot 27, kar pomeni, da bo morala imeti vsaka država le po enega komisarja, tudi tiste najmočnejše. Če

slednje vendarle ne bodo pristale na tako zmanjšano moč, se bodo komisarji iz posameznih držav menjavali po sistemu rotacije. Poleg tega je pogodba iz Nice povečala moč predsednika komisije, s čimer je želela zagotoviti koherenco med člani – to predsednik namreč mnogo težje vzdržuje s 27 komisarji kakor pa z 20.

KAJ PA SODSTVO?

Tudi institucija, ki skrbi za izvajanje in spoštovanje evropskega pravnega reda, ustanovljena leta 1989, bo po sprejemu prvih članic doživela kar nekaj sprememb. Evropsko sodišče že zdaj preplavlja množica primerov, z novimi članicami pa se bo to število še povečalo, kar pomeni mnogo daljše postopke in nezadovoljstvo vključenih strani. Prav zaradi tega je poskušala pogodba iz Nice najti pravnijo rešitev tudi za to ustanovo, zlasti tako, da bi si primere bolj učinkovito razdelila omenjeno sodišče in sodišče prve instance, poleg tega pa predlaga posebne oddelke za posamezna področja sporov. Tudi v razširjeni Uniji bo sodišče sestavljeno iz enega sodnika iz posamezne države članice.

Računsko sodišče, katerega naloga je preverjanje evropskega proračuna in njegove porabe, ima zdaj 15 članov – iz vsake države po enega, imenovani pa so za šest let. Po pogodbi iz Nice bo imela ta ustanova še naprej po enega predstavnika iz vsake države, tudi imenovani bodo za enako obdobje, poleg tega pa bo lahko po novem ustanovila posebne komisije, ki bodo delale poročila in izdajale mnenja o posameznih področjih. Pogodba iz Nice nalaga njenim članom še, da povečajo sodelovanje s podobnimi ustanovami na nacionalni ravni.

EKONOMSKI IN SOCIALNI SVET

Ekonomski in socialni svet, ki ga sestavljajo predstavniki iz različnih interesnih skupin, svetuje ustanovam Evropske unije pri njihovih odločitvah na posameznih področjih. Zdaj ima 22 članov (med šest in 24 glede na velikost države), po širitvi pa se bo to število povečalo na največ 350 predstavnikov civilne družbe. Francija, Nemčija, Italija in Velika Britanija jih bodo imele po 24, Poljska in Španija po 21, Romunija 15, Avstrija, Belgija, Bolgarija, Češka Republika, Grčija, Madžarska, Nizozemska, Portugalska in Švedska po 12, Danska, Finska, Irska, Litva in Slovaška po devet, Estonija, Latvija in Slovenija po sedem, Ciper in Luksemburg po šest ter Malta pet. Če vse člane seštejemo, dobimo 344 predstavnikov – to število se lahko, tako pravi pogodba iz Nice, poveča na največ 350. Sedanje članice bodo s tem za zdaj še lahko obdržale sedanje število članov, če pa bi Unija po tem širitvenem krogu, sprejemala še nove države, se bo morala tudi ta razporeditev spremeniti.

Svet regij je prav tako svetovalne narave, sestavljajo

ko bodo predstavniki vsaj okvirno odgovorili na ta vprašanja, jih bodo na naslednji medvladni konferenci, ki bo leta 2004, zapisali v obliki pogodbe, torej podobno kot v Nici. Do takrat bodo, če bo šlo vse po načrtih, kandidatke že postale članice in bodo lahko tudi sodelovale na omenjeni konferenci ter prvič podale tudi svoje poglede na prihodnost Unije in njeno morebitno širitev. Pogodba iz Nice namreč sploh ne predvideva prostora za morebitne nove kandidatke, čeprav o tem razmišlja več držav, zlasti iz balkanskega polotoka. Sicer pa je treba še enkrat poudariti, da bo pogodba iz Nice začela veljati šele, ko jo bodo ratificirale vse članice, tudi tiste, ki so sicer proti širitvi Unije na vzhod.

pa ga predstavniki regionalnih ali lokalnih oblasti, ki zagovarjajo interese regij v Uniji. Sestavljen je tako kot Ekonomski in socialni svet, enako pa se bo razširil tudi po širitvi, torej na 344 članov z najvišjim možnim številom 350.

KAJ JE TREBA ŠE STORITI?

Predstavniki Evropske unije so na medvladni konferenci v Nici pogodbi, ki so jo tam pripravili, pripeli še poseben aneks, ki govori o prihodnosti te skupnosti držav. Omenjena pogodba je namreč v Uniji našla le prostor za nove članice, ne razpravlja pa o še nadaljnji širitvi in sami prihodnosti zveze. O tem so predstavniki Unije veliko razmišljali lani in poudarili nekaj glavnih točk, pri katerih je treba najti (boljše) rešitve.

Kot prvič, bi bilo treba poenostaviti pogodbe in glavne določbe zbrati v posebno listino, ki bo bolj jasno izražala cilje Evropske unije. Druga pomembna stvar je bolj jasn opis dolžnosti – kdo v Evropski uniji kaj počne, kakšna pooblastila ima zato na evropski in državni ravni ter kako bolj učinkovito združiti zakonodajno in administrativno raven dela, so glavna vprašanja, povezana s to nalogo. Poleg tega je treba po pogodbi iz Nice natančneje določiti še status listine o temeljnih pravicah Evropske unije in posameznih pogodb ter vlogo nacionalnih parlamentov v okviru evropskih institucij.

Besedilo Simona Bandur

Povzeto po brošuri *Who's who in the European Union – What difference will the Treaty of Nice make?*
Več informacij na spletnih straneh <http://www.europa.eu.int>

OBNOVE TUDI LETOS NA PRVEM MESTU

Elektrogospodarstvo Bosne in Hercegovine se še vedno prebija skozi številne prenovne v vojni porušeni ali zaprti energetski zmogljivosti. Letos je javno podjetje Elektroprivreda BiH na prvo mesto postavilo obnovo prenosnega omrežja ter ponovni zagon in modernizacijo nekaterih enot v njihovih termo- in hidroelektrarnah.

Letošnja bilanca JP Elektroprivrede BiH daje poleg temeljnih poslovnih ciljev veliko prednost sanaciji elektroenergetskih zmogljivosti, ki so bile med vojno poškodovane ali pa so jih morali ustaviti. Glavni cilj podjetja je namreč optimalna izraba vseh enot njihovih termo- in hidroelektrarn, razen manjših z močjo 32 MW, ki naj bi jih pognali le ob hudem pomanjkanju energije. Vendar si slednjega v Elektroprivredi ne obetajo. Po izračunih njenih strokovnjakov naj bi namreč letos proizvedli 5.974 GWh električne energije, kar je za 16,8 odstotka več kot lani. Termoelektrarne naj bi od tega proizvedle kar tri četrtine ali 4.504 GWh, hidroelektrarne pa preostalo četrtino, torej 1470 GWh.

VEČ KOT 1500 GWh ZA IZVOZ

Domači odjemalci bodo po predvidevanjih predstavnikov Elektroprivrede porabili 3.251 GWh, 1574 GWh energije nameravajo v omenjenem podjetju izvoziti, poleg tega pa naj bi jim ostalo še 790 GWh. Kot načrtujejo, bodo te GWh prodali v tujino, toda to je za zdaj še negotovo, saj je ta količina energije odvisna predvsem od stanja njihovih voda – če bo vodostaj dober, bo res ostalo omenjenih 790 GWh električne energije, če bo slab, pa 559 GWh. V najboljšem primeru naj bi tako bosanskemu elektrogospodarstvu ostalo 2.364 GWh električne energije, ki naj bi jih v povprečju pridobili z zmogljivostmi z močjo 270 MW. Največ od tega bosta proizvedli njihovi termoelektrarni TE Tuzla in TE Kakanj, kar dobro vpliva tudi na razvoj domačih rudnikov. Letos bodo slednji domačima termoelektrarnama vsak mesec dobavili skoraj štiri milijone ton premoga, kar je za 545 tisoč ton več kot lani. Za proizvodnjo energije za izvoz pa bodo domači rudniki letos prodali 2.220.000 ton premoga. Poraba električne energije, ki je tudi podlaga za sestavljanje bilance, naj bi se letos v primerjavi z lanskim letom povečala za 4,3 odstotka. Kot smo že povedali, naj bi domači odjemalci porabili 3251 GWh energije ali 89,6 odstotka, neposredni porab-

niki 5,8 odstotka (210 GWh), območje Brčkega odstotek (37 GWh), preostalih 3,6 odstotka ali 130 GWh pa naj bi znašale izgube pri prenosu. Slednje po mnenju strokovnjakov niso problematične, želijo pa zmanjšati izgube pri distribuciji energije. Te so lani znašale 9,8 odstotka, letos pa bi jih radi znižali na 9,4 odstotka.

NAČRTI ZA PRENOVE

Kot smo že poudarili, namerava letos bosansko-hercegovsko elektrogospodarstvo v celoti izrabit proizvodne zmogljivosti, ki jih imajo na voljo, torej vse tri večje hidroelektrarne – HE Jablanica, HE Grabovica, HE Salenkovac in nekaj malih hidroelektrarn ter razpoložljive enote obeh termoelektrarn. Prav pri slednjih imajo v tem letu velike načrte. Že lani so začeli sanirati četrti blok TE v Tuzli z močjo 200 MW. Ta blok je še zadnji, ki ga je treba obnoviti, ne obratuje pa že od leta 1992 – do takrat je bil v pogonu več kot 130 tisoč ur. Zaradi dolgotrajnega zastoja je bila oprema že zelo zastarela in poškodovana, zato je bila prenova nujna, poleg tega pa bo po njej enota tudi bolj učinkovita – po predvidevanjih direktorja TE Tuzla **Jusufa Merića** v najboljšem primeru tudi za 50 odstotkov. Pri moderzaciji tega bloka sodeluje kar 30 podjetij iz BiH, Poljske, Avstrije, Češke in Nemčije, zagnali pa naj bi ga maja letos, s čimer naj bi omenjena termoelektrarna spet začela proizvajati električno energijo. Poleg tega se bodo proizvodne zmogljivosti BiH še dodatno povečale, ko bo končana obnova vseh agregatov TE Kakanj – blok 5 z močjo 110 MW naj bi začeli prenavljati septembra, za dela pa naj bi potrebovali pet mesecev. Med hidroelektrarnami bo letos prišla na vrsto HE Jablanica. V slednji naj bi kmalu že končali obnovitvena dela na šestem agregatu, drugega naj bi začeli obnavljati septembra – s tem bodo revitalizirani že štirje od vseh šestih agregatov omenjene elektrarne. Dodatne zmogljivosti bodo tako dodobra izboljšale ponudbo električne in toplotne energije v BiH, toda kljub vsem obnovam bodo njihove enote v tem letu v primerjavi z letom 1990 proizvedle le 80 odstotkov tedanje energije.

PROJEKT POWER 3

Poleg obnov v omenjenih elektrarnah bo Elektroprivreda BiH letos veliko denarja vložila tudi v obnovo visokonapetostnega omrežja, in sicer 220 in 400 kV daljnovidov in transformatorskih postaj, ter v gradnjo novega sistema upravljanja in ureditev telekomunikacijskega sistema. Za obnovo celotnega elektroenergetskega sistema, med drugim tudi za tiste projekte, ki smo jih že opisali, bo omenjeno podjetje letos plačalo 150 milijonov konvertibilnih mark, sto milijonov od tega bo namenjenih samo za obnovo prenosne mreže. Glavni financerji pre-

Foto Marko Zaplatiti

nove elektroenergetskega sistema BiH so Evropska banka za obnovo in razvoj, Evropska investicijska banka, Svetovna banka oziroma IDA, španski Fad kredit, donacija USAID, ki je namenjena predvsem distribuciji, in švicarska donacija za BiH. Samo za prenovno prenosnega omrežja, nov sistem upravljanja, imenovan SCADA, in razvoj telekomunikacijskega sistema pa je podjetje dobilo kredite pri Evropski banki za obnovo in razvoj, Evropski investicijski banki in Svetovni banki. Kot je povedal **Ognjen Marković**, direktor sektorja za razvoj in investicije pri JP Elektroprivreda, bo Power 3, pri katerem sodelujejo vsa tri elektroenergetska podjetja v BiH, izredno pomemben tako za njihovo domačo oskrbo z električno energijo kot tudi za povežavo njihovega omrežja z evropskim omrežjem oziroma s sistemom UCTE. Brez te mreže namreč ni mogoče povezati Bolgarije, Romunije, Grčije, Albanije in Jugoslavije z Zahodno Evropo, kar pomeni, da brez načrtovanega omrežja tudi trgovina z električno energijo ne more zaživeti toliko, kot načrtujejo evropske države.

Prav tranzitna vloga daje BiH na področju oskrbe z energijo številne ekonomske prednosti. Študija svetovne banke in drugih investorjev je namreč pokazala, da se njihova vlaganja povsem izplačajo, vendar pa mora BiH sprejeti še ustrezno zakonodajo, ki bo tudi formalno omogočala izrabo njihovih prenosnih zmogljivosti, ter privatizirati elektroenergetski sektor. Slednje je namreč prvi pogoj za najrazličnejše tuje naložbe in tako hkrati tudi za razvoj njihovega elektrogospodarstva.

PRVA DELA SO SE ŽE ZAČELA

Čeprav je projekt Power 3, ki naj bi ga končali leta 2004, še bolj ali manj v plenicah, so se prve pripravljalne dejavnosti že začele. Kot je povedal **Ognjen Marković**, so že naročili energetske transformatorje, prve prenosne objekte pa bodo začeli graditi septembra letos. Najprej bosta na vrsti 400 kV daljnovoda Sarajevo–Mostar in Mostar–Gacko, nato pa še 220 kV Prijedor–Međurić, Kakanj–Prijedor in 110 kV Mostar–Nevesinje. Končanih je tudi že večina razpisov za obnovo transformatorskih postaj, razpisno dokumentacijo za daljnovode pa bodo začeli urejati spomladi. Poleg prenove

Letos naj bi HE Jablanica proizvedla 697 GWh električne energije ali 11,7 odstotka vse proizvodnje, HE Grabovica 282 ali 4,7 odstotka, HE Salenkovac 425 (7,1 odstotka), male hidroelektrarne pa 66 GWh (1,1 odstotka). Drugače pa v Elektroprivredi BiH pričakujejo največ energije iz TE Tuzla, in sicer 2611 GWh (43,7 odstotka) in iz TE Kakanj – 1893 GWh ali 31,7 odstotka proizvodnje v letu 2002.

omenjenih prenosnih zmogljivosti bodo elektrogospodarska podjetja BiH položila po daljnovodih tudi optične kable in drugo telekomunikacijsko opremo. Šele tovrstni sistem bo omogočil povezanje ključnih objektov v elektroenergetskem omrežju, zato je ta projekt tudi bistvenega pomena za to vejo industrije. Ker pa je projekt zaradi visoke tehnologije tudi zelo zapleten in ne nazadnje tudi drag, ga bo vodil poseben projektni svet, v katerem bodo predstavniki vseh treh sodelujočih elektroenergetskih podjetij iz BiH. Bosna in Hercegovina, ki je bila dolga leta zaradi vojne vihre na svojih tleh energetske povsem ubožana, se zdaj počasi pobira. Obnovitvena dela v elektrarne so večidel že pri koncu, vendar pa bo več dela z urejanjem v vojni poškodovanega elektroenergetskega omrežja. Ta pa ni ključnega pomena le za trgovanje doma, temveč ima velik pomen tudi v širšem regionalnem pomenu, saj bo jugovzhodno Evropo znova povezal z državami na severozahodu.

Simona Bandur

Povzeto po Elektroprivreda BiH (december 2001)

NEMČIJA: ENERGIJA CENEJŠA, OBDAVČITVE VIŠJE

Zlasti zadnji dve leti v nemškem gospodarstvu sta bili zelo burni. Med elektroenergetskimi podjetji se je bitka za odjemalce spremenila v bitko med njimi samimi. Zgodile so se številne združitve, ki so trg prej monopolizirale, kot pa ga naredile bolj konkurenčnega. Obenem pa energetske spremembe čedalje bolj občutijo tudi odjemalci, saj jih z vsakim novim letom na računu za elektriko preseneti višji davek.

Januarja 2002 je namreč v Nemčiji začela veljati tretja stopnja tako imenovanega energetskega davka, po kateri so se povišale davčne obremenitve za odjemnike po treh zakonih – ekološkem zakonu, zakonu o obnovljivih virih energije in zakonu o kogenacijskih napravah. V okviru prvega bodo morala gospodinjstva plačati 1,79 centa davka na eno kWh električne energije. Lani so morali za enako količino odšteti 1,53 centa, kar pomeni, da se je ekološki davek povišal za 17 odstotkov. Poleg tega so se za 25 odstotkov povečale obdavčitve, ki so namenjene razvoju obnovljivih virov energije, za 17 odstotkov pa še obremenitve, ki jih zahteva država na podlagi zakona o kogenacijskih napravah.

MESEČNI RAČUN VIŠJI ZA DVA EVRA

K vsem naštetim povišanjem je treba prišteti še 16-odstotni davek na dodano vrednost, kar pomeni, da so se računi za elektriko v nemških gospodinjstvih letos povečali za približno dva evra ali za šest odstotkov. Lani so namreč v povprečju znašali 42 evrov, letos pa 44, od česar si vzame država 41 odstotkov ali 18 evrov. Kot so izračunali pri nemškem elektroenergetskem podjetju VDEW, se je cena za električno energijo, v katero so vštetni stroški za proizvodnjo, prenos in distribucijo, od leta 1999, ko se je začelo tekmovanje na odprtem trgu, znižala za skoraj polovico, vendar so pa se zelo povišale obdavčitve, zlasti potem, ko je vlada sprejela omenjene tri zakone.

Ti sledijo zahtevam Evropske unije, da države članice v naslednjih desetletjih opustijo proizvodnjo energije iz jedrskih elektrarn, in Kjotskega protokola, ki terja od podpisnic, da v naslednjih letih zmanjšajo emisije toplogrednih plinov v ozračju. Od omenjenih zahtev je po besedah predstavnikov Unije odvisna prihodnost naših naslednikov, toda

kljub temu bodo morali, kot kaže, ceno za to plačati odjemalci sami, saj si podjetja zaradi nižjih cen za energijo, ki so posledica novih tržnih razmer, ne morejo privoščiti investicij v nove, za okolje prijazne vire energije. Poleg tega pridobivanje energije iz alternativnih virov še vedno ni dovolj preizkušeno, da bi se lahko proizvajalci brez tveganja odločili zanjo, obenem pa so vsaj nekateri viri, denimo, veter in tekoče vode precej odvisni od vremenskih razmer in drugih okoliščin, kar tveganje še povečuje.

Povprečni račun za električno energijo tričlanske družine v Nemčiji v letih od 1999 do 2002 v evrih:

	1999	2000	2001	2002
Skupaj	48,20	40,61	41,72	44,09
DDV (16 odstotkov)	6,65	5,60	5,76	6,08
koncesijski izdatki (različno določeni po regijskih skupnostih)	5,22	5,22	5,22	5,22
davek po zakonu o kogeneracijskih napravah	0	0,64	0,61	0,72
davek po zakonu o obnovljivih virih	0,28	0,52	0,61	0,77
ekološki davek	2,25	3,73	4,47	5,22
stroški za proizvodnjo, prenos in distribucijo električne energije	33,80	24,90	25,05	26,08

NAJMOČNEJŠI RWE AG IZ ESSNA

Poleg sprememb, ki jih najbolj občutijo nemški odjemalci električne energije, saj morajo iz leta v leto več denarja dati v državni proračun, se je marsikaj obrnilo tudi na lestvici največjih proizvajalcev električne energije. Zaradi združevanja in ne nazadnje popolnoma spremenjenih pravil delovanja na odprtem trgu z električno energijo se je lani in predlani na lestvico desetih največjih uvrstilo nekaj novih podjetij. Med njimi so MVV Energie AG iz Mannheim, Energie-Aktiengesellschaft (družba, ki se ukvarja s prodajo elektroenergetskih delnic) iz Kassla in Stadtwerke München GmbH (komunalno podjetje).

Našteta podjetja so zasedla rep omenjene lestvice. Podjetje iz Mannheim, ki je leta 2000 proizvedlo 14 milijard kWh električne energije, je na sedmem mestu, podjetje iz Kassla – v letu 2000 je proizvedlo deset milijard kWh električne energije – je na predzadnjem, devetem mestu, zadnje pa je münchensko podjetje, ki je predlani pridobilo osem kWh električne energije. Med njih se je na osmo mesto uvrstilo podjetje EWE iz Oldenburga. In katera elektroenergetska podjetja so v letu 2000 v Nemčiji proizvedla največ energije? Daleč najvišje sta se na lestvici top deset uvrstili RWE AG iz Essna in E.ON Energie iz Münchna – prvo podjetje, ki se ukvarja z distribucijo in prodajo električne

Razmere v nemškem gospodarstvu tako zdaj glede na dokaj uspešno preteklost niso nič kaj rožnate. Gospodarska rast v letošnjem letu bo minimalna, tudi brezposelnost se večja, obenem pa se morajo državljani spopadati s čedalje večjimi davčnimi obremenitvami, zlasti kar zadeva okolje in energijo.

Država namreč potrebuje denar, da lahko sledi smernicam, ki jih zahteva Evropska unija – za okolje prijazni viri energije. To pa pomeni opuščanje termoelektrarn in jedrskih elektrarn ter nadomeščanje le-teh z drugimi viri. Glede na to, da se podjetja, ki proizvajajo, prenašajo in distribuirajo električno energijo, večidel ukvarjajo s tem, kako ostati konkurenčna na trgu, ne pa s posodobitvami in novimi investicijami v za okolje prijazne vire, mora za omenjene zahteve skrbeti država – to rej državljani sami.

energije, je skupaj z vsemi hčerinskimi podjetji proizvedlo 255 milijard kWh energije, drugo pa 211 milijard. Sledijo jima EnBW Energie Baden-Württemberg AG iz Karlsruhe z 78 milijardami proizvedenih kWh električne energije, VEAG Vereinigte Energiewerke AG iz Berlina s 55 milijardami kWh, Hamburgische Electricitäts-Werke AG iz Hamburga (pred prodajo HEW AG) z 29 milijardami kWh in Bewag Aktiengesellschaft iz Berlina z 18 milijardami kWh električne energije v predlanskem letu.

GOSPODARSKO NA REPU V EVROOBMOČJU?

Čeprav velja Nemčija za gospodarsko najmočnejšo silo v Evropski uniji, je začela konec lanskega leta že krepko čutiti posledice svetovne recesije. Tako je nemški inštitut za gospodarske raziskave DIW je krepko znižal optimistične napovedi o domači gospodarski rasti v letošnjem letu, in sicer kar za polovico – z 1,2 na 0,6 odstotka. Toda, kot zagotavljajo strokovnjaki iz omenjenega inštituta, naj bi se rast nemškega gospodarstva že v prihodnjem letu okrepila in takrat naj bi ta sicer ekonomsko najmočnejša država v evroobmočju dosegla 2,1-odstotno rast bruto domačega proizvoda. Tudi po napovedih enega izmed njihovih vodilnih gospodar-

slih inštitutov – HWWA iz Hamburga, ki spremlja svetovna ekonomska gibanja, bo Nemčija ostala letos na repu med evropskimi državami po gospodarski rasti. Omenjeni inštitut pričakuje namreč 0,7-odstotno rast, prihodnje leto pa naj bi se povzpela na dva ali celo tri odstotke.

STOPNJA BREZPOSELNOSTI SE VIŠA

Poleg tega se bo letos po ocenah DIW bistveno povečala tudi stopnja brezposelnosti, in sicer na 9,5 odstotka, medtem ko je bila lani devetodstotna. Prihodnje leto naj bi se število ljudi brez zaposlitve ponovno znižalo na delež 9,2 odstotka. Dejstva iz nemškega ministrstva za delo so še bolj črnogleda. Po njegovih podatkih se je število brezposelnih v tej državi že konec lanskega leta zelo povečalo in se celo približalo psihološki meji štirih milijonov. Stopnja brezposelnosti je namreč dosegla 9,6 odstotka, kar pomeni, da je bilo brez službe 3,963 milijona ljudi, to pa je za 0,4 odstotka več kot mesec prej. Takrat je brezposelnost res znašala 9,2 odstotka – brez zaposlitve je bilo 3,789 milijona ljudi. Največ med njimi jih je iz vzhodnega dela države, kjer je bila stopnja brezposelnosti decembra kar 17,6-odstotna, na zahodu pa je dosegla v primerjavi z vzhodom pičlih 7,7 odstotka.

Simona Bandur

EVROPSKA UNIJA

KONEC LETA UPADLA INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA

V petnajsterici držav Evropske unije je novembra lani industrijska proizvodnja glede na mesec prej upadla za 0,6 odstotka, v primerjavi s predlanskim novembrom pa za 4,2 odstotka. V državah evroobmočja je bil ta padec še nekoliko izrazitejši – tam se je obseg tovrstne proizvodnje zmanjšal za 0,8 odstotka v primerjavi z oktobrom, glede na lanski enajsti mesec pa za 4,3 odstotka. Na mesečni ravni je najbolj upadla v Italiji, in sicer za 2,6 odstotka, sledijo ji Belgija, kjer se je zmanjšala za 2,1 odstotka, Španija (dva odstotka) in Nemčija (1,6 odstotka). Najbolj pa je porasla na Portugalskem in Irskem – za 2,3 odstotka in na Nizozemskem, kjer se je oktobra povečala za 2,2 odstotka. V primerjavi s predlanskim novembrom je industrijska proizvodnja najbolj zrasla v Luksemburgu, in sicer za 4,6 odstotka, na Portugalskem (2,8 odstotka) in Danskem (2,4 odstotka), največji padec pa so utrpeli Belgijci, kjer se je proizvodnja v industriji zmanjšala za skoraj deset odstotkov. Sledijo jim Irci s 7,9-odstotnim upadom, Italijani s 5,7-odstotnim ter Nizozemci, Španci in Finci s 4,7-odstotnim padcem industrijske proizvodnje na letni ravni. (STA)

NA SLUŽBENEM POTOVANJU

Poslovna potovanja, kosila s partnerji in drugi podobni dogodki niso priložnost za zabavo, ampak so namenjeni predvsem utrjevanju sodelovanja in pridobivanju novih, zanimivih in predvsem uporabnih zamisli. Eduard Osredekki tako svetuje: s službene poti se vrnite s »polnimi kovčki«, torej z otipljivimi rezultati.

Za vsako potovanje velja, da se je treba nanj pravočasno pripraviti, še posebej pa za službeno, saj ni treba urediti le prtljage, ampak se tudi dobro pripraviti na sestanek, ki nas čaka na cilju. Tako so tovrstna potovanja po navadi dokaj stresna, saj je treba velikokrat na hitro oditi, zato zmanjka časa za najbolj bistvena opravila, kot sta pakiranje in urejanje potnih listin. Zlasti slednje lahko potovanje zelo zapletejo, če nismo pozorni, da morda potni list ne velja več ali da smo ga celo pozabili doma. Zaradi vseh mogočih zapletov, ki se lahko zgodijo na poti, je priporočljivo pred odhodom poiskati tudi naslov našega veleposlaništva ali konzulata v državi, kamor potujemo.

Sicer pa je treba veliko pozornosti nameniti tudi izbiri primerne obleke in kovčkov. Slednji mora biti kar se le da lahek in ne prevelik, obleka in obutev pa morata biti čim bolj konvencionalna. Pri tem je dobro poznati program na obisku, da lahko izberemo za vsako priložnost primerno oblačilo – za sestanke, sprejeme in morebiti tudi slavnostne večerje. Poleg tega naj bodo med prtljago kakšna zdravila za manjše neprijetnosti, kot sta, denimo, slabost ali glavobol.

DOBRE PRIPRAVE - USPEŠEN SESTANEK

Četudi je bilo treba na službeno potovanje oditi »na vrat na nos«, četudi je šlo med potjo vse narobe in četudi hotelska rezervacija ni držala, naša slaba volja ne sme biti vidna na sestanku s poslovnimi partnerji. Prav zato je dobro, da gremo na pot kakšen dan pred sestankom in se še pravočasno odpočijemo od vseh mogočih zapletov, obenem pa se pripravimo na pogovore ter ne nazadnje odpočijemo. Kot že rečeno, na srečanju moramo biti čili, nasmejani in polni energije ter dobro pripravljene na pogovore. Zato je dobro imeti pregledno pripravljene zapiske in opombe, na kaj moramo biti med pogovorom (morda tudi pogajanjem) pozorni. Obenem je takšen pogovor ali obisk kakšnega podjetja v tujini tudi idealen prostor za zbiranje zamisli, kako izboljšati svojo organizacijo in delo v

Foto arhiv

njej. Gostitelji namreč po navadi peljejo svoje goste na kakšno predstavitev oziroma ekskurzijo po enotah podjetja in prav te izkušnje so velikokrat najbolj dragocene in uporabne.

Ko se vrnemo s poslovnega potovanja, to še ni povsem končano, ampak je treba oddati še poročilo - bodisi svojemu vodji bodisi sodelavcem. Poleg tega pa se je treba po prihodu domov gostitelju lepo zahvaliti in mu vrniti povabilo.

POSLOVNO KOSILO

Mnenja o učinkovitosti poslovnih kosil, nekoliko manj zahtevnem in bolj sproščenem družabnem srečanju s partnerji, kot je službeno potovanje, so različna. Nekateri pravijo, da je to le izguba časa in da ne vpliva na dobre poslovne odnose, drugi pa jim v nasprotju s tem pripisujejo velik pomen, saj menijo, da so sestavni del medsebojnih in partnerskih odnosov. Zato moramo kljub temu, da včasih

res ni časa za posedanje in klepetanje, sprejeti tako srečanje kot eno izmed dobrih navad poslovne tradicije, kot navado, ki daje novim partnerjem priložnost, da se bolje spoznajo, starim pa, da nadaljujejo dobre poslovne stike, svetuje Eduard Osredečki. Po njegovem mnenju daje poslovni obed poslovanju bolj človeške poteze, zelo pogosto pa tudi zbliža sodelavce, zato so delovni stiki potem uspešnejši in tesnejši.

Toda tudi pri načrtovanju dobrega poslovnega kosila je treba paziti na veliko stvari - izbrati ustrezno restavracijo ter jedilnik, čas, ki bo ustrezal vsem, poslati vabila ali osebno povabiti partnerje, obenem pa pripraviti vso dokumentacijo, ki jo bodo partnerji ob tej priložnosti potrebovali na sestanku. Tudi ti pogovori se morajo končati uspešno, zato se je treba nanje dobro pripraviti, morebitne dogovore, sporazume ali pogodbe pa podpisati še pred obedom. Poslovnega partnerja po navadi povabi na kosilo oseba, ki je na enakem položaju, to pa je treba upoštevati tudi pri sedežnem redu. Najpomembnejši gost sedi na gostiteljevi desni, drugi pa na levi. Sicer pa se častna mesta v poslovnem protokolu vrstijo nekoliko drugače kot v družabnem. Gostitelj je v prvem primeru vedno tisti, ki ima najvišji položaj, ne glede na naslove, leta in podobno, drugače pa poslovni protokol ni preveč tog in dopušča najrazličnejše prilagoditve. Vsi razen gostitelja in najpomembnejših dveh gostov se tako lahko usedejo, kamor jim najbolj ustreza, oziroma na mesto, kjer se bodo najlažje pogovarjali o načrtovanih stvareh.

Tako kot povabilo za obisk je treba tudi povabilo za poslovno kosilo vrniti, vendar ne takoj, ampak ob prvi primerni priložnosti.

Besedilo Simona Bandur

Povzeto po knjigi Eduarda Osredečkega
Nova kultura poslovnega komuniciranja

kot smo že ugotovili, sta službeno potovanje in poslovno kosilo v bistvu neke vrste sestanka, le da vsebujeta poleg poslovnih pogovorov po navadi še manj formalne klepete in včasih celo prijateljsko druženje. Toda tudi na tovrstnih dogodkih se sklepajo pomembni posli in utrjujejo poslovne vezi, zato jima kaže posvetiti veliko pozornosti, predvsem pa se nanju tudi ustrezno pripraviti.

Nadaljevanje s str. 24

analize, tako termohidravlične, statične, seizmične analize in analize podkritičnosti bazena, narejeni za popolno preureditev bazena na končno število mest, to je 2319 mest, kar bi omogočalo shranjevanje gorivnih elementov za dvajsetletno podaljšanje obratovanja elektrarne. Rešetke za bazen izdelujejo v Franciji, dodatne izmenjevalce toplote pa na Češkem. Dodatni izmenjevalec toplote načrtujejo vgraditi pred majskim remontom, vgradnjo novih rešetak in odmik treh starih iz bazena pa v drugi polovici leta in v začetku leta 2003. Vsa dela tega projekta morajo biti končana do naslednjega remonta.

Naslednji projekt, ki se tudi nadaljuje iz minulih let, je daljnovodna zaščita v 400 kV stikališču elektrarne. Med letošnjim remontom bodo nadaljevali zamenjavo distančnih zaščit, posodobitev dviga selektivnosti, dvig zanesljivosti stikališča in s tem dvig zanesljivosti celotnega 400 kV omrežja. V minulih letih je bila zamenjana zaščita na daljnovodu proti Mariboru in enem daljnovodu proti Zagrebu, letos pa bodo zamenjali še zaščito na drugem daljnovodu proti Zagrebu. Prav tako postopna in večletna je posodobitev sistemov instrumentacijskega zraka v elektrarni.

Martin Novšak

»Obstoječi kompresorji obratujejo 25 let. V preteklosti smo dodali obstoječima kompresorjema še tretjega. Letos pa bomo zamenjali stara dva kompresorja z novima, tehnično sodobnejšima in večjima po zmogljivostih. S tem bomo dvignili zanesljivost dobave komprimiranega zraka za delovanje inštrumentov in ventilov,« nadaljuje opisovanje letošnjih projektov Martin Novšak.

Eno od pomembnejših del letošnjega remonta bo tudi menjava enega od dveh pomožnih kotlov. Zamenjali ga bodo s sodobnejšim skupaj s pripadajočo tehnično instrumentacijo. Zamenjava bo omogočila zanesljivejši zagon pomožnih kotlov ob izpadu elektrarne in uskladitev tehničnih rešitev kotlov z novjšimi okoljevarstvenimi standardi na tem področju.

Za naslednja leta pripravljajo v elektrarniškem inženiringu več pomembnih investicij. Med najpomembnejšimi bo zamenjava in izboljšava rotorjev in notranjih delov nizkotlačnega dela turbine. Po Novšakovih besedah se z uresničitvijo tega projekta ponujajo možnosti izboljšanja izkoristka in pridobitve dodatnih 15 MW električne moči. Naložbo bo mogoče izvesti v treh letih. Druge načrtovane večje naložbe so še s področja priprave vode, razširitev sistemov hladilnih stolpov, vrsta zamenjav, kot so: zaščita bloka transformator-generator, hladilnih enot tehnološkega dela, računalnikov procesno informacijskega sistema, alarmnega sistema, potujočih rešetak, nuklearne instrumentacije in še več kot 50 večjih zamenjav v naslednjih petih letih.

»Pri naložbah v elektrarni se držimo principa, da gremo pri posameznem projektu v kakovostno zamenjavo delov, opreme ali komponent, kar pomeni zmanjševanje servisov in s tem dvig zanesljivosti opreme in njeno dolgoročno ekonomičnost. Druga naša strategija s tega področja pa je, da težimo k skrajševanju remontov. K temu pa lahko pripomoremo tudi z opravljanjem čim več menjav in servisov med normalnim obratovanjem elektrarne,« končuje pogovor o naložbeni politiki v NEK Martin Novšak.

MINKA SKUBIC

ZDA

ENRON SEGA V DRŽAVNI VRH

Kongresni nadzorni in preiskovalni urad (GAO), ki nadzoruje poslovanje ameriške administracije, se je, kot poročajo ameriški mediji, odločil, da bo vložil tožbo proti Beli hiši oziroma podpredsedniku ZDA Dicku Cheneyju, ker mu ta noče izročiti podatkov o poteku izdelave vladnega energetskega načrta. Predsednik George Bush je Cheneyju lani naložil, da izdela nacionalno energetske strategijo, pri čemer se je slednji posvetoval predvsem s predstavniki podjetij ter na podlagi njihovih nasvetov izdelal strategijo, ki jim je pisana na kožo. Nekdanjemu elektroenergetskemu velikanu Enronu, ki je pri tem tudi sodeloval, omenjena strategija sicer ni koristila, toda predstavniki preiskovalnega urada bi radi kljub temu razkrili ozadje strategije in morebitno povezanost s tem podjetjem in morebiti tudi njenim propadom. Raziskave o stečaju Enrona (vzroke za škandal išče kar šest posebnih komisij) namreč kažejo na to, da je bil tudi ameriški vrh povezan s podjetjem. Sam predsednik je, denimo, od podjetja dobil za svojo politično pot šest milijonov dolarjev. Poleg tega je Bush dober znanec direktorja družbe Kennetha Laya, ki je v zadnjih dneh januarja odstopil s položaja vodilnega moža Enrona. (STA)

AVSTRIJA

PORABNIKI SE NE OGREVAJO ZA MENJAVO DOBAVITELJEV

V Avstriji je po liberalizaciji trga z električno energijo dobavitelja zamenjal le odstotek porabnikov oziroma od 16.000 do 18.000 gospodinjstev in majhnih komercialnih odjemalcev. Tudi novih ponudnikov ni veliko – po odprtju trga so se v omrežje vključili le štirje novi, ki so skupaj pridobili približno pet tisoč odjemalcev. Sicer pa ima največ strank kartel, ki deluje v Zgornji Avstriji in ima približno 8000 odjemalcev, sledijo mu MyElectric (združba podjetij Salzburg AG in Verbunda) s 7700 porabniki, Wien Strom s 6000 in združba Raiffeisen Wasserkraft/Verbund, ki oskrbuje 5000 porabnikov.

ŠPANIJA

PORABA NARAŠČA

Španci so lani porabili za dobrih pet odstotkov več električne energije kot v letu 2000, so sporočili iz Unese, združenja tamkajšnjih proizvajalk električne energije. Dobrih 83 odstotkov energije proizvedejo članice Unese same – podjetja Endesa, Inberdrola, Union Fenosa in Hidrocantabrico, preostalih 17 odstotkov pa uvožijo prek mednarodnih povezav.

ZNANA POTENCIALNA OBMOČJA ZA RAO

Sredi februarja je Agencija za radioaktivne odpadke (ARAO) predstavila karto izhodiščnih potencialnih območij za iskanje odlagališča nizko in srednje radioaktivnih odpadkov (NSRAO). Karta je rezultat vrednotenja prostora Slovenije z vidika geologije in pomeni podlago za vključevanje javnosti in predvsem lokalne skupnosti v iskanje odlagališča NSRAO.

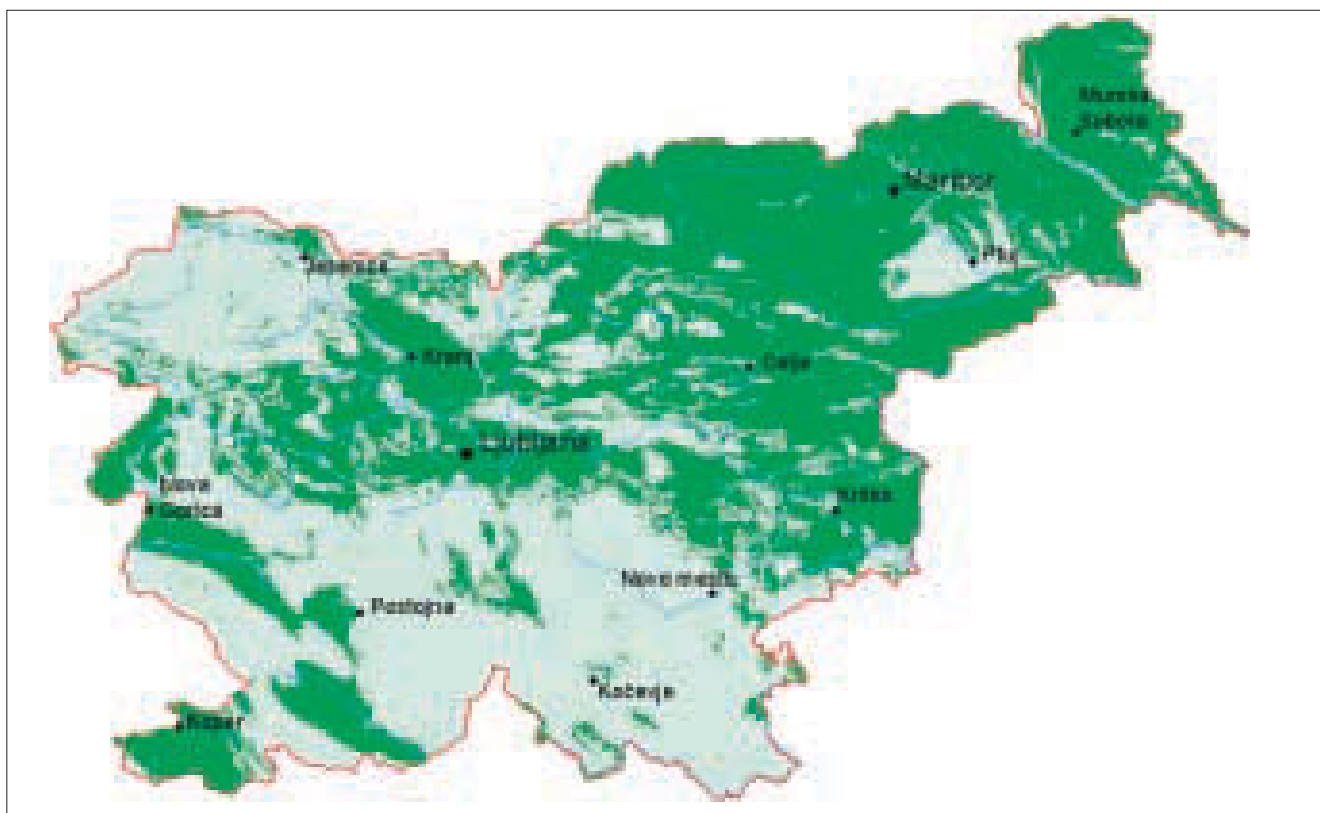
Najpomembnejši in najzahtevnejši korak na poti do trajne rešitve za nizko in srednje radioaktivne odpadke - ob koncu lanskega leta smo jih imeli v Sloveniji okrog 2300 kubičnih metrov – je izbor lokacije. V Agenciji za radioaktivne odpadke, ki je pri nas pristojna za zagotavljanje trajne rešitve, so se odločili, da bodo lokacijo za odlagališče iskali po kombiniranem postopku, ki poleg transparentnosti in fleksibilnosti daje velik poudarek družbeni sprejemljivosti in sodelovanju z lokalnim skupnostmi. Kombiniran postopek v prvi fazi obsega

strokovni pregled primernosti prostora kot izhodišče za nadaljnje vrednotenje in vključitev javnosti in predvsem lokalnih skupnosti v postopke in odločitve.

Na podlagi že obstoječih geoloških podatkov so v ARAO končali vrednotenje celotnega prostora Slovenije z vidika geologije. To vrednotenje temelji predvsem na varnostnih merilih za odlagališče NSRAO, saj so geološki dejavniki, ki opredeljujejo neko lokacijo, v neposredni zvezi z zagotavljanjem dolgoročne varnosti odlagališča. Geološki dejavniki poleg

konstrukcijskih rešitev samega odlagališča zagotavljajo tudi fizično zaščito odlagališča pred naravnimi vplivi in vplivi človeka ter obenem preprečujejo prehod radioaktivnih izotopov iz odlagališča v okolje. Najpomembnejši dejavniki, uporabljeni pri vrednotenju prostora, so tako vezani na litološko sestavo kamenin, njihovo hidrogeološko zgradbo in lastnosti, stopnjo seizmične aktivnosti in tektoniko. Rezultate bo treba v nadaljnjih korakih vrednotiti tudi z okoljskega in prostorskega vidika. Rezultati geološkega vrednotenja so sedaj znana izhodiščna potencialna območja, ki so zaradi naravnih danosti perspektivna za nadaljnje iskanje lokacije za odlagališče NSRAO. Obenem pa pomenijo začetek vključevanja lokalnih skupnosti v postopek odločanja o lokaciji odlagališča. Agencija je hkrati organizirala tudi delavnico, na kateri je celoten postopek in rezultate vrednotenja prostora predstavila predstavnikom občin. Na delavnici so posebej poudarili dejstvo, da kombiniran postopek pomeni priložnostno udeležbo lokalne skupnosti, ki kadarkoli lahko vstopi ali izstopi iz nadaljnjega postopka.

MINKA SKUBIC

Karta prikazuje območja v Sloveniji (temnejši predeli), na katerih bo Agencija v naslednjem koraku iskala soglasje lokalnih skupnosti za odlagališče NSRAO. Je rezultat vrednotenja naravnih danosti celotnega območja države in prikazuje izhodiščna območja hkrati pa podzemno in površinsko odlagališče NSRAO.

SPOŠTLJIVEJŠE Z OKOLJEM

V TE Trbovlje so se lani odločili, da se vključijo v projekt čiste proizvodnje pod okriljem Gospodarske zbornice Slovenije. Termoelektrarna je sicer začela z uvajanjem sistema ISO14001-okoljskega standarda, ki pa je povezan z izvedbo sanacije objekta. Ker ta še čaka na odločitev vlade, so se odločili, da v praksi pokažejo, kako znajo ravnati z okoljem.

Nad projektom čiste proizvodnje bdi Gospodarska zbornica Slovenije v sodelovanju s Kemijskim inštitutom Boris Kidrič in aktivnim sodelovanjem gospodarskega in okoljskega ministrstva ter avstrijske vlade. Metodologijo za uvajanje učinkovitega sistema ravnanja z okoljem je za UNIDO/UNEP razvilo avstrijsko svetovalno podjetje Stenum. TE Trbovlje se je prijavila na razpis GZS skupaj še s 14 podjetji, v katerih naj bi program pilotno izpeljali in s tem skušali tudi z boljšimi rezultati pri čistejši proizvodnji doseči boljše gos-

Miloš Vengust

podarjenje. Projekt bo trajal eno leto. Temelji na seriji desetih tematskih delavnic, kjer prijavljena podjetja skupaj s svetovalci rešujejo naloge za doseganje zastavljenih ciljev.

»Ker se je uvajanje standarda ISO 14001 v našem podjetju zavleklo zaradi nejasnosti okrog sanacije obstoječega objekta, smo se v termoelektrarni odločili, da se vključimo v projekt čiste proizvodnje. Pri tem projektu uresničujemo zastavljene cilje tako, da zmanjšujemo negativne vplive na okolje z racionalnejšo rabo energije, predvsem pa surovin in vode. Gospodarska zbornica in njen zunanji svetovalec nam dajejo strokovno pomoč, kako z določenimi orodji priti do cilja, in omogočajo izmenjavo informacij z drugimi udeleženci projekta. Predvidevamo, da bomo projekt sklenili do junija, ko naj bi vsa podjetja dala poročila o tem, kaj konkretno načrtujejo izvesti v okviru projekta,« pojasni pričakovanja projekta čista proizvodnja **Miloš Vengust**, vodja tega projekta v TE Trbovlje.

V TET-u so v omenjeni projekt vključili tri podprojekte, in sicer za zmanjšanje emisij v ozračje, kjer so upoštevali izhodišča iz sanacijskega programa. Vedo, da ta projekt ni čisto skladen s čisto proizvodnjo, vendar pa morajo ta problem rešiti na tak ali drugačen način. Naslednji podprojekt je zmanjšanje odlaganja produktov izgorevanja, kamor sodi uporaba elektrofilterskega pepela v industriji in rudarstvu. Tretji podprojekt pa je zmanjševanje količine tehnoloških odpadnih vod, kjer računajo, da bi z racionalno rabo pitne vode ter ločevanjem sistemov hla-

dilne in tehnološke vode uspeli zmanjšati količine odpadnih vod.

»Za zdaj imamo sprejete vse predlagane podprojekte. V podjetju pa imamo narejen tudi sanacijski program TET, ki je v vladnem postopku sprejemanja. Našli smo poslovnega partnerja za odkup elektrofilterskega pepela in prav zdaj poteka rekonstrukcija nakladanja tega produkta v avtocisterne. Sočasno pa uporabljamo pepel za sanacijo jam in rudniških ugreznin, tako da pepel ni samo odpadek. Pri vodah pa poteka izdelava projekta, v okviru katerega bomo opravili natančen pregled oskrbe z vodo, tako s površinskimi vodami kot pitno vodo, ki jo dobivamo iz lastnega zajetja,« nadaljuje Miloš Vengust in poudarja, da so tudi zaradi sodelovanja pri tem projektu začeli bolj načrtno delati z določenimi procesi, ki vodijo k izboljšanju okolja. Projekti čiste proizvodnje so konkretni kot projekti stalnih izboljšav pri sistemu ISO 14001. Seveda pa je sistem ISO 14001 celovitejši in bolj sistematičen za celotno podjetje in ga projekti, kot je čista proizvodnja, nikakor ne morejo nadomestiti, lahko pa pripomorejo k hitrejši uresnitvi njegovega vpeljevanja.

V TET so prepričani, da bodo s tovrstnim načinom izobraževanja in s filozofijo čiste proizvodnje težave reševali že na začetku. Poskušali bodo imeti čim manj odpadkov v proizvodnji že na samem izvoru, to je že pri izboru surovine. Računajo, da bi začeli delati tudi na izboljšanju lastne rabe električne energije. Projekt čiste proizvodnje ima vso podporo vodstva elektrarne. V projektno skupino sta vključena tako direktor proizvodnje kot direktor vzdrževanja, ob skupini mlajših inženirjev, kar pomeni, da predvsem ekološki projekt podpirata tako proizvodnja kot vzdrževanje elektrarne.

MINKA SKUBIC

SPLOŠNI SPORAZUM EVROPSKE FEDERACIJE TRGOVCEV Z ENERGIJO (EFET) 2. DEL

V prejšnji številki smo kratko predstavili splošni sporazum Evropske federacije trgovcev z energijo EFET ter opredelili nekaj glavnih poglavij: predmet sporazuma, pojme in definicije, potrditve posameznih pogodb, poglobitve obveznosti ter področje dobave, prenosa in tveganj. V nadaljevanju pa bomo kratko predstavili še preostala glavna poglavja splošnega sporazuma EFET, navedli novosti v pogodbi EFET, podali nekatere predloge ter opredelili mogočo vlogo tega sporazuma v posebnih slovenskih razmerah.

NEIZPOLNJEVANJE POGODBENIH DOLOČIL

Če lahko o poglavjih, opisanih v prejšnji številki, rečemo, da so bila relativno splošno opredeljena, to ne velja več za neizpolnjevanje pogodbenih določil, ki je zelo natančno in obširno opisano. Z odprtjem trga se namreč poveča število primerov neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti, na trgu se pojavijo manjši in manj izkušeni udeleženci, ki imajo pogosteje težave z izpolnjevanjem svojih pogodbenih obveznosti. Poveča se število stečajev, pride tudi do zaostrenega konkurenčnega boja in številnih medsebojnih sporov zaradi različne razlage pogodbenih določil ali drugih razlogov. Eden od razlogov za obstoj pogodbenih tveganj je namreč tudi ta, da med udeleženci trgovanja ni ustrezne standardizacije pogodbenih določil. Splošno gledano, so »slabe« pogodbe zadostne, dokler ne nastanejo težave in večji nesporazumi o tem ali onem določilu. Opredelitev

neizpolnjevanja pogodbenih določil tako predvsem zajema:

- Opredelitev višje sile, vključno z opredelitvijo dolžnosti obeščanja.
- Opredelitev metode določanja odškodnine v primeru neizpolnjevanja obveznosti dobave oziroma prevzema električne energije.
- Opredelitev pravice do prekinitve vseh dobav v primeru neizpolnjevanja obveznosti plačila, opredelitev pravice do navadne in avtomatske prekinitve pogodbe ter opredelitev prekinitve zaradi materialnih razlogov.
- Splošni sporazum določa tudi izhodišča za način izračuna odprtih zneskov ob prekinitvah pogodb ter omejitve glede jamstev pogodbenih strank.

CENA, OBRAČUN, NAČIN PLAČILA IN DAVKI

Splošni sporazum je dokaj obsežen tudi na področju cen, obračuna, plačil in davkov. Med drugim opre-

deljuje način obračuna, postopek obračunavanja oziroma poravnave neto saldov, zamudne obresti, način izpodbijanja računov, pogoje in roke plačila ter v primeru drseče cene druge referenčne cene in tako naprej. V določilih, ki se nanašajo na davke in druge dajatve, je natančno opredeljeno, katera pogodbeni stranka in kdaj je dolžna plačati davke in druge morebitne dajatve; kako ravnati v primeru, če je po zakonu davke dolžna plačati prva pogodbeni stranka, zaradi določenih razlogov pa bi ga morala plačati druga pogodbeni stranka; področje odbijanja davka od plačil; kako ravnati v primeru, če so uvedeni novi davki in tako naprej. Iz obsežnosti in podrobnosti opredelitev lahko sklepamo, da je namen splošnega sporazuma kar najbolj zmanjšati možnosti za morebitne spore in nesporazume, ki izhajajo iz plačevanja računov za dobavljeno električno energijo, pri čemer so definirani najpomembnejši možni razlogi za spore ter obveznosti in dolžnosti posameznih strank.

GARANCIJE IN POROŠTVA

Tudi področje garancij in poroštev, ki zajema garancije, kreditne dokumente, jamstva za dobro izvedbo posla, finančne izkaze, odstotek pravic in dolžnosti iz pogodbe, določila o zaupnosti podatkov, zastopanje in jamstva ter pristojno pravo in arbitražo, je zelo natančno opredeljeno in zajema četrtno obsega splošnega sporazuma. Ponovno lahko sklepamo, da je eden od glavnih namenov splošnega sporazuma zavarovanje udeležencev pred raznovrstnimi tveganji, ki se pojavljajo na dvostranskem prostem trgu in ki pomenijo eno glavnih ovir za razvoj trga in trgovanja nasploh. Splošni sporazum na ta način opozarja pogodbene stranke na obstoječa tveganja in načine za zavarovanje pred njimi. Poleg zgoraj opredeljenih poglavij so sestavni del splošnega sporazuma tudi še nekatera druga določila, ki zaožnjujejo sicer dokaj podrobno opredelitev posameznih transakcij.

NOVOSTI V POGODBI EFET TER MOŽNI PREDLOGI REŠITEV

Razlike med slovenskimi pogodbami za kupoprodajo električne energije, kot so se sklepale v preteklosti med proizvajalci, Elesom in distributerji

Foto Marko Zaplatil

(v nadaljevanju slovenske pogodbe), in splošnim sporazumom izhajajo iz različnosti reguliranega in dereguliranega trga z električno energijo ter tudi iz drugih posebnih razlik. Ugotovimo lahko, da slovenske pogodbe in splošni sporazum sicer niso neposredno primerljivi, kljub navedenim razlikam pa se lahko zgledujemo po nekaterih rešitvah, ki jih ponuja splošni sporazum. Kupoprodajni posli, ki se sklepajo na trgu na veliko, so praviloma veliki in tvegani posli, njihove posledice pa so lahko z vidika finančnih rezultatov in ugleda tako pozitivne kot negativne. Slovenske pogodbe so bile v primerjavi s splošnim sporazumom zlasti nejasne pri primerih in posledicah neizpolnjevanja pogodbenih določil. V zvezi s tem lahko omenimo opredelitev primerov neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti, metode določanja odškodnine, opredelitev pravic do prekinitve dobav oziroma pogodbe, kalkulacije zneskov poravnave v primeru prekinitve pogodbe in podobno.

Tudi garancije so v sporazumu zelo natančno opredeljene, medtem ko so slovenske pogodbe na tem področju skope. Obseg, obširnost in podrobnost splošnega sporazuma bistveno presegajo te kategorije v slovenskih pogodbah in ponovno lahko sklepamo, da je eden od glavnih namenov splošnega sporazuma zavarovanje udeležencev pred raznovrstnimi tveganji, ki se pojavljajo na prostem trgu. Če na tem mestu ne upoštevamo tveganj neugodnih cenovnih gibanj in nekaterih drugih tveganj, se nevarnosti, ki izhajajo iz neustrezno oblikovanih pogodb, nanašajo predvsem na posledice, ki izhajajo iz neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti ene ali druge pogodbene strani. Udeleženci na trgu morajo ob sklepanju poslov dobro poznati in razumeti prednosti, slabosti, priložnosti in tveganja, ki so s poslovanjem povezana, in temu primerno sklepati takšne pogodbe, ki ob sprejemljivem tveganju prinašajo največje koristi. Poznati pa morajo tudi različne možnosti zava-

rovanja v pogodbah za različne primere, ki imajo lahko neprijetne posledice oziroma kjer lahko utrpimo precejšnjo škodo. Ob tem je treba ponovno poudariti, da število sporov med udeleženci po odprtju trga naraste, njihovo reševanje pa je praviloma zahtevno, drago in dolgotrajno. Ob podpisovanju pogodbe se moramo prav tako zavedati možnosti, da naši pogodbeni strani morda ne bo uspelo izpolniti vseh pogodbenih obveznosti, zato se je treba tudi v takšnih primerih zaščititi pred nesorazmernimi posledicami.

MOŽNA VLOGA SPLOŠNEGA SPORAZUMA EFET

Splošni dogovor EFET se v državah EU vse bolj uveljavlja kot standardizirana pogodba, ki pomeni pogodbeno podlago za dobavo/prevzem oziroma opcije za dobavo/prevzem na prostem dvostranskem trgu. Sklepamo lahko, da se bodo konkretne pogodbe na podlagi splošnega sporazuma sklepale predvsem pri mednarodnem trgovanju in med večjimi oziroma velikimi ter izkušenimi udeleženci na prostem trgu. Za manjše upravičene odjemalce oziroma udeležence pa je takšna pogodba zelo obsežna in zahtevna, zato lahko pričakujemo, da bodo praviloma sklepali pogodbe, ki bodo sicer tudi lahko bolj ali manj standardizirane, vendar hkrati enostavnejše in krajše. Priložnosti, ki se ponujajo, so večplastne. Udeleženci, ki bodo poznali trg, naravo kupoprodajnih poslov in znali tudi ocenjevati in obvladovati tveganja, tako lahko pričakujejo zeleno varnost, ugodne tržne cene, nekateri pa bodo lahko iz tega naslova kovali tudi dobiček. Ena od priložnosti, ki jo ima vsak udeležec, je tudi v tem, da nekatera tveganja preloži na drugo pogodbeno stranko, ne da bi s tem poslabšal svoj finančni izid. Tudi v Sloveniji bodo številni udeleženci pri sklepanju dvostranskih pogodb uporabljali splošni sporazum (ali pa se po njem vsaj zgledovali), saj je bistveno obsežnejši in podrobnejši, kot so bile praviloma pogodbe na reguliranem trgu v preteklosti. Oblikovan je nepristransko, in sicer tako za nakupno kot prodajno stran, ter tako vnaša večjo varnost, transparentnost in tudi likvidnost na hitro odpirajoči se trg z električno energijo.

MAG. KLEMEN PODJED

MARKETING VSE BOLJ VSTOPA TUDI V DISTRIBUCIJO

Tehnološki razvoj na koncu dvajsetega stoletja je spodbudil dramatične spremembe v gospodarstvu in trgovini v svetovnem okviru. Začela se je doba, ki jo zaznamuje proces globalizacije, kateremu se ne bomo mogli izogniti niti distributerji električne energije. Poglavitni namen deregulacije trgov z električno energijo je uvedba konkurence. Na ta način naj bi bila kupcem (odjemalcem) omogočena večja izbira med dobavitelji in različnimi produkti po konkurenčnih cenah.

Poti do cilja, povečanje konkurenčnosti in na ta način učinkovitosti, je več. Eno pomembnejših vlog pri tem bo imel vsekakor marketing, ki pred tem obdobjem ni opravljal pomembnejših funkcij. Za izbiro marketinških dejavnosti in medijskih ciljev moramo poznati svoje odjemalce, konkurente in medije. Glede na to, da je trg v fazi postopnega odpiranja in postajajo dosedanja dobavitelji konkurenti ter da se hkrati pojavlja nova - tako domača kot tuja - konkurenca, smo postavljeni pred dejstvo, da moramo začeti ustvarjati prepoznavnost, utrjevati ime in spoznavati možne napade konkurence. Vsak od nas si mora postaviti cilj in opredeliti pot, kako ta cilj doseči. Strateške možnosti se razlikujejo, zato so odločilni kriteriji, po katerih se te izbirajo. Upoštevati je treba izhodiščni položaj podjetja, atraktivnost posameznih tržnih segmentov, pripravljenost menedžmenta na tveganje, impulze in vplive iz okolja, pristojnosti in vire. Ob načrtovanju marketinških dejavnosti si je najprej treba odgovoriti na ključna vprašanja, ki pomenijo usmeritev uglasenih poti, ki vodijo k doseganju ciljev.

KAKŠNA JE TRŽNA POZICIJA?

Na trgu še vedno prevladuje mnenje med odjemalci, da smo podjetja z dosedanjim monopolnim položajem v tem trenutku prisiljena srečevati se s tržnimi spremembami, prilagajanja in moramo zato z vidika tržnega sistema stopiti v korak s časom. Na drugi strani pa prihaja na trg tudi konkurenca, ki išče svoje tržne segmente in agresivno poskuša pridobivati kupce.

KATERA JE CILJNA SKUPINA?

Še vedno ostajata dve primarni ciljni skupini, skupina upravičenih odjemalcev in skupina tarifnih odjemalcev, ter sekundarna ciljna skupina, v katero sodijo drugi trgi na lokalnem in globalnem trgu, ki vključujejo tako upravičene kot tarifne odjemalce.

KAJ JE NAŠE GLAVNO SPOROČILO JAVNOSTI?

Pomembna je predvsem dobra kreativna rešitev – zamisel, ki gradi poti, izhajajoč iz ciljev komuniciranja – na primer celostna podoba, imidž znamke in podjetja, različna ponudba in podobno.

KAKO LAHKO SPOROČILO NAJBOLJE PRENESEMO?

Glede na trenutno tržno stanje in glede na opredeljene cilje bo najprimernejše pulzno oglaševanje. To pa zahteva vključevanje različnih medijev (lokalnih in globalnih) in zajemanje različnih ciljnih skupin. Na razpolago imamo le krajše časovno obdobje, ko lahko predvsem utrjujemo zavest in pripadnost trenutnih odjemalcev. Jasno je, da doseg medijev raste skupaj z njihovo multiplikacijo v medijskem spletu. Pojavljanje v različnih medijih (z različnimi ali podobnimi sporočili) nam omogoča večjo zaznavnost in zapomnljivost v ciljni skupini.

KAKO BOMO PREVERILI UČINKOVITOST?

Vsako končano akcijo bomo analizirali z namenom, da ugotovimo njeno uspešnost in ponovljivost. Hkrati pa seveda pričakujemo, da se bo uspešnost marketinških akcij dolgoročno pokazala tudi v tržnem deležu in prodajnih rezultatih (poslovni uspešnosti).

KATERI NAČIN KOMUNICIRANJA V TRŽENJU IZBRATI?

Načeloma imamo štiri temeljne komunikacijske kanale, v okviru katerih je veliko možnosti. Izbrati pravo pa pomeni sprejemati odločitve o porabi sredstev, ki so razpoložljiva v zelo omejenem obsegu, glede na odzive in učinkovitost, ki jih pričakujemo. Skrivnost je v izbiri najbolj učinkovitega trženjskega komunikacijskega spleta.

KAKO NAČRTOVATI TRŽENJSKO STRATEGIJO?

Elektrika kot produkt nima oblike, barve, vonja ali okusa, zato je diferenciranje mogoče le na drugih ravneh. Prenašati jo je mogoče le po omrežju, kar pomeni pomembno omejitev, saj morata biti proizvajalec in odjemalec povezana. Poraba elektrike je sočasna z njeno proizvodnjo, ki mora slediti neenakomernemu časovnemu odjemu. Trženjska strategija naj bi upoštevala regionalno razsežnost, položaj v vrednostni verigi in položaj pri različnih skupinah kupcev. Glede na postavljene cilje imamo

pri trženju z električno energijo možnost izbire različnih temeljnih strategij (obramba in napad, samostojen nastop, povezovanje s poslovnimi partnerji in podobno). Trženjsko strategijo je treba preoblikovati v trženjske programe, in sicer s temeljnimi odločitvami o izdatkih, trženjskem spletu in razporeditvi prizadevanj. Trženjski splet (marketing miks) je niz instrumentov, ki jih podjetje uporablja, da sledi svojim ciljem in ciljnemu trgu. Sestavljen je iz štirih P-jev – product (izdelek), price (cena), place (prodajne poti), promotion (tržno komuniciranje). Le v trenutku, ko bo trženjski splet (4P) popoln, si lahko obetamo dobre rezultate trženjskih aktivnosti. Nikakor pa ne smemo izključiti pomembnih dejavnikov, ki vplivajo na trženjsko strategijo podjetja oziroma okolja (demografsko/ekonomsko, tehnološko/fizično, politično/pravno in socialno/kulturno) in tržnih udeležencev (dobavitelji, konkurenti, javnosti in trženjski posredniki). Odločitev je v naših rokah.

BOJAN HORVAT
NATALIA FRANKOVIČ

Foto Marko Zaplati

FRANCIJA ZA DVA ODSOTKA VEČ ELEKTRIKE

Francozi so lani proizvedli za slaba dva odstotka več električne energije kot leta 2000, poroča njihov operater omrežja RTE. Najbolj je narasla proizvodnja v hidroelektrarnah, in sicer za 10,8 odstotka, ter v jedrskih elektrarnah, kjer so pridobili lani za 1,5 odstotka več elektrike. Po drugi strani se je zmanjšala proizvodnja v termoelektrarnah – pridobile so namreč za 7,6 odstotka manj energije. Sicer pa so porabniki tudi v tem letu zahtevali več te dobrine. Poraba se je v primerjavi z letom 2000 povečala za 2,7 odstotka na 452 TWh, vzrok za večje povpraševanje pa je po pojasnilih RTE predvsem v ekonomski rasti in slabih vremenskih razmerah med letom. Večjo porabo je operater omrežja nadomestil z večjim uvozom – lani je Francija namreč uvozila za skoraj 14 odstotkov več energije, izvoz pa se je zmanjšal za 1,4 odstotka.

NORVEŠKA REKORDNA PORABA ZARADI HUDE ZIME

Norvežani so po podatkih njihovega energetskega direktorata NVE leta 2001 porabili rekordno količino energije, in sicer 125 TWh, kar pomeni, da se je poraba v zadnjem letu povečala za 4,1 odstotka, vendar predvsem na račun manjših odjemalcev. Industrijski so je namreč porabili za skoraj odstotek manj kakor leta 2000. Takrat so Norvežani porabili skupaj 123,9 TWh energije. Kot pojasnjujejo pri NVE, je bila lanska poraba toliko večja predvsem zaradi precej hladnejše zime, toda kljub temu da so porabniki zahtevali več, je proizvodnja upadla. Leta 2000 so njihovi proizvajalci pridobili skupaj rekordnih 143 TWh energije, največ v hidroelektrarnah, lani pa le 121,5 TWh, zato so morali manjkajočih 3,5 TWh nadomestiti z uvozom.

IZRAEL SIEMENS DOBIL POGODBO ZA PLINSKO ELEKTRARNO

Pogodbo podjetja OPC-Ramat Hovav za zgraditev prve izraelske elektrarne na zemeljski plin je dobila nemška inženirska skupina Siemens AG. Pogodba je bila dodeljena po dolgem sporu med OPC in Israel Electric Corp. (IEC) glede pravic zasebnega proizvajalca energije do prodaje elektrike porabnikom. Prvotna ponudba za projekt je bila izdana že leta 1997, še vedno pa se niso dogovorili, kolikšen odstotek pridobljene elektrike bo prodan IEC. Pričakovani strošek projekta je okrog 200 milijonov dolarjev, zmogljivost elektrarne pa bo 370 MW.

TELEKOMUNIKACIJSKO OMREŽJE ELESA

danes in jutri

Od leta 1997, ko je Eles začel s posodabljanjem svojega telekomunikacijskega omrežja, je bilo zgrajenih okrog 1000 kilometrov optičnih prenosnih tras ter prenosno SDH omrežje s približno 50 omrežnimi elementi. V tem času se je znatno povečala kakovost prenosa podatkov, v skladu s svetovnimi gibanji pa tudi količina prometa.

Poglavitna naloga Elesovega telekomunikacijskega sistema je, da omogoči optimalno obratovanje elektroenergetskega sistema Slovenije, kar pomeni, da mora telekomunikacijsko omrežje zagotavljati predvsem:

- sprotne podatke tehnično obratovalnim službam v centrih vodenja in drugim elektroenergetskim objektom po Sloveniji, s posebnim poudarkom na vodenju daljinsko vodenih objektov brez posadke;
- sprotno izmenjavo informacij med proizvajalci in porabniki električne energije;
- povezavo z dispečerskim centrom zahodnoevropske interkonekcije UCTE v Laufenburgu v Švici;
- povezavo z drugimi telekomunikacijskimi omrežji v Sloveniji in tujini.

Zahteve tehnično obratovalnih služb, kot tudi poslovne informatike in drugih telekomunikacijskih podsistemov so iz dneva v dan večje, poleg tega se pojavljajo novosti na področju telekomunikacij v Sloveniji, ki zadevajo tudi funkcionalne telekomunikacijske sisteme, kakršen je Elesov. Govorimo seveda o trženju telekomunikacijskih virov in ponudbi telekomunikacijskih storitev na prostem trgu telekomunikacij v Sloveniji. Vse to zahteva gradnjo najsodobnejših visoko razpoložljivih in kakovostnih telekomunikacijskih sistemov, ki se lahko prilagajajo vsem zahtevam po

zmogljivostih, kakovostnem prenosu podatkov in kakovostnih telekomunikacijskih storitvah. Pri gradnji optičnega telekomunikacijskega omrežja so bile uporabljene različne tehnologije optičnih kablov. Najpogosteje so uporabljeni kombinirani kabli, ki hkrati služijo kot strel vodna vrv iz kovinskih opletov, hkrati pa so tudi optični telekomunikacijski kabel – sistem OPGW, na nekaterih trasah pa je okrog strel vodnih vrvi ali celo faznih vodnikov na daljnovodu ovit popolnoma plastičen optični kabel – sistem OPWR. V enem primeru so optična vlakna vgrajena tudi v fazni vodnik daljnovoda – sistem OPPC. Zelo redko so kot del optičnega omrežja uporabljeni samonosilnimi kabli – ADSS, del privodnih relacij do glavnih optičnih tras pa je izveden z zemeljskimi optičnimi kabli.

POMEN OPTIČNIH ZANK

Konfiguracija optičnega omrežja sledi tako obstoječim trasam daljnovodov, kot tudi potrebam po zankanju. V večini primerov je sledenje daljnovodnim trasam dobrodošlo ravno zato, ker omogoča zgraditev telekomunikacijskega omrežja v obliki zank. V elektroenergetskem sistemu je treba iz vsake systemske elektrarne odvajati energijo v vsaj dveh ali več ločenih smereh, ravno tako je treba vsakega pomembnega porabnika električne energije napajati po več ločenih daljnovodih. Za tvorjenje optičnih pre-

nosnih zank, ki so temelj za prenosno SDH omrežje, je to dejstvo več kot dobrodošlo. Vsako telekomunikacijsko vozlišče v elektroenergetskem objektu ima dve fizično ločeni prenosni poti, kar bistveno pripomore k večji razpoložljivosti telekomunikacijskega prenosnega omrežja. Po drugi strani pa se pojavlja problem, ki izvira iz strogega sledenja optičnega omrežja daljnovodnim trasam. V primeru optičnega omrežja se tako vsi optični kabli stekajo oziroma združijo v eni točki – v RTP Beričevo. Pred dobrimi štirimi leti je Eles začel gradnjo prenosnega SDH omrežja, katerega temeljna platforma je optično omrežje. Optično omrežje, ki sledi trasam daljnovodnega omrežja, je narokovalo »strogo centralizirano« SDH omrežje, ki ga je moč graditi v obliki zvezde, kot verige SDH omrežnih elementov, ki izvirajo iz središča in se v nekaterih primerih zaključijo po istem optičnem kablu (tako imenovane ploščate zanke). V primeru, da optično omrežje to omogoča, je mogoče narediti več pravih SDH zank. V primeru Eles so SDH zanke regijsko oblikovane in se stikajo v eni točki – v RTP Beričevo. RTP Beričevo je res redundančni center vodenja elektroenergetskega sistema Slovenije, vendar se večina telekomunikacijskih podatkov oziroma večina zvez steka na drugi konec Ljubljane – v Republiški center vodenja elektroenergetskega sistema Slovenije. RCV

in RTP Beričevo sta povezana z dvema zemeljskima optičnima kabloma – enim s 30 optičnimi vlakni in drugim z 288 optičnimi vlakni. V RTP Beričevo so trenutno nameščeni štirje SDH omrežni elementi, od katerih vsak predstavlja po eno zanko SDH. Tri zanke SDH s prenosno hitrostjo STM-4 oziroma 622Mbit/s »pokrivajo« Štajersko, Dolenjsko in Primorsko-Gorenjsko regijo. Te tri zanke so medsebojno povezane s povezavami STM-1 ravno v RTP Beričevo. Četrta zanka SDH, s prenosno hitrostjo STM-16 v RTP Beričevo, ni povezana z drugimi tremi zankami STM-4. Štajerska zanka STM-4 in Zahodna zanka STM-16 se »srečujeta« tudi v objektu RCV, kjer sta povezani s povezavami s prenosno hitrostjo STM-1. Omrežni element zanke STM-16 v RTP Beričevo služi ta trenutek kot najpomembnejše pristopno vozlišče omrežnih elementov SDH s preno-

sno hitrostjo STM-1. Le-ti se namreč najpogosteje nameščajo h komercialnim uporabnikom Elesovih telekomunikacijskih zmogljivosti.

NOVE TEHNOLOGIJE PRINAŠAJO NOVE POTREBE

Eles trenutno na prostem trgu telekomunikacij nastopa predvsem kot ponudnik najetih vodov. Za tako vrsto ponudnika imamo v Elesu dokaj dobro hrbtenično prenosno omrežje, ki ga je vsekakor treba dograjevati in nadgrajevati. Dokler Eles globalno ne reši problema fizičnega dostopa do končnih kupcev, je smiselno, da ostane pri strategiji ponujanja prenosnih zmogljivosti večjim kupcem, do katerih je mogoče položiti optični kabel. V skladu s to usmeritvijo mora biti prilagojena tudi morebitna ponudba telekomunikacijskih storitev z dodano vrednostjo (povezava omrežij LAN večjih zakupnikov, centri za zaščito podatkov). Z večanjem prometa v omrežju SDH in z intenzivnim priključevanjem omrežnih elementov s prenosno hitrostjo STM-1, ki se vgrajujejo predvsem pri komercialnih strankah, prihaja do tako imeno-

vanih »ozkih grl« v prometnem pretoku. Komercialne uporabnike Elesovih zmogljivosti zanimajo predvsem zveze prenosnih hitrosti od 2Mbit/s navzgor, in to na relacijah med Koprom (Gorico), Ljubljano in Mariborom oziroma med naštetimi mesti in tujino. Glavnina prometa poteka predvsem na relaciji med Ljubljano in Mariborom ter med Ljubljano in Dravogradom, kjer je povezava med Elesovim omrežjem in omrežjem avstrijskega ponudnika telekomunikacijskih storitev UTA. Večine Elesovih kupcev ne zanimajo zveze znotraj posameznih mest, pač pa zveze na prej omenjenih relacijah. Zato bo kljub prihodnji realizaciji mestnih zank treba poskrbeti za dovolj velike prenosne zmogljivosti na medmestnih relacijah. Zaradi naraščajoče rasti prometa v omrežju SDH ugotavljamo, da to enostavno postaja pretesno za vse potrebe. Zato so bili v zvezi s tem lani narejeni pomembni koraki. Pripravlja se gradnja še druge zanke s prenosno hitrostjo STM-16 ter vgradnja prevozovnikov SDH na lokacijah RTP Beričevo, HE Dravograd ter RTP Maribor. Bolj kot trenutno aktualne dograditve omrežja SDH so zanimivi načrti o prestrukturiranju obstoječega omrežja SDH ter gradnji novega hrbteničnega prenosnega omrežja, na katerega bi se prestrukturirano obstoječe omrežje SDH navezovalo. Zavedati se moramo, da je trenutno obstoječe omrežje SDH prvenstveno namenjeno prenosu signalov, ki zgodovinsko izhajajo iz sveta govora. S povečanjem podatkovnega prometa prihaja vedno bolj v ospredje prenosna tehnologija DWDM (gosto multipleksiranje valovnih dolžin). Ker pa je multipleksiranje valovnih dolžin še vedno sorazmerno draga prenosna tehnologija, je smotrno pred njeno uvedbo karseda izrabiti prenosne valovne dolžine skozi optično vlakno. Tak način prenosa nam omogočajo zelo zmogljiva optična stikala oziroma prenosne naprave nove generacije.

BORIS LAGLER

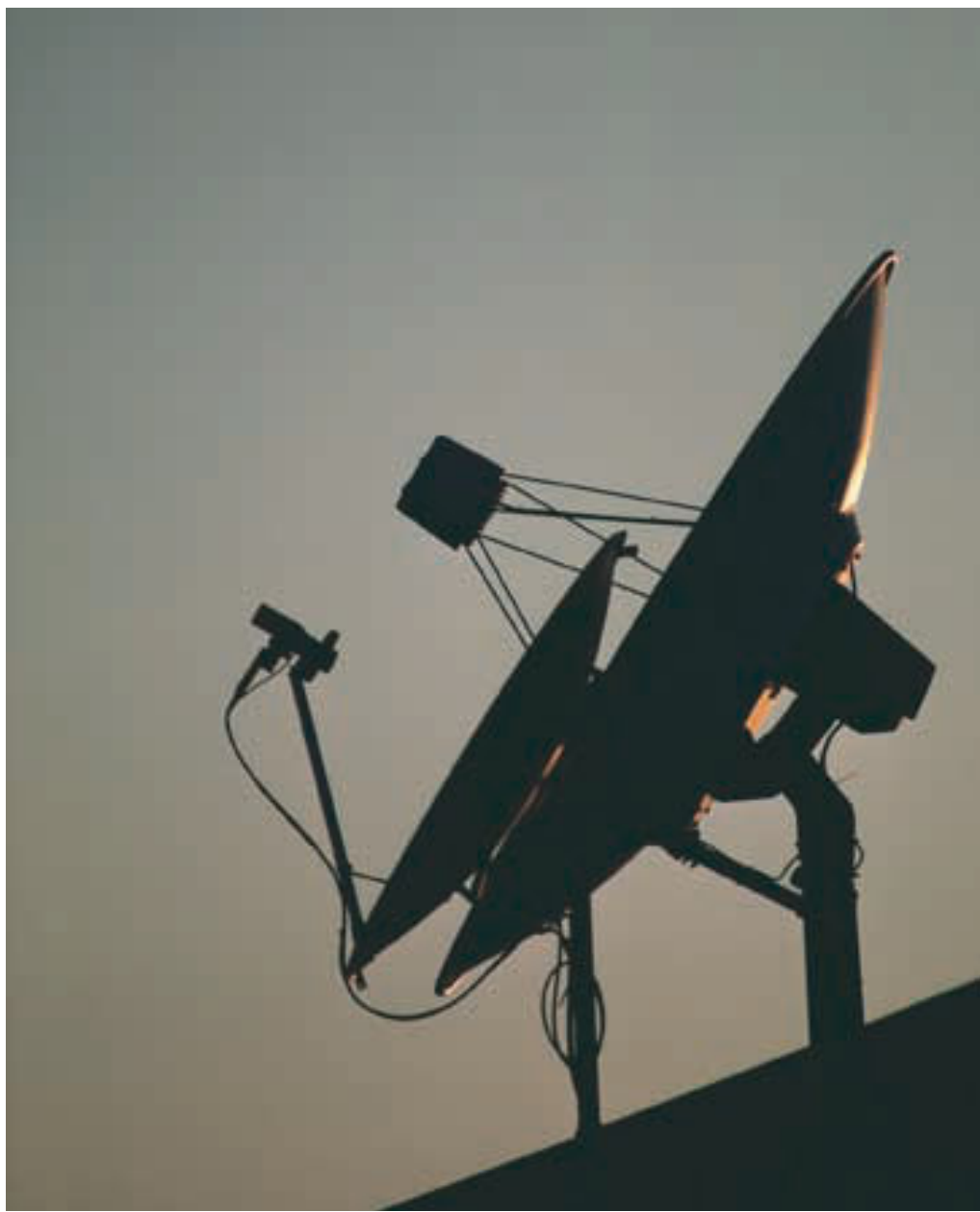

Foto arhiv

13. mednarodna konferenca o zaščiti elektroenergetskih sistemov PSP 2002

Organizator:

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za elektrotehniko

**Univerza v Mariboru, Fakulteta za elektrotehniko,
računalništvo in informatiko**

Slovenija, Bled

25.–27. september 2002

Univerza v Ljubljani, Laboratorij za EES v sodelovanju z Univerzo v Mariboru, Sloko Cigre in Slovensko sekcijo IEEE, pod vodstvom prof. dr. F. Gubine organizira 13. mednarodno konferenco o zaščiti elektroenergetskih sistemov z naslovom »Power System Protection - PSP 2002«, ki bo potekala od 25. do 27. septembra 2002 v hotelu Golf na Bledu. Konferenca je mednarodna, zato bo uradni jezik angleški.

Strokovnjaki naj prijavijo referate z naslednjih področij:

1. Razvoj digitalnih zaščitnih algoritmov
2. Določanje mesta okvare in analize okvar
3. Novi koncepti v zaščiti elektroenergetskega sistema
4. Integracija funkcij zaščite, vodenja in telekomunikacijske opreme v postajah
5. Kooordinacija in nastavitev zaščite v tržnih razmerah
6. Vzdrževanje zaščitnih sistemov
7. Simulacijska in preizkuševalna orodja
8. Komunikacije in komunikacijski protokoli v zaščitni tehniki
9. Ocenitev in blažitev motenj pri kakovosti električne energije
10. Zamenljivost zaščitnih sistemov in komponent
11. Primeri iz prakse

Podjetja vabimo, da na konferenci sodelujejo kot sponzor oziroma z reklamnim oglasom v zborniku konference. Vabimo vas tudi, da na konferenci predstavite vaše proizvode, saj se je bo udeležilo večje število domačih in tujih strokovnjakov s področja zaščite elektroenergetskih sistemov.

Podrobnejše informacije lahko dobite: Tajništvo PSP 2002, dr. Jurij Curk, Iskra Sysen, tel.: 01 500 43 00, ali mag. Gregor Verbič, Fakulteta za elektrotehniko, Tržaška 25, 1000 Ljubljana, tel: 01 4768 291, faks: 01 4264 651, e-pošta: conferen@strela.fe.uni-lj.si, ali na internetu: <http://www.psp-conference.org>

ŠTUDIJSKI KOMITE 22

MED aktivnejšimi

Čeprav se študijski komiteji Sloko Cigre sestajajo bolj poredko, to ne pomeni, da njegovi člani niso aktivni, temveč ravno nasprotno, da se sestajajo predvsem tedaj, ko je treba pregledati potek opravljanja zastavljenih nalog in se dogovoriti za akcije v prihodnje. Dela je namreč precej, časa med posameznimi konferencami pa malo.

V prostorih Elesu se je 12. februarja na svoji redni letni seji sestel študijski komite 22 SLOKO CIGRE, ki se ukvarja s problematiko, povezano z nadzemnimi vodi. Seja je bila namenjena pregledu aktivnosti v minulem letu, člani pa so se lahko seznanili tudi z nekaterimi napovedanimi spremembami v sami organiziranosti te svetovne strokovne organizacije in najnovejšimi ugotovitvami s posameznih strokovnih področij, vključenih v delo tega študijskega komiteja. Kot je uvodoma poudaril predsednik **dr. Franc Jakl**, so bili člani tega študijskega komiteja tudi v minulem letu med aktivnejšimi, o čemer priča tudi bogat seznam udeležb na domačih in mednarodnih strokovnih konferencah ter aktivno sodelovanje v vseh vidnejših študijskih delovnih skupinah, med katerimi naj za obuditev spomina omenimo 5. konferenco slovenskih elektroenergetikov maja lani na Bledu, zasedanje študijske skupine za vodnike na Švedskem, mednarodno konferenco o zaledenitvah na Norveškem, pa študijske skupine za meteorologijo pri nadzemnih vodih v Južni Afriki in zasedanja nacionalnih komitejev Hrvaške ter Bosne in Hercegovine.

Člani študijskega komiteja 22 so poleg tega imeli tudi vrsto formalnih in neformalnih srečanj s predstavniki

drugih nacionalnih komitejev, ki delujejo v okviru pariške CIGRE, precej truda pa so vložili tudi v nadaljevanje dela za izdelavo novih predpisov s področja gradnje nadzemnih vodov in pridobitev ustrezne zakonodaje s tega področja. Kot smo lahko slišali, delo v zvezi s tem še ni v celoti končano, čeprav je bila prva pobuda za sestavo novega pravilnika o gradnji nadzemnih vodov napetosti 1 do 400 kV dana že leta 1995. S sklenitvijo pogodbe z EIMV leta 2000 so se zadeve sicer začele premikati, tako da je bil lani izdelan osnutek študije in opravljena tudi revizijska obravnava, s čimer je vsaj po tehnični plati ta projekt v sklepnih fazah. Vendar pa bo potrebno še veliko truda do dokončne objave pravilnika oziroma izpeljave celotnega uradnega postopka. Drugače pa bi lahko naloge, ki člane tega študijskega komiteja še čakajo v prihodnje, najbolje opredelili kar z ugotovitvami, ki so jih sprejeli po peti konferenci slovenskih elektroenergetikov. Ob uvajanju tržnih zakonitosti postaja učinkovita izkoriščenost daljnovodov še bolj pomembna, slednjo pa je mogoče doseči le z dinamičnim monitoringom tehničnih obremenitev daljnovodov s pomočjo geografskega informacijskega sistema, ki ga bo treba še do-

polnjevati. Prav tako je treba pridobiti mikro meteorološke podatke za predvidene trase daljnovodov, ki jih še načrtujemo (400 kV Beričevo–Krško, Cirkovce–Madžarska in Okroglo–Italija). Glede na vrsto novosti pri tehnoloških rešitvah vodnikov je v razmerah sprostitev trga za električno energijo treba izdelati študijo optimizacije vodnikov v slovenskem prenosnem omrežju, nadaljevati je treba s sistematičnim zbiranjem podatkov o učinkovitosti delovanja medfaznih distančnikov pri preprečevanju medfaznih kratkih stikov na dvosistemskih 110 kV daljnovodih, ki nastajajo zaradi dodatnih obtežb. Prav tako bo treba še naprej zbirati podatke o elektromagnetnem sevanju v naravnem in življenjskem okolju na terenu, in sicer predvsem z namenom spremembe sedanje zelo stroge slovenske uredbe, ki projektantom in graditeljem daljnovodov povzroča veliko težav in stroškov. Veliko strokovnih nalog pa se nanaša tudi na nadaljnje analize in spremljanje dogajanj, povezanih z uvajanjem novih materialov in tehnologij, kot so kompozitni izolatorji, zaščitni vodniki z vgrajenimi optičnimi kablji in podobno, ter tudi na spremljanje novih okoljevarstvenih standardov in njihovo uvajanje v elektroenergetiko. Zanimiva naloga v okviru študijske-

ga komiteja 22 je tudi priprava študije o vplivu vetra, padavin in temperatur na samo obtežbo vodnikov ter oblikovanje teh ugotovitev v pravilnik, ki bo v pomoč projektantom in graditeljem, pri čemer je bila tokrat članom na kratko predstavljena tudi raziskovalna naloga na temo vetrovnih pritiskov v Sloveniji, ki naj bi bila tudi podlaga za izdelavo nacionalne vetrovne karte.

NOVA ORGANIZIRANOST CIGRE

Mednarodna CIGRE s sedežem v Parizu sodi med največje strokovne organizacije na svetu, saj združuje kar 52 nacionalnih komitejev z vsega sveta, med njimi tudi iz Slovenije. Dosedanje delo je bilo organizirano v 15 študijskih komitejih in številnih delovnih podskupinah. Kot je povedal **mag. Krešimir Bakič**, je bil na spomladanskem zasedanju tehniškega in administrativnega odbora CIGRE Paris, ki je zasedal aprila lani na Kitajskem, obravnavan predlog nove organiziranosti, bolj prilagojen strukturnim spremembam znotraj energetskega sektorja kot posledice odpiranja trga z električno energijo. Tako naj bi bilo namesto 15 poslej 16 študijskih komitejev, od tega deset dosedanjih in šest novih. Študijski komitej 22 je tako preimenovan v B 2 in bo poleg prenosa vseboval še distribucijo, med komiteje z novimi vsebinami pa gre šteti predvsem komitej za regulacijo in trgovanje z energijo ter za distribucijske sisteme in razpršeno proizvodnjo. Takšna nova organiziranost CIGRE naj bi bila sprejeta na letošnjem zasedanju avgusta v Parizu in se bo posledično prenesla tudi na vse nacionalne komiteje. V zvezi s tem je bilo še rečeno, da sama reorganizacija ne bo bistveno vplivala na število slovenskih zastopnikov v organih CIGRE, kjer imamo na posameznih položajih ta hip šest članov. Vsekakor pa bi bilo treba premisliti o morebitnem sodelovanju tudi v novih predlaganih študijskih komitejih in vključitvi mlajših sodelavcev, saj je ravno sodelovanje domačih strokovnjakov v takšnih organizacijah najboljša pot za bogatitev strokovnega znanja, izmenjavo izkušenj in prenos sodobnih tehnologij v Slovenijo.

BRANE JANJIC

Foto arhiv

NABIRALNIK, POLN E-SLAME

E-slama je danes eno od največjih internetnih prekletstev. Sestavljajo jo nezaželeni elektronska sporočila, pogosto obogatena s komercialno ali skrito pridobitno vsebino, ki jih avtorji v množičnih dvojnikih pošiljajo na številne e-naslove. Ameriški izraz spam so člani razvpite komedijantske skupine Monty Phytton prevzeli od podjetja Hormel, ki še danes proizvaja pločevinke jedi iz zmlete svinine - SPAM. Te se še radostno spominjajo preživeli ameriški marinci iz druge svetovne vojne.

Še dolgo po letu 1994, ko sem začel uporabljati internet, se nisem dosti razburjal zaradi e-slame, vendar mi je zadnje leto dokončno prekipelo. Morda že kažem znake pregovorne sitnobe, ki se v moške kosti naseli v srednjih letih, in sem zato manj strpen do e-poštnih neumnosti. Vsak dan namreč dobim tri ponudbe za poceni viagrine nadomestke, pet povabil za obisk spletnih iger na srečo, dve ponudbi za podaljšanje pomembnega moškega tkiva, sedem naslovov za ogled prijaznih Azijk in dva predračuna za programje DeCSS, s katerim naj bi menda brez težav izdeloval nezakonite dvojnike digitalnih filmov na ploščah DVD. Mimogrede, sto dolarjev za DeCSS si lahko privarčujemo, če si programje v spletu poiščemo sami, ker je tam zastoj. Ne smem pozabiti še na prijazne nasvete o tem, kako v mesecu dni zaslužiti 25.000 dolarjev ali kako poslati verižno pismo naprej na deset naslovov in s tem preprečiti, da bi mi sredi Prešernove odpadlo levo stopalo, da bi se mi šefinja gopodinjstva odelila na Sicilijo in da bi mi ne poginili odojki, ki jih redim na balkonu.

V ZDA se je že šest milijonov ljudi v 24 zveznih državah prijavilo, da ne želijo prejemati »teletrženjskih telefonskih klicev«, kar jim omogoča nova zakonodaja za preprečevanje nezaželene telefonske prodaje. Mimogrede - tako zakonodajo bi potrebovali tudi pri nas, saj nam čedalje bolj težijo po telefonu, ali že vemo, kako bomo na stara leta samo z državno

pokojnino životarili in ali smo že naročili novi leksikon o nočnem življenju oranžnoglavih žab. To me ne zanima, saj z mojim delovnim urnikom pokojnine ne bom dočakal, za sociologijo žabjih zabav pa se kot neintelektualec ne zanimam. Žal večina internetnih izvedencev tako v Ameriki kot tudi v Evropi meni, da zakonodaja proti pošiljanju e-slame ne bo nikoli zaživela, saj jo je zelo težko uveljavljati prav zaradi neizmernih količin nezaželenih sporočil, ki jih je po nekaterih ocenah že za polovico vse svetovne e-pošte.

Predstavniki organizacije SpamCon za boj proti e-slami je prepričan, da e-poštni seznam prejemnikov, ki nočejo e-slame, ne bodo nikoli delovali prav zaradi precej večje zmešnjave z naslovi v internetu kakor pa v javnem telefonskem omrežju. Nekateri e-naslovi naj bi ohlapno pripadali na stotine uporabnikom, medtem ko naj bi posamezniki imeli tudi na ducate različnih e-predalčkov, ki jih menjavajo kot umazane spodnjice. Kljub temu ameriški bojevniki proti e-slami pozdravljajo odločitev sodnika za prekrške v zvezni državi Washington, ki je štirim e-slamarjem naložil, da morajo uporabniku Bennetu Haseltonu plačati vsak po 500 dolarjev. Pošiljatelji naj bi kršili tri leta star protislamovski zakon Washingtona, po katerem je prepovedano pošiljati elektronska sporočila, ki nimajo veljavnih oziroma pravih naslovov v polju »Od:« - »From:«.

Premika se tudi v Evropski zvezi (EU). Njeni ministri za telekomuni-

kacije so v začetku lanskega grudna oziroma decembra glasovali za splošno prepoved pošiljanja e-slame, saj naj bi bila Evropa tik pred silovitim preskokom e-slame iz internetnih poštarnih sistemov v mobilni sporočilni sistem SMS. Predstavljamo si lahko, kako bi šele vsi preklinjali, če bi začeli vsak dan dobivati na desetine besedilnih reklam na zaslone svojih mobidud! Prepoved internetne in esemesovske e-slame je del osnutka novega evropskega zakona o elektronski zasebnosti in komunikacijah. Belgijski telekomunikacijski minister **Rik Daems** meni, da je zdaj že popolnoma jasno, da bo EU od pošiljateljev množične »poslovne e-pošte« zahtevala, da od naslovnikov pridobijo izrecno privoljenje, preden jih zasujejo z elektronskimi sporočili. Evropska združenja za zaščito porabnikov so navdušeno sprejela odločitev Ministrskega sveta EU, saj naj bi e-slama po ocenah Evropske komisije stala porabnike v državah EU kar deset milijard evrov na leto. Zakon zdaj čaka na razpravo v Evropskem parlamentu.

No, za zdaj lahko običajnega uporabnika e-pošte najučinkoviteje zaščiti kar njegov internetni dobavitelj (ISP), ki v svojih strežnikih odstranjuje najbolj očitno e-slamo in opozarja druge ISPe, naj mu je po medomrežnih vodih ne pošiljajo. S splošno gonjo proti e-slami pa niso zadovoljni prav vsi, saj množična nenaročena komercialna e-pisma naj ne bi bila vedno protizakonita. Predstavniki ameriške industrije za e-poštno trženje (e-mail marketing) opozarjajo, da bodo kmalu sami potrebovali zakonsko zaščito pred pretiranim preganjanjem e-slame, če želijo še naprej trgu zagotavljati »poštene storitve«. Normalnemu človeku se včasih zdi neverjetno, da se slamarjem splača razpečevanje najbolj bebastih poslovnih ali duhovnih besedil na desetisoče e-naslovov po svetu. Tudi za širjenje e-slame namreč veljajo železna kapitalistična pravila: če ne bi vsaj kak odstotek prejemnikov odgovarjal na e-slamo, bi ta prenehala krožiti po medomrežnih žilah in jih mašiti. Če ne bi na nezaželeni e-sporočila nihče odogovarjal, bi s časom e-slama izginila. **P. T. Barnum**, cirkusant in ameriška legenda ljudske zabavišne industrije, je nekoč menda povedal, da se vsako minuto rodi nov naivnež.

Če je morda delček slovenske po-sočnine res poniknil v internetnih globinah Nigerije in so številke slovenskih kreditnih kartic čislane v ru-skih in kajmanskih pornografskih spletiščih, potem smo Kranjci res že postali del smelega novega kibernet-skega sveta. Morebiti smo današnji internetniki do grla siti e-slame, ven-

dar je bodo čez nekaj stoletij toliko bolj veseli arheologi oziroma antro-pologi. V zaprašenih katakombah in-terneta 24. stoletja bodo preživeli po-rumeneli dvojniki slamnatih e-pi-sem, ki bodo nema priča o stanju medomrežne civilizacije na prelomu tretjega tisočletja. Na svidenje, torej: urno moram odpreti smetnjak v svo-

jem poštnem programu in iz njega rešiti naslov podjetja, ki prodaja pilu-le za povečanje dlakovosti moškega oprsja in IP-številko spletišča pridnih dekel, ki pridejo navidezno očistit mojo sobo za 1000 tolarjev na uro ...

DAVID PAHOR

AMSTERDAMSKA BORZA ELEKTRIKE

(<http://www.apx.nl/>)

Spletna stran nizozemske borze za trgovanje z elektriko je oblikovana klasično »e-nergetsko« - strogo in enostavno. Na vrhu vsake strani je nespremenljivo modro zglavje s štirimi občimi in stalnimi skoki na Povezave, Odgovore, E-pošto in Slo-varček. Leva navpična usmerjevalna pasica v istem modrem odtenku vsebuje manjši stolpec z vsemi povezavami, med katerimi so najbolj zanimive Sistem trgovanja, Tržni izidi, Podatki o družbi in Tiskovno središče. Žal nas zadnja ne pripelje do is-kalnega polja za poizvedovanje po polnem besedilu, vendar imamo na voljo vsaj ves arhiv prispevkov. Družbo APX (Amsterdam Power Exchange) so na Nizozemskem ustanovili, da bi podpirala čim hitrejšo liberalizacijo domačega in evropskega trga električne energije. APX je prva evropska borza z elektriko, ki že od samega začetka delovanja omogoča tudi mednarodno trgovanje. Ena od njenih pomembnejših stori-tev je dnevni, takojšnji trg (spot market), s katerim lahko proizvajalci, distributerji, veliki porabniki, trgovci in industrijski uporabniki kupujejo in prodajajo elektriko dan vnaprej. Samodejni računalniški sistem meri učinkovitost trga z objavljanjem sprotnih cen, kar zagotavlja obsežno preglednost trga in dobro povezljivost z drugi-mi evropskimi elektroborzami. Od začetka leta 2001 trguje APX že z desetino vse električne porabe na Nizozemskem. Poleg takojšnjega trga pa so Nizozemci razvili tudi izravnalni trg (adjustment market), ki udeležencem daje utečene postopke za odpravljanje tržnih neravnovesij. Te se nenapovedano pojavljajo večkrat na dan zaradi naključnih nihanj v porabi ali proizvodnji električne enrgije. Izravnalni trg APXa uporablja model urnih cen in količin ter blokovnega trgovanja, da kot po-srednik samodejno usklajujeje ponudbo in povpraševanje med končnimi udeleženci, ki pri tem ne trgujejo neposredno drug z drugim. Izravnalni trg tekoče in stalno ob-javlja natančne podatke, kot so prodajne in nakupne cene v evrih na MWh ter ob-seg sklenjenih poslov.

SPLETNI PRIROČNIKI SAFARI

(<http://safari.oreilly.com/>)

Ste že kdaj preklinjali, ko ste hoteli kupiti najnovejši angleški priročnik o priljub-ljeni pisarniški zbirki ali programu za grafično oblikovanje, pa so vas v knjigarni grdo presenetili s ceno, ki je krepko presegala 10.000 tolarjev? No, po lastnih bese-dah se je ameriška založba O'Reilly odločila, da deskarskim knjižnim moljem omo-góči, da lahko v elektronski knjigarni Safari prebirajo vsebino njenih knjig in pri-ročnikov drugih založb, kot so Addison Wesley, Adobe Press, New Riders, Prentice Hall in Peachpit Press. Po Safarijevem e-seznamu lahko iščemo po vseh objavljenih naslovih računalniških in informacijskih priročnikih ter si brezplačno ogledujemo vzorčne strani. Če se ojunacimo, lahko že za 10 mesečnih dolarjev začnemo brati s spletnim brskalnikom. Seveda pa s tem ne kupimo knjige v elektronski obliki, tem-več samo plačamo za njen ogled na daljavo. Izbiramo lahko med stotinami knjig v tako raznolikih zvrsteh, kot so poslovni programi, večpredstavnost, programiranje ali pa razvoj spletnih strani, upravljanje strežnikov in načrtovanje sistemov IT. Ali je Safari prava rešitev za zvedave bralce, pa je odvisno tudi od tega, ali že sodimo v novi elektronski rod, ki ga ne moti stalno boljšanje v katodno cev, ali pa nam je še vedno ljubše šelestenje papirja med prsti. Kar se tiče mene, bi lahko že nocej zagnal svoj monitor skozi okno na nič hudega slutečo mačko, ki se prav zdaj odpravlja na nočno izmeno ...

ZIMSKE IGRE HIDROPROIZVODNJE

Na smučiščih **Areha** je v organizaciji športnega društva Dravskih elektrarn 1. februarja potekalo že deseto zimsko športno srečanje smučarjev vseh slovenskih hidroelektrarn, tekmovanje pa so se udeležili tudi gostje iz Italije. Druženje ljubiteljev zimskih športov iz športnih društev Dravskih, Savskih in Soških elektrarn so lani sicer prekinile izjemno neugodne snežne razmere in čeprav je sprva kazalo, da letos ne bo takšnih težav, je narava organizatorjem znova obrnila hrbet, tako da so se morali kar krepko potruditi za ustrezno pripravo veleslalomске proge. Kakor koli že, tekmovanje je v celoti uspelo in prepričan sem, da je bilo vseh 82 tekmovalk in tekmovalcev s tradicionalno dobro organizacijo štajerskih gostiteljev tudi tokrat zadovoljnih. Sicer pa kot je v pozdravnem nagovoru pred podelitvijo odličij poudaril novoizvoljeni predsednik športnega društva DEM **Viljem Pozeb**, je smisel zimskih in poletnih merjenj športnih moči predstavnikov slovenske hidroproizvodnje predvsem v druženju in medsebojnem spoznavanju sodelavcev, ki opravljajo podobna dela in so tudi drugače poslovno povezani, a imajo le malokrat priložnost tudi za osebne in bolj neformalne stike. Da takšno sodelovanje Dravskih elek-

Foto Brane Janjč

Prehodni pokal bo tretji zaporedni zmagah svoje stalno mesto dobil v Novi Gorici.

Najhitrejša med vsemi sta tokrat prišla iz Soških elektrarn.

Foto Brane Janjč

trarn sega tudi zunaj državnih meja, potrjuje tradicionalna udeležba tekmovalcev iz Italije, ki so že nekaj let redni udeleženci tovrstnih srečanj, pri čemer so bili tudi letos vabljeni predstavniki Hrvaške in Avstrije, ki pa se žal srečanja tokrat niso mogli udeležiti. Drugače pa hidraši športne igre vedno izrabijo tudi za poslovno srečanje na direktorski ravni in tudi letos ni bilo nič drugače, pri čemer so bila seveda v ospredju vprašanja, povezana s skupnim nastopom v okviru holdinga slovenskih elektrarn. Kot smo lahko slišali v pozdravnih besedah pred podelitvijo medalj najboljšim, si bodo podjetja vsekakor prizadevala, da bi ohranili tovrstno druženje še naprej, pri čemer naj bi se že prihodnje leto srečali na skupnih igrah vseh združenih proizvodnih podjetij.

SENG NAJBOLJŠE ŽE TRETJIČ

Letošnjega tekmovanja v veleslalomu se je udeležilo 56 tekmovalcev in 21 tekmovalk, med sabo pa se je pomerilo tudi pet gostov iz Italije. Moški so tekmovali v štirih, ženske pa v treh starostnih skupinah, pri čemer je bil pri prvih absolutno najhitrejši **Matej Bradaška** iz SENG s časom 40,85, najhitrejša med vsemi pa **Edita Gerbec** (47,05) tudi iz SENG. Ker so se veleslalomisti iz Soških elektrarn dobro odrezali tudi v posameznih starostnih skupinah, je tudi skupna zmagaz osvojenimi 168 točkami pripadla **Soškim elektrarnam**, ki so si tako s tretjo zapovrstno zmagaz v trajno last prislužili tudi prehodni pokal. Na drugo mesto so s 147 točkami prislučali predstavniki **Savskih elektrarn**, skupno 141 osvojenih točk **Dravskih elektrarn** pa je na koncu zadostovalo le za tretje mesto. In kako so se po posameznih tekmovalnih skupinah odrezali posameznice in posamezniki? V najmlajši skupini dekle do 30 let je bila najhitrejša **Edita Gerbec** (SENG), druga **Nevenska Gerbec** (SENG) in tretja **Joži Štopfer** (SEL). V skupini od 31 do 40 let je največ smučarskega znanja pokazala **Nives Podgornik** (SENG), za njo se je uvrstila **Simona Gorše** (SEL) in tretja je bila **Minka Vidovič** (DEM). V skupini C od 41 do 50 let pa je vratca na progi najhitreje premagala **Maja Kramar** (SEL), druga je bila **Sonja Ločniškar** (SEL) in

Hidraši športna tekmovanja vedno izrabijo tudi za poslovna srečanja, na katerih bolj sproščeno obravnavajo aktualna vprašanja.

tretja **Aleksandra Pirih** (SENG). Med mladinci do 30 let pa se je najbolje odrezal **Matej Bradaška** (SENG), sledil mu je **Boštjan Čopi** (prav tako SENG) in kot tretji je skozi cilj prispel **Jani Koselj** (SEL). V skupini od 31 do 40 let se je najbolje odrezal **Marko Grmek** (DEM), drugi je bil **Miran Krelj** (SEL) in tretji **Samo Pirjevec** (SEL). V kategoriji C, v kateri so moški od 41 do 50 let, so prva mesta v celoti pripadla DEM, in sicer je bil najhitrejši **Oto Pernat**, drugi **Zlatko Urih** in tretji **Danilo Ažnik**. Med tistimi nad 50 let pa se je po strmini najhitreje spustil **Jože Zorč** (SENG), za njim je bil na cilju **Valter Capl** (DEM) in kot tretji je prispel **Edo Haberman** (DEM). Med gosti iz Italije pa se je najbolje odrezal **Gianpaolo Fregonese**, za njim je nekoliko zaostal **Primo Puntil** in tretji je bil **Renzo Casali**. Ob tem naj še omenimo, da so se gostje iz sosednje države ob tej priložnosti še enkrat iskreno zahvalili za izkazano gostoljubje in slovenske predstavnike hkrati povabili na državno smučarsko tekmovanje italijanskih elektroenergetikov, ki bo marca.

BRANE JANJČ

DISTRIBUCIJSKE IGRE V CERKNEM

Devete zimsko športne igre so uspešno uresničili kolegi iz podjetja Elektro Primorska. V smučarskem centru **Cerkno** so se 2. februarja v veleslalomu in smučarskem teku v vseh starostnih kategorijah pomerili tekmovalci iz vseh petih elektrodistribucijskih podjetij. Tudi tokrat se je pokazalo, da tovrstne prireditve poglobljajo prijateljsko sodelovanje med distribucijskimi podjetji. V času brezdušne gonje za materialnimi dobrinami je prizadevanje za človeške in športne vrline še toliko bolj pomembno.

»Kjer zima postane užitek«, je med drugim zapisano v reklamnem prospektu smučarskega centra Cerkno. In tako je tam tudi v resnici. **Veronika Fermevc - Ban** iz Slovenske Bistrice je kot udeleženka srečanja povedala, da je bilo v resnici še lepše, kot je prikazano na razglednicah z zimskimi motivi Cerknega. Na hitro je smučarsko sceno takole opisala: le-

Foto Brane Janjč

Foto arhiv Elektro Primorske

Zimske športne igre v Cerknem bodo distributerjem gotovo ostale v lepem spominu.

po vreme, vse velike površine so bile zasnežene, smučarski tereni so bili primerni za vse kategorije smučarjev, odlična organizacija gostiteljev, od priprave veleslaloma in smučarskih tekov, pa vse do priprave malic, čaja, kosila in zabavnega programa ob proglačitvi rezultatov tekmovanj v hotelu Cerkno. Elektro Primorska si kot organizator zimskih športnih iger vsekakor zasluži veliko pohvalo in zahvalo za vse, kar je omogočila udeležencem tekmovanj. Skrivnost uspešne organizacije iger se verjetno skriva v dejstvu, da so Primorci trma-

sti, vztrajni in dobri ljudje. Kot je povedala **Neva Tabaj**, direktorica splošnega sektorja Elektro Primorske, si želijo, da bi z dobrim sodelovanjem med distribucijskimi podjetji nadaljevali tudi v prihodnje, pa ne samo v športu, temveč tudi na drugih področjih.

Na tekmovanju na devetih zimsko športnih igrah v Cerknem, ki je potekalo v vseh starostnih kategorijah, so bili v končnih in skupnih razvrstitvah doseženi naslednji pomembnejši rezultati:

Veleslalom - ženske:

1. Mojca Kremsar
2. Andreja Ulbin
3. Irena Dolar
4. Damjana Pernuš
5. Tina Macarol

Veleslalom - moški:

1. Aleš Rozman
2. Jaka Pavlin
3. Zoran Rutar
4. Gregor Štern
5. Boštjan Topolovec

Smučarski teki - ženske:

1. Erika Juvan
2. Damjana Pernuš
3. Nataša Oblak
4. Mojca Lampe
5. Irena Dolar

Smučarski teki - moški:

1. Boštjan Ule
2. Marko Rupnik
3. Matej Fele
4. Toni Lekše
5. Primož Soklič

Veleslalom skupno:

1. Elektro Gorenjska
2. Elektro Ljubljana
3. Elektro Celje
4. Elektro Primorska
5. Elektro Maribor

Smučarski teki skupno:

1. Elektro Ljubljana
2. Elektro Gorenjska
3. Elektro Primorska
4. Elektro Maribor
5. Elektro Celje

Skupna uvrstitev:

1. Elektro Gorenjska
2. Elektro Ljubljana
3. Elektro Primorska
4. Elektro Maribor
5. Elektro Celje

MIRO JAKOMIN

DESETI JUBILEJNI VEESLALOM 2002

Športno društvo **Elektro Ljubljana** je tudi letos v dolenskem smučarsko rekreacijskem centru na Gačah pri Črmošnjicah organiziralo tekmovanje v veleslalomu. Na razpis se je prijavilo 106 članov športnega društva. Tekmovanje je bilo organizirano po pravilniku smučarske zveze Slovenije in kriterijih tekmovanja športnega društva Elektro Ljubljane. Tekmoval-

ci so bili razporejeni v posamezne ženske in moške starostne skupine. Žrebanje štartnih števil je bilo 17. januarja v sejni dvorani upravne stavbe Elektro Novo mesto.

Člani in članice športnega društva Elektro Ljubljana so tekmovali v naslednjih tekmovalnih razredih:

A razred –

ženske, rojene leta 1962 in starejše
- prijavljenih 5 tekmovalk

B razred –

ženske, rojene leta 1963 in mlajše
- prijavljenih 7 tekmovalk

C razred –

moški, rojeni leta 1952 in starejši
- prijavljenih 16 tekmovalcev

D razred –

moški, rojeni leta 1953 do 1967
- prijavljenih 42 tekmovalcev

E razred –

moški, rojeni leta 1968 in mlajši
- prijavljenih 36 tekmovalcev

Na lepo urejenem smučišču je smučarsko društvo Krka Rog iz Novega mesta postavilo veleslalomsko progo in pripravilo vse potrebno za izvedbo smučarske tekme. Sodniki ob progi so budno spremljali vožnjo tekmovalcev med vratci, merilna naprava pa je zapisovala čase štarta in prihoda v cilj za vsakega tekmovalca. Prvi trije uvrščeni tekmovalci v posameznem razredu so na proglasitvi rezultatov ob spodnji postaji sedežnice prejeli za svoje sodelovanje in uspeh medalje. Tekmovanje se je točkovalo tudi za izbiro najboljšega športnika leta, najboljši trije tekmovalci v posameznih kategorijah pa se bodo udeležili IX. zimskih športnih iger elektrogospodarskih podjetij, ki bodo organizirane 2. februarja v Cerknem. Ob vznožju belih strmin so se udeleženci po uspešnem tekmovanju in smuki lahko malo ogreli s čajem in toplo malico. Kljub hladnemu in meglenemu sobotnemu dnevu je bilo ozračje prijetno. Taka in podobna srečanja so nadvse dobrodošla, saj se z druženjem v prijetnem pogovoru izmenjajo številna mnenja, spletajo nova prijateljstva, kar precej pripomore tudi k boljšemu poslovnemu sodelovanju. ▶

Foto Marko Piko

Nasmejani obrazi najuspešnejših tekmovalk pričajo o dobrem vzdušju.

REZULTATI TEKMOVANJA

Ženske

Razred A

1. mesto
Olga Gindiciosi 01:07:44
2. mesto
Vilma Marolt 01:07:94
3. mesto
Milena Šerbec 01:08:16

Razred B

1. mesto
Nataša Oblak 01:01:32
2. mesto
Mojca Lampe 01:01:75
3. mesto
Nataša Blažič 01:02:37

Moški

Razred C

1. mesto
Tone Avsec 00:52:03
2. mesto
Bojan Rode 01:00:31
3. mesto
Jože Pajk 01:00:87

Razred D

1. mesto
Jaka Pavlin 00:46:72
2. mesto
Matjaž Filipič 00:49:01
3. mesto
Edi Sili 00:49:33

Razred E

1. mesto
Albert Slavič 00:47:99
2. mesto
Jože Berdajs 00:50:04
3. mesto
Iztok Turk 00:50:69

MARKO PIKO

JUBILEJNO 40. SMUČARSKO TEKMOVANJE STEWAG V SCHLADMINGU

Steweag, avstrijska elektrogospodarska družba, ki je v zadnjih letih prerasla v koncern z zelo raznoliko dejavnostjo, je tudi letos že štiridesetič

po vrsti organizirala tradicionalno zimsko športno srečanje. Velelalomsko tekmovanje, ki se ga poleg zaposlenih v koncernskih družbah Steweaga udeležujejo tudi moštva z Madžarske, iz Slovaške, Slovenije in moštvo intendantskega regimenta avstrijske vojske, je z več kot 280 prijavljenimi tekmovalci kar obsežen organizacijski projekt. Čeprav je prireditelj potekala v Schladmingu, znamenem turističnem središču, pa je organizator z veliko težavo zagotovil prenočišča za vse nastopajoče. Prav te težave pa bodo lahko tudi vzrok, da bo verjetno prekinjena štiridesetletna tradicija. Tudi slovensko moštvo se lahko pohvali z dolgoletno udeležbo, saj prvi začetki segajo v sedemdeseta leta. Tradicionalni so tudi dobri rezultati, saj so slovenski tekmovalci redno zasedali zmagovalne stopničke. Iz statistike letošnjega tekmovanja lahko razberemo, da se je od 268 prijavljenih tekmovalcev uspešno prebilo do cilja 212 tekmovalcev. Tekmovali so na krajši progi z višinsko razliko 110 metrov in z 20 vratci ter na daljši progi s 190 metri višinske razlike in s 35 vratci. Med starejšimi gospodi je letos zmagal **Brane Ramuš** iz Elektro Gorenjske in za 1,25 sekunde pustil za sabo drugo uvrščenega **Tomaža Jamnika**. Nehvaležno četrto mesto sta si letos priborila vsak v svoji kategoriji **Blaž Andolšek** in **Aleš Rozman**, oba iz Elektro Gorenjske. Uspeh sva dopolnila še oba udeleženca iz **Elesa**, in sicer si je **Miran Zver** prislužil 24. mesto v svoji kategoriji, med starejšimi damami pa je tudi **podpisani** uspelo letos prislužiti srebrni pokal. Ponovno smo torej Slovenci dokazali, da smo smučarski narod in da smo dovolj borbeni tudi v številčno močni konkurenci. Upamo lahko samo, da organizatorske težave in reorganizacija družbe ne bodo prekinili dolgoletne tradicije. Športna srečanja namreč utrjujejo prijateljske vezi med udeleženci in prispevajo k občutku večje povezanosti med zaposlenimi v elektrogospodarskem okolju, ki se naglo spreminja.

MARJETA MARCON

IRSKA

ODOBRENA GRADNJA NAJVEČJE ELEKTRARNE NA VETER

Po besedah ministra za pomorstvo Franka Fahyja je irska vlada januarja odobrila gradnjo največje elektrarne na veter na svetu, ki bo na sipini v irskem morju, južno od Dublina. Projekt, ki ga bo izvedel konzorcij Irish Eirtricity, je vreden 630 milijonov evrov. Gre za postavitve 200 vetrnic s skupno močjo 520 MW, ki naj bi pokrivalo kar deset odstotkov celotnih potreb po električni energiji na Irskem. Zmogljivost tega polja vetrnic bo trikrat večja od vseh dosedanjih vetrnih elektrarn, postavljenih na morju na svetu, z uporabo vetrne energije pa se bodo emisije CO₂ na Irskem zmanjšale za 13,5 milijona ton na leto. Ta projekt pa bo koristen tudi za državni proračun, saj naj bi se v državno blagajno iz naslova uporabnine oziroma koncesije, ki jo bo moral plačati Irish Eirtricity, nateklo do 1,9 milijona evrov na leto.

BRAZILIJA

ZAČELA DELOVATI PRVA ZASEBNA DALJNOVODA

V Braziliji sta začela delovati prva zasebna električna daljnovoda v lasti družbe Earth Tech. Postavljena sta v brazilske provinci Sao Paulo in pomenita prvi zasebni podvig na področju dobavljanja električne energije milijonom brazilskih potrošnikov. Za gradnjo dveh daljnovodov je bil Earth Tech izbran s strani Brazilske regulacijske agencije za električno energijo. Električna voda povezujeta elektrarno Taquarucu na jugozabodnem delu province Sao Paulo in transformatorsko postajo Sumare, ki leži približno 97 kilometrov severno od mesta Sao Paulo. Oba daljnovoda delujeta na 440 kV napetostnem nivoju in prečkata 36 občin (okrog 500 kilometrov), ki jim dobavljata energijo, proizvedeno na hidroelektrarnah Pontal do Paranapanema. V omenjeni projekt je Earth Tech vložil več kot 115 milijonov dolarjev.

VELIKA BRITANIJA

OBVEZEN ODKUP OBNOVLJIVE ENERGIJE

Britanska vlada je sprejela načrt, po katerem naj bi zagotovili odkup energije iz obnovljivih virov. Predlog zakona o obveznem odkupu električne energije iz obnovljivih virov je bil prvotno objavljen oktobra 2000, njegov cilj pa je določiti uporabo minimalnega deleža energije iz obnovljivih virov in s tem vplivati na zmanjšanje onesnaževanja s toplogrednimi plini. Po tem zakonu bodo dobavitelji elektrike morali v prvih letih zagotoviti najmanj 3-odstotni delež elektrike iz obnovljivih virov, do leta 2010 pa naj bi ta delež postopoma narasel na 10,4 odstotka. Podjetja, ki teh zakonskih zahtev ne bodo izpolnjevala, bodo dolžna kupovati zelene certifikate oziroma plačati kazen v višini 0,03 funta za kWh. Pripravljenci zakona napovedujejo, da se bodo omenjeni deleži po letu 2010 lahko tudi zvišali.

PRI VOJAKIH SO GA REŠEVALE suhe fige

O zanimivi življenjski poti gospoda Kazimirja Viranta, upokojenega elektro mojstra iz Laškega, smo pred leti v Našem stiku že pisali in ga med drugim predstavili tudi kot navdušenega zbiralca starih električnih naprav, dragocenih knjig, starih bankovcev in podobno. Na pobudo kolegov iz Elektra Celje smo ga v začetku februarja ponovno obiskali, tokrat v Domu starejših občanov v Šentjurju, kjer stanuje skupaj s soprogo Angelo. Kljub nemajhnim zdravstvenim težavam sta oba še vedno čvrstega duha in celo hudomušna.

Gospod Kazimir Virant s soprogo stanuje v Domu starejših občanov Šentjur, kjer se veliko pogovarjata s sostanovalci, čas pa s pridom izkoristita tudi za risanje in obiske v hišni kapeli. Gospa Angela je med drugim ustvarila več kot 40 čudovitih slik na svili. Junija bo minilo že 61 let, odkar sta na skupni življenjski poti. Družbo jima večkrat delata tudi sinova Vlado, ki je srednješolski profesor zgodovine, in Emil Daniel (na sliki desni), ki je po poklicu elektrotehnik, v Elektru Celje pa opravlja dela geodeta za podzemni kataster in v projektivi.

Gospod **Kazimir Virant** je bil kar 44 let povezan z elektro stroko in se rad spominja dogodkov, ki jih je preživel v elektrogospodarstvu. Rodil se je v hiši na Hruševcu, kjer je bil rojen njegov stric, znameniti poročnik Franjo Malgaj (padel leta 1919 v Guštanju pri Dravogradu). Že zelo zgodaj je začel odkrivati električne skrivnosti, si v šestem razredu osnovne šole kupil elektrotehniško knjigo, jo skrbno prebral in izdelal svoj prvi radio. Leta 1932 je kot vajenec začel delati v Mestni elektrarni Celje. Očetu Janku, ki je bil tu delovodja, je moral že prvi dan prisesti, da v življenju ne bo nikoli kadil. Oče mu je tu dal tudi uradna navodila, kako naj se kot delavec zaščiti pred elektriko. Čeprav so bile zahteve zelo trde, so Kazimirja v mladostni razposajenosti obvarovale pred marsikatero nevarnostjo in nevšečnostjo. »Pozneje so me v stari Jugoslaviji pri vojaki najbolj reševale suhe fige. Kaditi nisem smel, zato sem rad čikal suhe fige, pa še sit sem bil,« se je pošalil. Po odsluženju vojaškega roka je Virant nadaljeval delo v Mestni elektrarni Celje, nato pa se je zaposlil v obratu Laško-RTP Debro, ki je deloval v okviru elektrarne Fala. Tu je s sodelavci vzdrževal elektroenergetske naprave od Konjic, Trbovelj, pa do

Foto Miro Jakomin

Radeč. Leta 1941 je delal na daljnovodu 35 kV Zidani Most-Radeče-TP 35/20 kV Hotemež, leta 1942 na daljnovodu Elektrarna Velenje-Slovenj Gradec-Pliberg, leta 1943 na daljnovodu 20 kV Dobova-Bizeljsko, pa tudi pri gradnji takratnega nizkonapetostnega omrežja Bizeljsko. Po drugi svetovni vojni je pri DES-u sodeloval pri gradnji 110 kV daljnovoda Laško-Hrastnik-Trbovlje. Gradbeno skupino sta vodila gospoda Kosmač in Barovič, Virant pa je bil gradbeni delovodja. Poleg tega je sodeloval tudi pri gradnji nekaterih drugih daljnovodov na celjskem območju.

Od leta 1945 je Virant vodil rajon Laško, kot rajonski monter. S svojim delom in s pomočjo pridnih sodelavcev je razveselil veliko občanov v bližnji in daljni okolici Laškega do Radeč, ki so si želeli elektriko v svoja stanovanja in kmetije. Na tem območju je sodeloval pri gradnji 70 kilometrov daljnovodov in 14 transformatorskih postaj. Leta 1960 je bil premeščen v Celje, kjer je do upokojitve delal kot referent za izdajo investicijskih soglasij, hkrati pa je skrbel

tudi za kontrolo skladišč in nadzor-ništev v rajonih.

»Rad se spominjam svojega dela, ki sem ga vestno opravljal 45 let. Za svoje minulo delo sem prejel tudi državno odlikovanje, in sicer red dela s srebrno zvezdo. Letos januarja je minilo že 70 let, ko sem se pričel učiti za električarja v Celju. Spomin mi še dobro služi, tako da se še spominjam vseh svojih del, saj sem sodeloval pri postavitvah daljnovodov 110 kV, 80 kV, 35 kV, 20 kV in 10 kV na našem delovnem območju. Največ spominov pa me veže na delo, ki sem ga opravljal kot vodja rajona Laško, v zadnjih letih pa na upravi Elektro Celje v Celju. Pri svojem delu sem uporabil tudi kako svojo inovacijo, ki smo jo s sodelavci izpopolnili in seveda s pridom uporabljali. Kot primer lahko navedem montažo betonskih klešč na obstoječi leseni drog, in sicer pod napetostjo. Tako smo to montažo začeli izvajati v rajonu v Laškem, ki sem ga vodil vrsto let,« je o svojem delu povedal gospod Virant.

MIRO JAKOMIN

DUŠANU ŽUNIČU **1933-2002**

Ko smo se konec januarja na mestnem pokopališču v Novem mestu sodelavci Elektro Ljubljana DE Novo mesto poslovili od Duleta, tako smo namreč Dušana klicali, sem se spraševal o tem, kaj bi moral človek v življenju narediti, da bi se ga prijatelji spominjali tudi leta po njegovi smrti. Mar je v današnjih časih, ko se kakovost ljudi in življenja prepogosto meri z denarjem in materialnimi dobrinami, res mogoče, da se štiridesetletno delo nekega sodelavca konča v personalni mapi, kjer se poleg imena in priimka, ki je na tem mestu že vrsto let, pripiše samo še umrl 15. januarja 2002? Saj ne more biti res! Kako naj se tako dolga doba, ki jo je nekdo preživel v tem podjetju, omeji na dokumente, ki sami po sebi ne povedo skorajda nič. To, da je Dule na začetku petdesetih let prejšnjega stoletja sklenil z Elektro Ljubljano, obratom Novo mesto, učno pogodbo in kmalu zatem uspešno končal takratno vajensko šolo v Mariboru, je nedvomno pomembno. Sledi kopija poročnega lista iz leta 1957. Manj pomembni so razni tozdovski dokumenti, na podlagi katerih smo v vseh teh letih prehajali iz ene v drugo organizacijsko obliko, kljub temu, da je delo v večini primerov ostajalo enako. Dokument, ki mi je z razlogom ostal v rokah kar nekaj časa, je

V novejšem času raste zanimanje za življenje in delo skrivnostne pisateljice in svetovne popotnice Alme Karlin. Ta je najprej stanovala v Celju, v zadnjih letih pa je s prijateljico Theo Gamelin Schreiber živela v hiši na Pečovniku. Mlademu Virantu je podarila dve nemški knjigi, ta pa ji je pozneje v njenem stanovanju s popravili večkrat »pričaral« električno razsvetlavo. Za Almo je naredil »čudež« tudi v hiši na Pečovniku, kjer je eno žico potegnili za dovod faze, za ničlo pa je uporabil ozemljitev pri hiši. Alma in Thea sedaj počivata na pokopališču blizu znane romarske cerkve na Svetini pri Celju, zapuščena hiša na Pečovniku pa nemo poziva k obnovi.

odločba o razporeditvi na delovno mesto Mojster v nadzorništvu Novo mesto. Mojster z veliko začetnico pa ne postaneš kar tako, in vsi tisti, ki smo Duleta poznali, zagotovo vemo, kaj se je pri njem skrivalo za to besedo. Ko sem se na začetku osemdesetih let »kalil« v nadzorništvu Novo mesto, je bil Dule zagotovo eden tistih, na katere si lahko računal. Spominjam se vonja smrek, ki sva jih nekaj dni v najhujši vročini žagala pod daljnovodom, spominjam se njegovih nasvetov in razmišljanj. Naj se ne sliši preveč patetično, toda Dule je bil vedno pripravljen na akcijo. Dule me je zagovarjal in spodbujal, ko sem se kot otrok skrival v dežurnem avtu v želji po prisotnosti na odpravah napak. In kakšno je bilo vzdušje v skupini, ki se je sredi noči v zimskih razmerah zbrala v delavnici nadzorništva Novo mesto! Takrat je bilo pač drugače. Bil je drugačen odnos do dela in sodelavcev in kar je najpomembnejše, v zraku je bila pripadnost do podjetja. Ko je bilo najhuje, je bil prav Dule tisti, zaradi katerega je bilo vzdušje lahko dobro. Kdo lahko pozabi na Duletove jutranje procedure, ko sta skupaj s kolegom Tonijem kot najzgodnejša odpirala vrata nadzorništva. Čeprav brez formalnega voznškega izpita, je Dule iz garaže zjutraj pogosto pred delavnico parkiriral terensko vozilo in pričakal sodelavce iz skupine.

In ko se je Dule konec leta 1994 upokojil, je odšel tako hitro, da tudi letnega dopusta ni izrabil. Je že tako, ko se človek enkrat odloči za novo pot, mu tega ne more nihče preprečiti. Duleta sem po upokojitvi včasih srečeval v mestu, če je le bilo mogoče, sva izkoristila čas in se kljub starostni razliki pogovorila o stanju v podjetju. Prav vsakič se je z veseljem spominjal dogodivščin in težav, ki jih je v dolgi delovni karieri doživel na Elektru.

Ko sem na pogrebu podoživljal napisano, sem bil na nek način vesel. Vesel predvsem zato, ker vem, da nam je Dule vsem zaposlenim v tem podjetju pustil toliko prijetnih spominov, da ga ne bomo mogli kar pozabiti. Dogodkov in dejanj, ki so jih ustvarili Mile, Toni in Dule, ni mogoče pozabiti, ne glede na to, kakšen napis imamo nad vrati in kakšen žig imamo v delavskih knjižicah.

MITJA FABJAN

VIKTORJU MODICU 1915-2002

Vrli možje Postojnskega okrajnega glavarstva so poskrbeli, da je električna luč že maja 1884 obsvetila podzemeljske lepote Postojnske jame. Proizvajalec Siemens-Halske je pri skrbel malo »lokomobilo« z batnim parnim strojem in enosmernim generatorjem. Svetilna telesa so bila sestavljena iz obločnic, saj je bila električna žarnica v tistem času na začetku razvojne poti.

Nedaleč od te pravljicne jame je leta 1915 zagledal luč sveta tudi Viktor Modic. Življenje se mu je že na samem začetku pokazalo v vsej svoji krutosti, saj so to bili časi prve svetovne vojne. Poleg tega je zelo mlad izgubil očeta, težavno breme vzdrževanja družine s tremi majhnimi otroki pa je pristalo na ramenih nezaposlene matere. Viktorja so s šestimi leti vpisali v osnovno šolo in s petnajstimi leti se je v želji po čimprejšnjem lastnem kruhu zaposlil kot vajenec. Želel je postati električar, kar mu je pozneje tudi uspelo. Obiskoval je različne tečaje, postal visokokvalificirani elektromonter in se sprva zaposlil pri Postojnski jami. V zvezi s tem časom njegovega službovanja kroži zanimiva zgodba. Po končani prvi svetovni vojni so slovenski Primorci upali na pravično razmejitev, vendar se je razpletlo drugače in je iznajdljivim sosedom uspe-

lo mejo postaviti pri Planini. Postojnsko jamo je tako v letih pred drugo svetovno vojno obiskal sam rimski vodja. Pripoveduje se, da je Viktor ob tem obisku za nekaj trenutkov izklopil električno razsvetljavo v jami in tako močno preplašil gosta. Morda mu je s tem želel povedati, da tu živimo Slovenci.

Pozneje je Viktor postal delavec elektrogospodarstva Selveg, najprej kot elektromonter in nato kot vodja nadzorništva Postojna, pri čemer mu je poklicno in življenjsko pot znova prekrizala svetovna vojna, v kateri se je odzval klicu narodnoosvobodilne vojske. Po osvoboditvi je nadaljeval delo vodje nadzorništva in se kot borec invalid konec leta 1965 tudi upokojil. Viktorjevo delovno območje se je razprostiralo od vzhodnega pogorja Nanosa preko izvira in ponora reke Pivke, do njenega ponovnega izvira, ko nadaljuje pot z imenom Unec. To je tisti del Primorske, ki ga je Viktor tudi najbolje poznal, in območje, kjer je skupaj s svojimi sodelavci v domove napeljeval električno luč.

Gradil je in vzdrževal, po besedah nekdanjih sodelavcev pa je bil pri svojem delu izredno natančen in dosleden. Zelo rad si je vse sproti tudi zapisoval in urejal dokumentacijo, še posebej nizkonapetostnega omrežja. Bil je hkrati umetnik in nostalgik, saj je imel izreden čut za zgodovino in si je vedno prizadeval, da bi ohranili starejše naprave, kot na primer električni agregat za Postojnsko jamo ali pa mestno razsvetljavo z zaporedno vezavo svetilnih teles. Lahko bi ga uvrstili tudi med pionirje sodobne elektrifikacije na Slovenskem, saj je bil v letih 1957-64 tudi priča prehoda na 35 kV napetost in uvedbe 35/10 kV transformatorjev.

Viktor Modic bi prvega marca letos praznoval svoj 87. rojstni dan, a mu je kruta usoda v noči s 7. na 8. januar preprečila nadaljnjo življenjsko pot. Njegovi nekdanji sodelavci in prijatelji verjamemo, da Viktor Modic živi v svojih - ženi Mariji, sinu Maksu in hčerki Sonji, v vnukih Maksimilijanu, Nataši, Marjani, Sandiju, Jani in Maji ter v pravnukih Martinu, Petru in Adamu. V lepem spominu bo ostal tudi vsem, ki smo ga poznali in globoko spoštovali.

IVO VIDMAR

GLAVOBOL ZA KONEC TEDNA

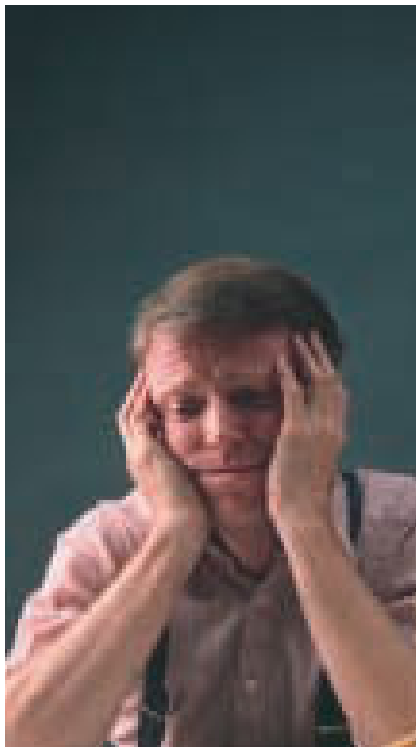
Najbrž je že marsikdo doživel, da ga je po napornem dnevu zvečer ali po težkem tednu v soboto napadel glavobol. Ko napetost in stres popustita, se telo odzove po svoje – z glavobolom, ki nam pogosto zagreni še tiste proste urice, ki bi jih radi preživeli mirno in brez skrbi. Kako se torej obvarovati pred temi tegobami, povezanimi z vsakdanjimi skrbmi?

Bolečina pri glavobolu ne prihaja neposredno iz možgan, saj tam ni čutilnih živcev, ampak iz open, ki jih ovijajo, ter iz lasišča in njegovih krvnih žil in mišic. V teh strukturah nastaja napetost, zaradi česar čutimo bolečino – včasih po vsej glavi, drugič pa le v enem predelu, lahko je površinska ali globoka, utripajoča ali ostro, velikokrat pa jo spremlja tudi bruhanje in motnje vida ali občutkov. Toda glavobol je kljub hudim bolečinam razmeroma redko simptom resne bolezni. Najpogosteje je preprosto odgovor telesa na neugoden dražljaj, denimo, na lakoto oziroma neredno prehrano, slabo držo, hrupno ali zatoхло delovno okolje, razburjenje ali divjo zabavo prejšnje noči. Poleg tega je lahko tudi posledica predolgega spanca ali preutrujenosti. Živčni sistem je v tem primeru prenapet in se občutljivo odziva na vse dražljaje. Presnova v možganskih celicah je upočasnjena, zato se težko zberemo. Sicer pa največ ljudi boli glava ob večjih vremenskih spremembah – zaradi tega trpi kar osemdeset odstotkov ljudi. Telo se namreč odziva na valove nizkega zračnega pritiska, ki jih je precej težje prenašati kot toplo in suho vreme.

STRES IN GLAVOBOLI

Z moderno dobo, v kateri je življenje praviloma veliko hitrejšo, kakor je bilo pred desetletji, so se skladno s tempom življenja začeli kazati tudi novi vzroki glavobolov. Čedalje pogostejši so tenzijski glavoboli, ki jih po navadi povzročata stres ali slaba drža. Nji-

hova posebnost je, da lahko v najslabšem primeru trajajo tudi ves teden, lahko pa se pojavijo le ob koncu tedna, ko napetost po napornem delavniku popusti. Tovrstne bolečine strokovnjaki pogosto imenujejo kar »glavobol za konec tedna«. Zato se je treba proti njemu boriti že prej. Najboljša je – kot v večini primerov – pozitivna energija, ki nas prevzame, ko se česa veselimo, kaj načrtujemo ali počnemo kaj samo zase, za svoje dobro počutje. Podobno se lahko glavobol pojavi tudi med delom samim, denimo, zaradi

dolgotrajnega sedenja za računalnikom. V tem primeru so preobremenjene oči, zaradi česar preide napetost z vidnih živcev v možgane. Tako nastane tako imenovani »pisarniški glavobol«, s katerim po navadi stopajo z roko v roki še preobremenjenost in napetost mišic v tilniku in vratu.

GLAVOBOL JE LAHKO TUDI SIMPTOM

Toda v vseh primerih glavobol vendarle ni zanemarljiv. Bolečine zaradi naštetih vzrokov po navadi izginejo po nekaj urah, če pa trajajo dlje, je treba poiskati zdravniško pomoč – lahko so namreč posledica poškodbe glave, možganskega tumorja, visokega krvnega pritiska, vnetja arterij v obrazu, vratu in lasišču, anevrizma ali zvišanega tlaka v lobanji. Najhujša vrsta glavobolov so migrene, ki človeka za nekaj časa povsem onesposobijo, hkrati z njimi pa se pojavljajo tudi motnje vida ali želodčne težave, včasih celo oboje. Vzroki migrene so zelo različni, zato se je o njej ob prvem napadu najbolje pogovoriti z zdravnikom, čeprav je najpogostejši povzročitelj vendarle stres ali živčna napetost. Poleg slednje tegobe poznamo še eno vrsto hudega glavobola, in sicer tako imenovani Hortonov glavobol, ki ga bolnik začuti kot hudo bolečino za enim očesom. Ta je po navadi tako močna, da se zaradi nje prebujajo ponoči cele tedne ali celo mesece.

Če so glavoboli trdovratni, brez očitnega vzroka in se ne odzivajo na razna domača zdravljenja, je treba, kot že rečeno, po nasvet k zdravniku. Sicer pa ga je mogoče premagati kar iz domače lekarne – z blagim analgetikom, s sprostitvijo v topli kopeli, s počitkom in raztezanjem ter masiranjem mišic v ramenih, vratu, obrazu in lasišču. Zelo blagodejno deluje na bolečo glavo tudi dober spanec, če bolečina seveda ni prehuda. Toda še bolje kot zdraviti, ga je, kot vsako zdravstveno težavo, preprečevati. Številnim znanim vzrokom se lahko namreč poskušamo izogniti, zlasti če vemo, kaj nas najpogosteje obremeni.

BESEDILO SIMONA BANDUR

*Povzeto po knjigah
Moj zdravnik in Družinska
zdravstvena enciklopedija*

NA OBISKU PRI KRALJU MATJAŽU

Med planinsko najbolj obiskane vrhove severovzhodne Slovenije vsekakor sodita karavanaška vrhova Peca in Uršlja gora. Vzpona na oba tudi v zimskih razmerah nista težavna.

Uršlja gora (1699 m), imenovana tudi Plešivec, je sredogorski vrh, ki stoji med Mežiško in Mislinjsko dolino. Ime Plešivec ima zato, ker so vsa pobočja porasla z gozdom, le na vrhu je obsežna gola planota, tako da je gora od daleč videti plešasta. Uršlja gora izstopa iz svoje okolice, saj daleč naokrog ni drugih vrhov, zato slovi kot izreden razglednik. Gora je dobro prepređena z vrsto gozdnimi cestami, ki nam omogočijo lađodnejši dostop. Ceste, ki vodijo do osamljenih domačij, so plužene tudi pozimi. Na Uršlji gori je vrsta planinskih in dru-

gih koč: na vrhu je Dom na Uršlji gori (1680 m, oskrbovana tudi pozimi), na zahodni strani Dom na Naravskih ledinah (1072 m), na severni Smučarska koč (850 m), na vzhodni Poštarski dom (805 m). Na samem vrhu je gotska cerkev sv. Uršule in televizijski pretvornik. Uršlja gora je prepređena tudi z vrsto potmi, ki so večinoma shojene tudi pozimi. Po pobočjih gore vodi Slovenska planinska pot in Evropska pešpot E6.

Ker je pozimi med najbolj obljudenimi cesta iz Raven, bo tam potekal tudi naš vzpon. Če je cesta prevozna, se lahko po cesti pripeljemo do južne strani gore. Iz Raven gremo do Smučarskega doma in še dva kilometra naprej, kjer bomo na levi našli odcep poti. Čez gozdno pobočje, imenovano Kozji hrbet, mimo vrha Oranjšca (1466 m) se vzpnemo do križpotja na Lužah. Od tu do zahodnega slemena ni več daleč, po njem pa dosežemo vrh (2 uri). Druga možnost vzpona je od Naravskih ledin, nekaj naprej po cesti. Tudi tu bomo brez posebnih težav po slemenu in široki prečni poti dosegli križpotje na Lužah ter vrh (1.30 ure). Najbolj strma, a najkrajša, je tretja, južna pot. Po dokaj dobri cesti nadaljujemo na južno stran do poseke, kjer je razgledna opuščena kmetija Šisernik. Peš je do tja dobre pol ure, do vrha pa 45 minut. Najbolje bomo naredili, če bomo izvedli krožno turo - po dveh od navedenih poti.

Peca je najvzhodnejši slovenski dvatošoak in najmogočnejša karavanaška gora. Ima namreč obliko ozke valovite visokogorske planote, ki meri kar

šest kilometrov v dolžino. Planota ima tri vrhove, Kordeževa glava (2125 m) je najvišja, Končnikov vrh in Bistriška špica, ki leži že povsem na avstrijskem ozemlju. Peca je namreč žmejna gora, na slovenski strani je je komaj tretjina. Peca stoji na severni oziroma zahodni strani Mežiške doline med Črno in Mežico. Na tej strani je tudi prevrtana z mnogimi rovi, saj so tu bogata ležišča svinčeve rude. Na Peci je doma pravljica o Kralju Matjažu, ki menda spi v jami pod njo. V opuščnem rudniškem rovu blizu Doma na Peci si ga lahko celo ogledamo, tam je namreč v naravni velikosti njegov kip. Tudi Peca je prepređena z vrsto gozdnimi cestami, ki pripeljejo visoko. Prav tako je veliko markiranih poti. Na južni, slovenski strani Pece, lahko obiščemo naslednje koč: Zavetišče pri Pucu v Koprivni (755 m), Koča Pikovo (992 m), domačija Mihev v Podpeci (909 m) in Dom na Peci (1665 m), ki je oskrbovan tudi pozimi. Naš pristop na vrh bo vodil iz Podpece. To je valovita pokrajina na vzhodni strani gore. Do sem pripelje cesta iz Črne skozi dolino Helenskega potoka (do Črne lahko pridemo iz osrednje Slovenije čez preval Spodnje Sleme, 1081 m, cesta je splužena, pozimi pa običajno ledena, na severni strani je bolj strma). Izhodišči sta dve, prva je domačija Mihev, druga pa stara stražnica, nekaj naprej od opuščene domačije, imenovane Najbrž. Do sem lahko pridemo po več cestah, ki pa pozimi vse niso enako dobro prevozne. V množici cest se tu kar težko najdemo, zato moramo biti pozorni. Poti so dobro markirane in shojene tudi pozimi, tako da večjih težav ne bomo imeli. Obe poti potekata po vzhodnem pobočju Male Pece, kjer vodi tudi gozdna cesta. Zadnji del vzpona do Doma je kar strm (1.30 ure). Dom na Peci (1665 m) stoji na manjši uravnavi Male Pece. Takoj od Doma sledi kratek vzpon do sedla, ki je zaradi strmine včasih zavarovan z vrvmi. S sedla se nam odpre lep razgled na zahod. Pot naprej ni več zahtevna, vodi pa nas v loku proti levi na vršna pobočja in na razgledni vrh (1.30 ure). Leva, zavarovana pot, je pozimi zelo zahtevna. Za oba izleta nam bosta v pomoč zemljevida Kamniško-Savinjske Alpe (Planinska založba) in Koroška (Geodetski zavod).

Foto Vladimir Habjan

KAS STIK	UPORABA SL. I. VODNA	HRIDOVE V ZAMOD. EVROPI, ARABINI S	KOVANJE	PRIPADNIK HEKO RJS. ESEROV	FRNA MUSER			DEMARNA EMOTA V KAMBOZI	ALBERTO TOMBA	HEERIN MOZ	PRI- VITRE UTKA	NASAD MALIN
JAPON. RIZICE ZDANJE					NASPROTJE BAZUMA SL. MESTO OH DRAM							
USPL- VANJE GOSPODAR NAVEVE I												
FROSTOR, ZNAJAV- VAN PRED VTRHOM								MREZASNA TKANINA ŠPORTNA JAKOVICA				
PETER ERZEM			NAS PSIHATER LAMEZ MUKA							CARDO IVAN ZIVČNA CELICA		
SIAG SLOVAN				JAPON. DENAR GR. BOG VODNE			OSEBA Z NIBLJ DEL SE.PSA					
MOZ Z RANNO NAKLADAL P. OSKVALD					PERSE SESALEC FANSKO MIME							
cvetar VTRHO KORENT	SL. UP. SAGJINA OSPIDINA POPOVA	HRUSKA TSE. OKUSA KANTU- NISTKA										
JANKA PRENENKA PREHAZ						KOMU NIG. KASIE BARVE OFOMANJS	TRANS- FORMATOR KRAJSE	IZREK PREGOVOR SL. S. KAM LJANTO				
CEJAV- NOST FUJ SKACEV										POSODA ZA SPRA- NA VANGA FLINA	ČAS IN PODROČJE EKSAHRA	
KADLEŽNE ZUŽI KIL				SPRAV- LJAVJE SADJA ZNIKAV								
visbo KIM	TRINITRO- TOLUO. KLJUMATA ZUŽELKA				FILMSKI SERIALEC SHARIF					ČMA KURENT ESTONEC		
GOZDAN PIČKA					OCEN. NIFAKENJA NA ZNAČLJA							
SPODNJI FRICSTORI JGRADSKI					ALJOSIJA MEDENA ROSA				STRAS. POČELANJE			
RAJMO GODPICK		JME NOST LATNI		PONLAD. MESEC SREŽILO SINČNICA			JENHOHO VA VODVA TOKO	KATRAN VPEVINA				
DEL UŽKE BRZDA					NAS VESLAC UZTEK					NIK TA NPLJESCO JAM NEVLGA		
INDUSIR. MESTO V GILJ. ZDA					ENKA ENICA							
TIPIKA					OTOK V KORNATIII							

»Veš dragi, danes sem veliko razmišljala o najinem včerajšnjem prepiru in ugotovila, da je bilo vse skupaj trapasto. Še posebno vse tisto, kar si rekel ti.«

»Zaradi vaših sposobnosti«, je dejal šef svojemu delavcu »sem se odločil, da vas bom odstopil naši konkurenci.«

Akviziter skuša nagovoriti gospodinjjo.
»Gospa zagotavljam, da vam bo tale knjiga odvzela polovico gospodinjjskih del.«
»A tako. Potem mi pa dajte kar dve.«

V ugledni družini iščejo novo varuško. Pa pride na pogovor privlačno in mlado dekle. Gospodarica začne z vprašanji.
»Vidim, da ste zelo urejeni. Pa znate tudi kuhati?«
»Seveda znam.«
»Kaj pa pospravljati?«
»Tudi.«
»Kaj pa otroci – jih imate radi?«
»Imam, vseeno pa bi raje videla, da bi vaš mož pazil.«

Pobožni zakonski par je šele po petnajstih letih dobil naraščaj. Od silne nepričakovane sreče sta se starša odločila, da to tudi javno objavita in sta dala v časopis naslednji oglas:
»Veseliva se rojstnega dne najinega sinčka in se zahvaljujema Gospodu, ki živi nad nami.«

Vodič turistične skupine Italijanov se je ustavil ob Niagarskih slapovih in dejal:
»Zdaj pa bi vas prosil za malo tišine, da boste lahko slišali bučanje slapov.«

Kako si ustvariš majhno premoženje?
Veliko premoženje zaupaš ženi.

Sodnik za prekrške obravnava kršitelja, ki je grobo žalil soseda.
»Za klevetanje boste plačali kazen v znesku sto tisoč tolarjev«, reče sodnik.
»Imate, še kaj za pripomniti?«
»Ja, še veliko. Ampak glede na cenik bom raje molčal.«